

Bhagavad-gítá'

Inda theozofikus költemény

Sanskrit eredetiből fordította, bevezette és magyarázta

Schmidt József.

Előszó.

A Bhagavad-gítá a legszébb indiai theozofikus költemény, amely megérdemli, legalább is megérdemelné, hogy a művelt magyar közönség figyelmére méltassa. Erre persze mostanában nem sok lehetőség van. Mert ma már csak kevesen hiszik, hogy a sz. v. műveltség az egyetlen igazi műveltség, amelyet semmiféle más, még a legalsóbb fejműveltség sem pótolhat: a fejkultúra félkultúra. Aki ezt hiszi, nem fogja kiábrándítani a könyvet. Aki más hiten van, okosan veszi, ha kevésebb sem veszi.

A költemény fordítása próza, hogy minél közelebb lehessen. Az olvasó nem sokat veszít vele, hogy nem költeményt kap, mert az eredetinek versmértéke nem oly művészi, hogy miatta érdemes volna a gondolatok szövegait meggyisíttatni.

Az indiai szavak magyarosan vannak írva.

Rövidítések.

Bhg. : Bhagavad-gítá

Mbh. : Mahá-bhárata.

Bevezetés.

1. A Bhagavad-gítá mivolta.

A Bhagavad-gítá ó-ind (szanszkrit) nyelvű theozófikus költemény, illetleg filozófia, vallás és erkölcs karakterisztikus ind egyelőre poetikus köntösben. A Bhagavad-gítá cím a. m. "a Magasztosnak éneke".¹⁾ Más, szelbitesett címek: Bhagavad-gítáh, "a Magasztosnak énekei", vagy Bhagavad-gítá upanisadah, "a Magasztostól énekelt titkoknak". Indiában igen gyakran címa Gítá, "az ének" per excellence.

A Bhagavad-gítá nem egy van hagyományosan, mint önálló mű, hanem mint a Mahá-Bhárata című nagy eposznak epizódja, VI. énekének 25-42. fejezete. Ezért 18 énekre oszlik s összesen 1400 verssorból, illetőleg 700 slóka nevű páversből áll.²⁾

2. A Bhagavad-gítá jelentősége.

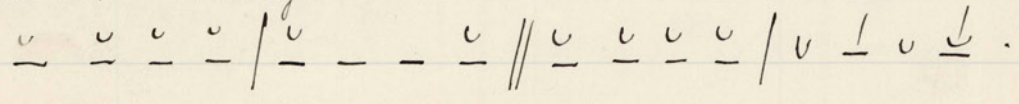
Hogyan van szanszkrit nyelvű mű, amely hatádjában és hatádján kívül egyaránt nagyobb körben és becsben állana, mint a Bhagavad-gítá.

Indiában a Bhagavad-gítá évszázadok, sőt évezredek óta ünnepezt mű, a legünnepelettebb és legolvasottabb könyv, amely szinte a szentség nimbuszával van körülvéve s csaknem a Védá, az ind szentírás, Hinnóvalán

1) A "Magasztos" (Bhagavat) Krisna hérosz, Visnu isten inkarnációja (avatára), aki a költemény tartalmát kiugrátkottatja. Ezért a Bhagavad-gítá szó az "Isten éneke" kifejezéssel is fordítható.

2) A slóka két sorból áll. A sorok mindegyikében 16 szótag van, a 8. szótag után sorbetűvel, s a szótagok időmérteke csak részben van megstebor.

Az egyik sor skémája:

de a Bhágavatát visnuita felekezetiék kimondottan stentkönyve, de azonkívül minden, bármily felekezeti hindunak is imakönyve, amelyet sokan könyv nélkül tudnak és sokan minden nap elejétől- végig ájtatosan elolvasnak; egyttal bölcseleti mű is, amelyet minden bölcseleti iskola hívei elismernek, burgalommal tanulmányoznak, kommentárokkal és kommentárok kommentárjaival látják el. Hatása alatt állanak a modern India legnagyobbjai: a humanista Rabindranáth Tágur épkégy, mint a nacionalista Gandhi. Itámtalan, sokszor bájos miniatűrökkel ékes kéziratok vannak 1808 óta, mikor először jelent meg nyomtatásban Calcuttában, majd minden olyan új kiadás jelenik meg belőle. Csaknem minden új- ind nyelvre is le van fordítva.

Európában a Bhágavad-gítá Charles Wilkins angol fordítása útján lett ismeretessé (London 1785). A Bhg. volt az első szanszkrit mű, amelyet szanszkrit eredetiből fordítottak le európai nyelvre s amely, mellekeseen, nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a nyugati figyelem a szanszkrit irodalomra irányult. Kritikai szövegét A. W. v. Schlegel adta ki latin fordításával együtt (. . . l.). W. v. Humboldt, mintán Schlegel fordításának recenziójában behatóan foglalkozott vele, csakhamar nagy értékeresztet róla (. . . l.), amelyben nem győzi magasztalni: Lucretius, Parmenides és Empedokles fölé helyezi s "a világirodalom legjobb, talán egyetlen igazán filozófiai költeményének" nyilvánítja, s egy levelében halálra Istennek, hogy addig élhesen, míg e költeményt elolvashatja. Hegel is érdemesnek tartotta a Bhágavad-gítával foglalkozni s igyekezett ennek eszméivel a keleti poézis és gondolkodás nyugati barátai előtt feltárni. Fr. Lorinser keresztény theológus azt mondta róla, hogy "a legjobb és legnagyobb tanköltemény", "a nyugati világ bölcseség legnemesebb virágainak egyike." L. v. Schroeder neves indológus szerint a Bhg. bizonytal az egyetlen költemény a világirodalomban, amely egészen megfelel a filozófiai költemény fogalmának, amennyiben igazán filozófiai s egyttal igazi, költői lendülettel teljes költemény.

3. A Bhagavad-gítá költői és bölcséleti értéke.

Indiában a Bhagavad-gítá mind a mai napig osztatlan lelkesedés tárgya volt s ma is minden kritika filit áll. Nyugaton másképp áll a dolog: minden vagy egy szavadon át főúrszerűs nélkül bémulták, a 19. század végétől egyre szaporodik azoknak száma, akik nyugati nézettel alkalmozva rá azt találják, hogy ezt a nézeteket nem üti meg. E. W. Hopkins szerint a Bhg. karakterisztikus hindu mű "magasztosságában és gyerekes-ségében, logikájában és logikátlanágában". 1) O. Böhtlingk ki-mutatja, hogy a költeményben nagy poétikus szépségek és mélytűzű bölcséleti gondolatok mellett bőven vannak gyöngék és ellenmondások, ismétlések, túlzások, ízetlenségek. 2) M. Winternitz szerint elfogulatlanul és kritikai szemmel nézve a költeményt majdnem értéktelen, hogyan kelthetett Indiában és nyugaton oly nagy lelkesedést. 3)

Csak némileg is alapos vizsgálatnál világosan kitűnik, hogy a Bhg. sokkal inkább felel meg poétikus, mint filozófiai igényeknek és sokkal inkább szól a szívből és a kedélyből, mint az elméről. Ami a költeményt oly értékesre és népszerűvé teszi, az nem a fejműködés, nem valami feneketlen bölcsesség, mint ezt a legtöbb ind és sok európai tudós véli, hanem egészen más valami: a misztikus hangulat s az igazi szívbéli áhítat és erkölcsi érzés, amely költői alakban nyilvánul meg. Kifejezésre jut itt a hinduizmus misztikájának egész rajongása, minden álma és sóvárgása s etikájának egész szépsége és népszerűsége: az Istenben való hit és elmélyedés,

1) E. W. Hopkins, *The Religions of India* (1895), 399.

2) O. Böhtlingk, *Berichte der phil.-hist. Kl. der k. Sächs. Ges. der Wissenschaften*, 6. Febr. 1897: "Bemerkungen zur Bhagavadgita".

3) M. Winternitz, *Gesch. der ind. Litt. I.* (1908), 374.

Isten határtalan szeretete, az erkölcsi hív és lendület, s az örökkévaló ideálok keresésének hangulatában minden földi érv és dolog megsemmisül s egy oly világ tárul föl, amelyben a valóság egészen más törvények uralma alatt áll. Ezt a misztikus és etikai hangulat mélységének megfelelő stávákban jut kifejezésre: a nyelvi költői, hasonlatokkal és képekkel ékes, lendületes, olykor páratlanul szép és emelkedett. A. A. Macdonell szerint a nyelvi szépsége és ereje tekintetében egy más ind. irodalmi mű sem múlja fölül a Bhagavad-gitát. ¹⁾ Ezt persze nem áll a Bhg. egészéről: a 6 utolsó ének szava és jözan részleteivel, fárasztó és undmas felsorolásaival erősen elüt a 6 elő ének etikai mélységétől s a következő 6 ének lendületes szemléldékeitől s nagyon gyöngíti erejének hatását. Alig érki az ember, hogyan volt képes egy költő ennyire dűtő részleteket alkotni, s önkénytelenül arra a gondolatra jön, hogy a 6 utolsó ének nem ugyanannak az agynak alkotása s hogy eredetileg nem is tartozott a Bhagavad-gitához, hanem későbbi hozzáfűzés. Ezt már W. v. Humboldt pedzerte, ²⁾ újabban Winternitz kerekén állítja s Garbe hajlandó neki igazat adni. ³⁾ De a Bhg. költőiségének nimbusza a 6 utolsó énektől eltekintve sem maradt érintetlen. Hopkins szerint a Bhg. alkalmi ereje is misztikus exaltációjá ellenére is mint költői termék nem kielégítő: tele van ismétlésekkel, fraseológiai és jelentésbeli ellenmondásokkal. ⁴⁾ Még tovább akarja menni Garbe: szerinte a Bhg. nem is igazi poétikus teremti erő alkotása, hanem egy részben meglehetősen mesterkelt tanköltemény bizonyos vallás-bölcséleti célok terjesztésére. ⁵⁾ Ez kétségtelenül túlzás. L. v. Schroeder is úgy

1) A. A. Macdonell, A History of Sanskrit Literature (1909), 405.

2) W. v. Humboldt, über die Bhagavad-Gitá, 51-52.

3) R. Garbe, Indien und das Christentum, 232-233.

4) Hopkins, The Religions of India, 400.

5) ~~L. v. Schroeder, Bhagavadgita, II.~~

5) R. Garbe, die Bhagavadgita, 9.

vélekedik, hogy Gerbe nem méltója kellőképpen a Bhg. Költői jelentőségét, s úgy találja, hogy a Bhg. tartás nagy hatása nagy részben éppen költőiségén alapul. 1) H. Oldenberg is azt véli, hogy a Bhg. az ind. irodalom legkiválóbb alkotásai közt tartozik. 2) A Bhg. költői értéke nagyban és egészben vitán felül áll.

Másképpen áll a dolog a Bhg. filozófiai értékével. Megjegyzendő mindenekelőtt, hogy a költészetben a vallási és etikai elemek dominálnak, s úgy hogy a Bhg. sokkal inkább kielégíti a vallási és erkölcsi, mint a filozófiai igényeket. Az indusok körében van a vallást és a filozófiát összekötő, miért is Indiában a filozófia a legrégebb idők óta fogva kapcsolatban állott a vallással és a moralis. Ehhez képest a Bhg. sem tisztán filozófiai költemény, hanem erősen etikai jellegű vallásfilozófiai, theozófiai költemény: "a visnuita Énekek éneke". 3) Ennek ellenére nagy éppen ezért a Bhg. tartalmára nyugaton elvileg lenyűgöző hatást tett, — annál inkább, mert senki sem várt ilyesmit az indusoktól; de mióta a Védák hittanát tartalmazó Upanisadok és a nagy klasszikus filozófiai rendszerek, India igazi filozófiai kincsei, napfényre kerültek, a Bhg. természetesen sokat veszített filozófiai nimbuszából. Filozófiai értéket erősen devalválja az is, hogy nem volt képekeni bölcselő stílus meg benne, hanem költő, — még pedig egészen költői módon, logikai rend és szigorú fogalmi meghatározások nélkül, s hogy gyakran ismétlésekbe esve. A legnagyobb baj azonban a tartalom vegyessége és kevertsége: a Bhg. mindenféle föltűzött különös, sokszor ellentmondó, néha feljlesen önmeggyeztetetlen gondolatok és tanítások egyvelege, "an ill-sorted cabinet of primitive philosophical opinions". 4)

1) L. v. Schroeder, Bh. p. V.

2) H. Oldenberg, Die Literaturen des alten Indien, 172.

3) "Das Hymelied des Vishnuglaubens". H. Oldenberg, i. m. 177.

4) Hopkins, The Religions of India, 399.

A különböző álláspontok olykor minden közvetítés nélkül egész merevségükben állanak egymással szemben. Egyetemesi kísérletek nem kidugotnak ugyan, de ezek néha sikerülnek, néha nem, s oly benyomást tesznek, mint ha valaki a lét nagy kérdéseiben nem merne sem igent, sem nemet mondani, hanem egyetemesi akaratot igent és a nemet. Az egész Bhg. oly benyomást tesz, mint egy épület, amely romba dült régi épületek köreiből van úgy-ahogy felépítve.

A Bhg. filozófiájának alap gondolata a megváltás, t. i. a szabadság az életnek szenvedéssel teljes önkéntes körforgásából (szansztra), az újra születés képességéből. ¹⁾ Ebben minden ind. vallási és filozófiai rendszer egyetlen (az egy materializmus kivételével), s bár a megváltás útja tekintetében eltérnek egymástól, mindegyik természetesen csak egy bizonyos utat ismer el célravezetőnek. A Bhagavad-gitában azonban a megváltásnak nem kevesebb, mint három útja van felőle és ajándok, i. m. a kötelesség szerinti, önzetlen cselekvés, a megismerés (t. i. az istenség megismerése) és a szeretet (t. i. az istenség szeretete). Ezek az utak össze vannak egyeztetve, — még pedig oly módon, hogy az istenség megismerése az istenség szeretetéből ered s a hívő cselekvés mindent vonakodásba hoz az istenség szeretetével. Ugy módon az effikái tervekben lévő ellemmondásokon túltehetné magát az ember. De még itt is észreveszhető az, hogy a brahmani ^(kái) áldozatok és szertartások, amelyek mint önző egyéni célokra irányuló cselekvések többször egyenesen el vannak utasítva, kébe-köbe mégis ajándok vannak.

Hasonló, de részben még diszsontánusabb tarkabarkaság van a netakirikában. A Bhg. tartalma meglepő keveréke a monotheistika és pantheistika eszméknek, a milységesen vallásos hitnek és a filozófiai gondolkodásnak. Közönségesen és általában egy emberelképű személyes istenség lép föl: a "Magasztos", t. i. a Krisna kereszt alakjában inkarnálódott

1) Az előbbiakhoz v. ö. Schmidt J., "Az ind. filozófia" c. művének ide odgi részleteit.

Visnu isten, aki a hitelenségstől, üszetlen ereleketesen kívül álli sorban hívő és
 odaadó szeretetet (Bhakti) kíván hívőitől s ennek fejében azt igéri
 nekik, hogy haláluk után egyesülnek vele, az istennel. A Bhg. tartalma
 tehát alapjában és velejében szigorúan theisztikus, nagyban és egészben
 egy személyes istenben való hitben gyökerez. Amde e személyes isten mellett
 nem ritkán egy személytelen istenség áll: a brahman, az egyéni lélekkel
 (atman) azonos világlélek (atman), az Abszolútum, s vele együtt fel-
 lép a kozmikus illúzió, a világ irreálisitása (majá), amelyet a megismerés
 útján le kell győzni, amely esetben az ember, illetőleg a lélek rajon
 a brahman egyedüli realitásába, illetőleg a brahmannal való azonos-
 ságába, s "beegy a brahmanba", azaz beléje olvad, eggyé válik vele.
 Ez a panteisztikus, morisztikus és idealisztikus álláspont az upanisad
 v. védanta nevű theologiko-filozófiai értekezéseknek és a redjük
 alapított Védanta nevű bölcseleti rendszernek az álláspontja is. Ezt
 a két álláspontot Indiában gyakran próbálták összeegyeztetni, - még pedig
 kétféleképpen: vagy úgy, hogy a személyes istent a világlélekkel azono-
 sították, vagy úgy, hogy mind a két istenséget megtartva a személyes
 (Brahman) istenben való hitet avatottaknak való alsőbbrendű
 (eizterikus) tannek, a világlélek tanát pedig avatottaknak való
 magasabbrendű (eizterikus) doktrínának nyilvánították. A Bhagavad-
 gitában azonban még csak kísérlet sincsen a theizmusnak és a pan-
 theizmusnak valamelyes kibékítésére: a két istenség követéses nélkül
 megegyen áll egymás mellett s elejétől-végig úgy szerepel, mintha semmi
 különbség sem volna közöttük.

Fragelemremélhető az is, hogy a Bhagavad-gitának kifejezetten
 theisztikus tendenciájú tartalma a Kapila alapította Iszankhja
 rendszerre van alapítva. A Iszankhja t. i. atheisztikus rendszer,
 azonkívül dualisztikus és realiztikus, amennyiben két öröktől
 fogva való, de lényegileg különbözö (szellemi és szellemnélküli)
 elvet vest föl, t. i. a lelkek (purusa) sokaságát s az anyagot

x

(Prakriti), a világot reálisan létezőnek s az anyagból való evolúciónak mondja, s noha a megváltást a megismerésben látja, megismerésen a szellem és az anyag abszolút különbizóságának felismerését érti. Mindez komolyképpenest ellenberik az upanisadok és a Védánta tanával, amely pantheisztikus, monisztikus és idealisztikus doktrína s annakivül, bár a megváltást szintén a megismerésben látja, megismerésen az egyedi lélek és a világlelek azonosságának felismerését érti. A Szánkhja és az upanisadok, illetőleg a Védánta körít mely úr tótong. Ennek az úrnek az éthikadoktrína ivolgát a Bhagavad-gitában a Jöga-rendszer, a Szánkhja deisztikus alakja, amelyek bölcsesleti alapvizesei a Szánkhja rendszerből vörök, de míg a Szánkhja inkább lélektan, ismeret-tan és metafizika, addig a Jöga a "gyakorlás" tana. A jöga része a Bhagavad-gitában több helyen egyvterően a. m. "ethika", de közönségesen az, ami az ind irodalomban rendszeren: az elmélyedésnek, a lélek koncentrációjának tana, - ama mődszerek összessége, amelyeknek alkalmazásával az ember megszabadulhat a testi és földi dolgok ügyétől. E jöga-tanok tehát kapcsolatba hozhatók a Szánkhjával és a Védántával s a jögin, a jöga gyakorlója, ezen vagy más néven minden felekeretnek ideálja.

A Bhg. tehát a legkülönbözőbb vallási nézetek és bölcsesleti tanok terkabavka egyoclege. Nem csoda, hogy Indiában minden vallásfelekeret és bölcsesleti iskola úgy hivatozik rá, mint tekintélyre, amely minden kritikán felül áll. de ez az oka annak is, hogy nyugaton a kritika kikezdte.

4. A Bhagavad-gitá vallásbölcsesleti jellegének meggyarzata.

A Bhg. elegyes és részben ellenmondó tartalomán korán felkeltette a figyelmet és meggyarzatot követelt.

W. v. Humboldt azt a filozófiával akart boldogulni, hogy a Bhg. szerzője bölcs volt ugyan, de nem bölcselő, nem szakfilozófus, s elsősorban költő volt, aki mint ilyen logikai összefüggéssel és törvényszerűségekkel nem bírduve souverain költői szabadsággal alakította gondolatait. E filozófiával sokáig beértek, bár anyógye kézzel fogható: semmiféle "bölcsesség" és költőiség nem mehet odáig, hogy a legkülönbözőbb nézeteket egymira összekeverje, sőt egy lélekzetbe kirdesse. Más magyarázatra van szükség, amellyel újabb időkben sokan foglalkoztak.

Legrosszabbul fogta meg a dolgot Joseph Dahlmann jerruita pater.¹⁾ Szerinte az atheisztikus Jzdnkhja rendszernek volt egy régió, theisztikus alakja, amelyben a Jzdnkhja és a vele kapcsolatos Joga tanai theisztikus és upanisad- v. Védvuta-tanokkal voltak összecsoportosítva s amely főnyomarat a Maká-Bhárataban, illetve a Bhagavad-gítában. Ez az elnevelés szakköri körben semmi viszhangra nem talált, mert semmivel sincs bizonyítható és semmivel sem bizonyítható. A Maká-Bhárata kimutatka világ remzedekek évszázados alkotása, régi és új darabok gyűjteménye, amelynek redakciója vagy 8 századot vett igénybe (Kr. e. 4. sz. - Kr. u. 4. sz.) s amely enél fogva telidestele van interpolációkkal. Elgondolhatóan, hogy éppen a Maká-Bhárata filozófiai textusai maradtak volna fenn eredeti alakjukban, amelyek annyira vegyes és ellenmondó tartalmukkal egyenesen felkeelik az interpoláltság gondolatát. Más W. v. Humboldt arra a gondolatra jött, hogy a Bhagavad-gítá rendszeretelensége és összefüggéstelensége szükségkik oldmozdítható idegen részletek betoldását, amit a költeménynek metrikai berendezése is elősegített, amennyiben a legtöbb slóka teljes mondatos foglul megában s a különböző slókák igen gyakran csak igen rövid közép fogalmak által fűződnek egymáshoz, tehát

1) J. Dahlmann, die JāmKhya-Philosophie als Naturlehre und Erlösungslehre, nach dem Makābhārata (Berlin 1902).

laza összefüggésben vannak. A búvárok túlnyomó többsége ~~manapság~~ ^{ma} úgy vélekedik, hogy a Bhg., valamint a Mbh. többi filozófiai szövegei is, egyáltalában nem régiak és nem eredetiek, hanem interpolációk, kontaminációk stb. Újja csak később jöttek létre, s hogy tehát tartalmuk nem egy bizonyos filozófiai áramlat törekvéseinek facitja, hanem különböző Nord és eredetű filozófémák összegyúrása, filozófiai szinkretizmus eredménye, "keverék-filozófia".

P. Deussen, az indiai filozófia terén a legnagyobb tekintélyek egyike, ezt hiszi, hogy a Bhg. filozófiája nem "keverék-filozófia", hanem "átmeneti filozófia" (a Kr. e. 500-200 közti időből): kapcsolótag az upanisadok Védanta-bölcselete és a klasszikus rendszerek, főleg a Szánkhja-Jóga között, — persze nem eredeti alakjában, hanem abban az alakban, amelyet a Mahá-Bhárata-nak nem rendszeresen gondolkodói s régi és újabb gondolatokat keverő költői adtak neki. A Bhg. filozófiája az upanisadok tanának theisztikus formulázása volna. A dolgok princípiuma, az egyedüli lélekkel (átman) azonos világlélek (brahman), egyszerűen és osztatlanul jelen van mindenapi künkben, de a mindennapi ember szükségét érzik annak, hogy a személytelen istenséget kihelyezze magából s vele szemben álló személyiségnek fogja föl, akit imádkozhat. Ehhez képest a Bhg. a brahman-átmant Krisna lényében fogja föl, aki Visnu isten megtestesülése. A Mbh. költői-filozófusainak korában a legrégebb upanisadok tiszta idealizmusa már realiztikus elemekkel volt keveredve, amelyek később a Szánkhja-Jóga rendszerben kristályosodtak ki. Ebben az átmeneti periódusban még az átman-brahman volt az egyedüli realitás és a világ pusztán illúzió (májá) volt, de ez az utóbbi már igen konkrét tárgyaggá (prakriti) sűrűsödött. A Szánkhja és jóga stb., amelyek már a Bhagavad-gítában előkerülnek, még nem a hasonnevű klasszikus bölcseleti rendszereket jelölik, hanem még csak módszerek (reflexió és koncentráció) a világlélekkel való egysülési elérésére. — Deussen szerint tehát a Bhg. és a Mbh. bölcselete az upanisadok tanából

nétt ki, egy ideig Képesletben állt vele s csak később tövölödött el tőle. Az upanisad-szerű gondolatok feltétlenül eredetiek a Bhagavad-gitában. ¹⁾

Deussen elmélete szerint tehát a Bhagavad-gitának, valamint a Mbh. többi korábbi szövegeinek filozófiája organikus alkotás volna, s így semmi szükség sem volna arra a filtevezésre, hogy a Bhg. át van dolgozva s benne külsőbirtó provenienciájú elemek vannak erőszakosan összehajlítva. Kompetens európai tudósok között L. v. Schroeder Deussen mellett foglalt állást, bár, mint maga bevallja, csak lassú habzás után. ²⁾ R. G. Bhandarkar ind tudós is azt hiszi, hogy a Bhagavad-gitá organikus fejlődés eredménye. ³⁾

Az "átmeneti" filozófia térté ennek ellenére tarthatatlan. Deussen, ha más úton jár is, elég közel merad Dahlmannhoz, amennyiben "sem ismeri el, hogy a Bhg. is a Mbh. filozófiája keverék filozófia. Míg pedig ezt a bejegyzéstől lehetetlen szabadulni (l. XI. l.). Az a filtevés, hogy az upanisad-szerű gondolatok feltétlenül régiek a Bhagavad-gitában, a tények egész sorával ellenkezőben áll. A Bhg. bölcséleti gondolatainak alapja szemléltetést és kétségbevonhatatlannal nem a Védánta, hanem a Szankhja-Jóga, amely a Bhagavad-gitában és a Maká-Bháratában nagy szerepet, mint "a bölcsélet" par excellence. A Szankhja és Jóga stáváak gyabrau vannak említve: az előbbi a helyes megismerés elméletét, a másik egyenesen a hibelesztégszerű cselekvés tanút jelöli, s a Bhg. a "Jóga tan könyve" (Jóga-sástra) nevet is viseli. A Szankhja-Jóga-szerű részletekkel szemben a Védánta-(upanisad-)szerű gondolatok jelentőségeu hátrébe kerülnek: a Bhg. tartalmának csak mintegy 1/5 részét teszik, s a Védánta szó egyetlen egyszer kerül elő a Biltendőnyben (XV. 15, lásd 65. l.)

1) Deussen, Der Gehang des Heiligen, p. XI-XVIII.

2) L. v. Schroeder, Bhg. p. XIV.

3) R. G. Bhandarkar, Vaisnavism, 27-30.

Dahlmann és Deussen imént ismertették nézetfeivel szemben a kompetens szakemberek nagy többsége — Holtzmann, Pischel, Jacobi, Hopkins, Garbe, Winteritz stb. — azon a nézeten van, hogy hasonló tarkabarka és ellenmondó tartalom, jelesen a monotheizmus és pantheizmus ellentét, nem lehet egyetlen agynak a születésége s csak arról a feltevésről érthető, hogy a heterogén elemek valamelyike kétsébbi adalék, hogy tehát a Bhg. át van dolgozva.

Arra vonatkozólag ferre, hogy mi a Bhg. eredeti tartalma és mi a kétsébbi adalék, különböző vélemények hangzottak el. A. Holtzmann azon a nézeten volt, hogy a mai Bhg. egy hittan pantheistikus költemények visnuita feldolgozása.¹⁾ E. W. Hopkins azt hitte, hogy a mai Bhg. Krisnaita verszójá egy régi visnuita példának, ez meg eredetileg egy felekezeti nélküli (unsectarian) mű volt, talán egy kétsébi upanisad.²⁾ R. Garbe megfordította Holtzmann tézist: ³⁾ a Bhg. eredetileg hitte theistikus példma, amely utóbb pantheistikus szellemben dolgozták át, miután a brahmanizmusnak sikerült a Krisna-kítű Ksatrijá bhágavatakat meggyőznie.⁴⁾ Az eredeti Bhg. t. i. nem más, mint a régi bhágavata vallás⁵⁾ filozófiai alapra fektetve. Mivel a Ksatrijá-Kasthi bhágavataik bölcséleti alapot akartak adni vallásuknak, nem fordulhattak a régi upanisadok pantheizmusához, mert ez libélíthetetlen ellentétben volt vallásuknak populáris monotheizmusával, a Krisna-Visna-kultussal, s azonkívül a Madhja-ádsában, a brahmani kultúra és hatalom ősi szent filáján (Delhi táján) jött létre, s így a levestbb brahmani szellemű Szárkhjá és Soga rendszerekre irányították figyelmüket. Az

1) Holtzmann, Das Mahābhārata und seine Teile. II. (1893), 163-164.

2) Hopkins, The Religions of India (1895), 389.

3) Garbe, Die Bhg. 7-8.

4) Garbe, Indien und das Christentum, 231-232.

5) A bhágavataik istene Bhagavat, "a Megasztos", Krisna-Visna isten.

ethika iránt bizonyos és ateisztikus Szankhja természetesen nem felelt meg nekik egészen: csak ott használhatták, ahol az anyag tanát s az anyagok a szellemhez való viszonyát alakították ki. Ellenben kapira jött nekik az ethikai tendenciájú és deisztikus Joga-rendszer, amely csaknem minden jelentős számottevő Szankhja-gondolatot átvev s ezekre alapította a gondolkodás koncentrációjának s az ez által elérhető etiknek tanát. A személyes isten egyébként a Joga-rendszerben is egészen jelentéktelen szerepet játszik s Garbe szerint talán éppen a Bhágavata vallással való szövethzés kedvéért került bele. Visszat a Bhágavata is sok mindent átvett a Joga-rendszerből, mindezekelől a gondolkodás koncentrációját (joga); ezt azonban az istenség iránt való "odaadás" aktusához alakították s kapcsolatba hozták az isten szeretet (Bhakti) fogalmával.¹⁾

Garbe szerint tehát az eredeti Bhágavad-gitában (Kr. e. 2. sz.) a Visnu istennel azonosított személyes és történelmi Krisna kultusza, ha nem is minden erőszakszközök nélkül, a Szankhja-Joga rendszer bölcséleti alapjára volt fektetve; a későbbi Bhágavad-gitában (Kr. u. 2. sz.) aztán a személyes istenből védántisztikus átdolgozás folytán pantheisztikus világélelet lett, vagy másképpen: az eredeti Bhágavad-gitában a Szankhja-Joga bölcséleti alapjára fektetett Krisnaizmus (Theizmus) volt hirdető, amelyhez később védántisztikus bölcsélet (pantheizmus) járult.²⁾ Mivel pedig a brahmanizmus filozófiai irodalmában a Mímámszā, az orthodox brahmani theológia) és a Védānta (Uttara- v. Brahma-mímámszā), az orthodox brahmani filozófia, a legstorsóbb kapcsolatban vannak egymással, ezért nem csoda, hogy Védānta-írásokon kívül, ha aránylag kis mennyiségben is, Mímámszā-tanok (papi hirtartóvokra és áldozatokra vonatkozó dolgok) is kerültek bele a Bhágavad-gitába.³⁾

1) Garbe, Indien u. das Christentum, 234-235.

2) Garbe, Die Bhg. 13-14. Indien u. das Christentum, 232.

3) Garbe, Die Bhg. 15.

Garbe szerint a Bhg. 700 slókája közül 530 eredeti, 170 pedig későbbi adalék, e 170 slókából 24 (a költemény elején 19, a végén 5) sokáig tartózkodott közöttük, csak a Mahá-Bhárata-ba való beillesztés végett került bele. E szerint 530 eredeti slókával 146 Védanta- és Mintoniszd-tartalmú későbbi slóka áll szemben. 1)

Garbe tézise a kutatás mai stádiumában kétségkívül a legjobb s nagyban és egészben véve s azáltal a főuntartással, hogy esetleg még több slóka betoldás, minden bizonytal helyes. Mindaz, ami Dehmann és Deussen filtevése ellen szól, erősíti Garbe tézist, amelyet oly nagyraemléndű indológusok, mint Sir George Grierson és M. Winternitz, is elfogadtak. Ha a Garbe által betoldottaknak nyilvánított verseket elhagyjuk, semhol sem szakad meg az összefüggés, sőt sokszor éppen így áll helyre. 2) Garbe filtevéseinek helyessége mellett szól az is, amire Winternitz utalt, hogy t. i. a későbbi betoldásnak mondott 170 slóka között csak egy néhány (legfőleg 10-12) olyan akad, amelyben valami poétikus szépség van. 3)

A Garbe által rekonstruált Bhg. zártság és költőiség tekintetében jóval a mai Bhg. szövege fölött áll: az eredeti Bhg. igazi és nagy költő műve, — főleg ha 6 utolsó éreke is későbbi járulék, ami felelő valószínű (l. VI. l.).

5. A Bhagavad-gítá tartalmának elemzése.

Mivel a Bhg. ma a Mbh. epizódja, ^{elemzése előtt} strukturális röviden érinteni, hogy minélodon függ össze az eposzsal.

1) Garbe, Die Bhg. 17.

2) Garbe, Die Bhg. 16. Indien u. das Christentum, 233. Winternitz, Gesch. der ind. Literatur. I. 373.

3) Winternitz, i. m. I. 373. Garbe, Indien u. des Christentum, 233.

A giganti eposz régi magja és centruma egy gyilkos testvérharc, amely a Kuru-dinasztiának idősebb és ifjabb ága, a Kauravák és Pándavák között folyik s az idősebb ág megsemmisítésével végződik. A Kauravák élén az ősz és vak Dhritá-rástra király, illetőleg ennek fia, Dur-jódhana, áll. A Pándavák doyen-je Juddhi-szthira, legidősebb hite Ardsuna. Mellette áll Krisna, a jódava törzs feje, Visnu isten megtestesülése, a "Magasztos". A testvérharc egy 18 napig tartó nagy ütközetben (Mbh. VI-IX. Könyv) dől el, amelynek lefolyását Szandszaja Bard írja le a vak Dhritá-rástra királynak. E döntő ütközet elő van betoldva a Bhagavad-gitá - oly módon, hogy 18 éreke a Mbh. VI. Könyvének 25-42. fejezete.

Az ellenfelek és szövetségeseik már fölvoáltak kedveikkel s harcra készen állanak egymással szemben a Kuru-ksetra szent földjén (a mai Delhi vidékén). Már megsemmisültek a kagylókürtök, a dobok és harsonák, már röpülőek keszlenek a nyilak, mikor Ardsuna, a Pándavák Achillese, barátja, Krisna kős, kíséretében harci szekere a két sereg közt megy s átküti a hadakozó felek táborait. Mikor látja, hogy a két táborban "apák és nagyapák, tanítók, nagybátyák és testvérek, fiúk és unokák, barátok, sógorok és bejártosak" állanak egymással szemben, a legnagyobb réstöbblet gerjed, megrendül arra a gondolatra, hogy olyanok ellen harcoljon s olyanokat öljön, akiket az ember egyébként harcolni és ölni szokott, s bűnnek és örületnek tartja vállalkozását: inkább meg akar halni, mint harcolni, ölni és győzni (Bhg. I. - II. 10).

Erre, a Bhg. II. énekében (II.), Krisna veszi át a szót, aki mellette áll a harci szekeren. Először mint harcos beszél - kimutatva neki, hogy kötelessége harcolni. Aztán mint bölcs, végül mint isten folytatja inselmeit és tanításait, amelyek (a XIII. ének kezdétéig) egyre tartalmasabbak és mélyebbek lesznek. Tárgyalja a legnehezebb és legfőbb kérdéseket, az istenség mi voltát s az ember viszonyát az istenséghez, metafizikai alapon nagyserű erkölcsstant épít föl s kijelenti, hogy ő az egy isten, mind a három világ ura, aki emberi alakot vett föl, s

szavainak hiteléül (a XI. években) isteni eltekjében mutatja be magát.

Írisna igen mely gondolatokat közöl s helyenkint igen len diletesen beszél, de — sokasem fejteget rendszeresen. A Bhagavad-gitában az összegyűjtött motívumok sokfélesege ellenére van ugyan egységes alapgondolat, amennyiben a 6 első évek (az etikai rész) tárgya a kötelességsterű, önzetlen cselekedés, a következő 6 évek (a metafizikai rész) tárgya e cselekedés végn célja, az Istennel való egyesülés, az utolsó ~~hat~~ ⁶ évek (a lélektani rész) tárgya az emberi természetben lévő akadályok, amelyeket e cél elérése végett le kell győzni. De voltaképeni gondolati fejlődés egyáltalában nincs a költeményben. Ha tehát a Bh. tartalmát átvezetni akarjuk, egyáltalában nem volna célszerű a 18 évek tartalmát sorrendben adni, mert az egyes évek gondolatmenete szeszélyesen egyik tárgyról a másikra szökik s a nézőpont folyton változik. Világos áttekintés csak rendszeres csoportosítás útján lehetséges. Legcélszerűbbnek látjuk az interfolált részleteket egyelőre kikerjesztetni s az így rekonstruált "eredeti" ~~Bhagavad-gitá~~ Bhg. tartalmát rendszeresen összefoglalni. Elyetén rendszeres összefoglalás útján a következő gondolatcsoportok állanak elő:

- a) az istenség és a világ;
 - b) az anyag és a szellem, a test és a lélek;
 - c) a pszicholeki filozófia vagy a megvalósítás útjai.
- Szássak e gondolatcsoportokai közelebből.

a) Az istenség és a világ.

Isten szendlyes, mindenható, örökkévaló szellemi lény (purusa). Mint szellem nem csupán az anyagi világot különbözik, hanem a többi lények szellemétől is (XV. 17-19), amelyek szintén elmulthatatlanok, de alóbb-rendűek s nála. Istennak két, egy magasabb szellemi és egy alóbb anyagi természetű van (VII. 4-6): az előbbi fönntartja a világot, az utóbbi megfelel a szdunkhja rendszer prakriti ("természet" = anyag) fogalmának.

De ez nem azt jelenti, hogy az anyag Isten lényének a fele vagy integráló része, hanem azt, hogy az anyag nem önállóan cselekszik, hanem Isten irányítása mellett differenciálódik, azaz: Isten az anyagban és az anyag által cselekszik. Isten teszi az evolúció útját (garbha) az anyagba (XIV. 3. 4), tehát a lények atyja, míg az anyag az anyagéhoz (jóni) hasonlítható (XIV. 4). Isten irányítja a mindenség keletkezését, kibontakozását és felbontását (IX. 7. 8), s ebben az értelemben ő a világ eredete és vége (VII. 6. X. 8) s azonos a halállal (XI. 32). Tőle való a lényeknek minden állapota (bháva: X. 4. 5), ő "tudatosítja" őket (bábokként a bábostupadon: XVIII. 61), azaz ő irányítja sorsukat, s ő firt meg nekik testeik szerint. Isten csak a világ kedvéért cselekszik, ő maga semmit sem kíván, semmiféle célra nem törekszik (II. 22. 24). "Valaképp az igazság meggyőzően s az igazságtalanság megerősödik", Isten mindig újra teremt megint, azaz folyton új meg új alakban jelenik meg "a jók védelmére és a rosszak megsemmisítésére" (IV. 6-8). Mivel Isten cselekvése az anyagban és az anyag által megy végbe s nem származik őszi motívumokból, ezért Isten nem kerül a cselekvés által a "kötöttség" állapotába (IV. 13. 14. IX. 9), tehát nem bonyolódik bele az anyagi világba.

Isten egyrészt az igazságosság merő töredéke által meghatározott viszonyban áll az emberek világgal, de másrészt szereti is azt az embert, aki őt vallja s odaadja szívbéli szeretettel viseltetik iránta (VII. 17. XII. 14-20. XVIII. 64. 65. 69), és minden bűntől megóvja kegyelmével azt, aki hozzá folyamodik (XVIII. 56. 58. 62. 66. 73).

A Bhagavad-gítában is megvan tehát az isteni kegyelem (prastáda) hitte, amely nekünk újabb upanisadban is jelentkezik s az ind felekezesekben kisebb oly nagy szerepet játszik.

b) Az anyag és a szellem, a test és a lélek.

A világ folyamatot Isten irányítja ugyan, de voltaképpen meg sem ő

cselekszik, hanem az anyag (prakriti : III. 27. V. 14. XIII. 20, 29). A világ a
 differenciálatlan anyagból (avjaktá) fejlődik s ebbe tér is vissza
 (VIII. 18, 19), s ez a folyamat roppant időközökben folyton megismétlődik.
 A világ kifejlődésének és visszafejlődésének gondolata, valamint a világ-
 periódusoknak (Kalpa) képzete a Szánkhja rendszerből van véve. Egy-
 általában minden az anyagra vonatkozó nézet innen való. Megvanak a
gunák (szubsztanciák, az anyag alkotóelemei), t. i. a szattva (fény,
 könnyűség és jószág, öröm), a radzsasz (mozgás, energia és tevékenység,
 szenvedély) és a tamasz (sötétség, nehézség, merevség és télettség,
 közig, tudatlanság), s ugyanazt a szerepet játsszák is, mint a Szánkhja
 rendszerben, t. i. belülről alakítják a szellemet (XIV. 5-6), s lépten-nyomon
 jelesek az emberi életben (XVII-XVIII.). Megvanak a Szánkhja
 fiziológiai képzetei: a "külső" érzékek (indrija), t. i. a mi öt érzékünk
 s azáltal a beszélés, fogás, járás, kiürítés és nemzés, valamint a "belső"
 orgánumok, t. i. a buddhi (megismerés, értelem, ész), az aham-kára
 (intudat, Hkp. "én-csináló") és a manasz (Hkp. "elme"), a centrális
 kirovott belső orgánum a külső érzékek és a két belső érzék között
 (III. 40, 42. XIII. 51). Ugyancsak a Szánkhjából való az anyag mielőtt
 vonatkozó alak fel fogás: az anyag öröktől fogva való és elmulthatatlan,
 éppúgy mint a szellem (Itan és az élőlények lelke), mert ami van,
 az mindig volt és mindig lesz (II-16), de folytonos változásnak van
 alávetve s minden produktuma, tehát az emberi test is, és minden
 hatása mulandó; befolyásai, jeleitől az öröm és a fájdalom, folyton
 jönnek-mennek, s így semmi figyelmet sem érdemelnek.

Az anyaggal ellentétben a szellem (lélek, én), mind Istent, mind
 az élőlényeké, semiféle változásnak nincs alávetve. A testben lévő
 szellem (a lélek) teljesen tétlen s az anyag (test) minden befolyásától
 és változásától érintetlen (II.); az anyaggal való kapcsolata
 élesei és tudatos hoz a világba, de őt magát nem alterálja.
 A szellem (az igazi én) a kívül pillanatában elhagyja az elhasznált

testet s új testbe megy bele, - mint az ember levezi az elkopott ruhát s újat vesz föl (II. 22), megsebezhetetlen, megsemmisíthetetlen. Nem kell tehát félni a szenvedéstől és a haláltól, mert ezek csak a materialis testet érik. Ez mind Iskandhja-képlet. De a szellem felfogása mégis lényegesen más: nem tisztán filozófiai, hanem vallási. Az ^{egyéni} egyes lélek nem volt mindig, hanem az isteni lélekből vált ki (XV. 7; v. ö. XVI. 18. XVII. 6), tehát isteni eredetű. Az ember feladata tehát: úgy viselkedni, hogy lelke visszatérhessen Istenhez, ahonnan kiindult. - Errel eljutottunk a Bhg. gyakorlati filozófiájához.

c) A gyakorlati filozófia vagy a megváltás útjai.

A gyakorlati életben két útja van a megváltásnak (vidvástegnek). Az egyik a kvietisztikus tetlenség, elfordulás a cselekvéstől és a világtól s törekvés a megismerésre, a másik az energikus tevékenység, még pedig a kötelestegyszerű és kivétel nélkül való önzetlen cselekvés.

A Bhg. erkölcsi ideálja voltaképp a kötelestegyszerű és önzetlen cselekvés, amely többstör kifejezetten jobbnak van mondva (III. 8. V. 2. XVIII. 7). Amde a tetlen megismerés útja nincs elutasítva, sőt olykor, bár ritkán, a tevékenység fölé van helyezve (VI. 3). "Még ha az összes bűnösök között a legbűnösebb volnál is, pusztán a megismerés kedjén (dnyána-plavai átkelést minden bűnön. Amint a meggyújtott tűz kennevő égeti a tűzifát, úgy éget kennevő a megismerés tüze (dnyána-agni) minden cselekedetet" (IV. 36-37). Az igazi jógin (a bölcs és szent ideálja) is, aki a világtól teljesen elfordulva, csupán elmélkedve abszolút tetlenségben a megismerésre törekszik. A tetlen megismerés ennek ellenére voltaképp idegen a Bhg. igazi szellemétől; mivel azonban szándékolva áturalkodott az apurvasádok teorizálásában s mély gyökeret vert az ind szellemben, a Bhagavad-gitában sem volt mellőzhető. Ebből kesze mindenféle következtetések és homályosságok keletkeztek, mert a

koetisztikus askéta morál és a cselekvés morálja voltaképpen összeegyeztethetetlen. A Bhagavad-gítában azonban a kétféle morál mégis össze van egyeztetve – azzal a felfogással, hogy a kötelességsterén, őzetlen cselekvés, amely semmiféle következtetést nem von maga után, voltaképpen nem is cselekvés, tehát éppen annyi, mint a tétlen megismerés. A tétlen gondolkodás és elmélkedés útján elérhető megismerés pedig néha úgy van felfogva, mint az anyag és a szellem különbiztonságának felismerése (XIII. 23. XIV. 19), amelynek eredménye azután a megismerők megszabadulása az újra születési körforgásból, – mely pedig tekintet nélkül a megismerők erkölcsiségére (XIII. 23). Ez az amorális felfogás, amely szerint kizárólag csak a megismerés vezet megváltásra, igazi Szdukkhja-tanítás. De ez a felfogás a Bhagavad-gítában egészen szűk körű. Az uralkodó felfogás itt az, hogy a szellem és az anyag megkülönböztetése magában nem elégséges a megváltó megismerés megszerzéséhez s csupán előfeltétele Isten megismerésének. csak Isten megismerése vezet feltétlenül üdvösségre.

Az üdvösség mátk útja a felekezésg, a kötelességteljesítés. De a kötelességet kétféleképpen teljesítheti az ember: érdekből és érdektelenül. A Bhagavad-gítában mind a két fajta kötelességteljesítés megvan. Krisna-Visnu eleinte azt tanítja, hogy a harcos teljesítse a maga speciális kötelességét s tartsa harcoljon: mert ha nem harcol, ~~szégyent~~ hoz a fejére; ha győz a harcban, uralkodni fog a földön; ha elcsúsz a harcban, a menyekbe jut. De ez az álláspont csak hamar lényegesen módosul. A Bhg. igazi ideálja, amely lépten-nyomon előkerül, az őzetlen kötelességteljesítés, illetve az őzetlen kötelességteljesítésnek értelmzett odaadás (jóga). Az olyan kötelességteljesítés, amely valamelyes eredmény elérése reményében megy előbe, nem vezet célra. Itt üdvözlendő, nyugodtan és kitörően, abszolút egykedvűséggel, minden óhajlás és személyes érdek nélkül, örömet és fájdalmat, kudarcot és sikert fel sem véve és egynek ~~kezelve~~ véve, semmiféle jó vagy rossz

következésekkel nem történie kell a kötelességet teljesíteni. Aki csak a kötelesség
szóára hallgatóra cselekszik s Istentől bízva cselekedik eredményét, az mert
marad cselekedeteinek minden következtétől (IV. 22, 23. IX. 27, 28. XVIII. 12, 17).
És az imponálban vigori és hiszta morál, amely erősen emlékeztet a Kant-féle
Kategorikus imperatívusra, az ind. filozófiában itt lép föl először és
utoljára. Az az energia, amellyel a Bhg. erélyes cselekedésre sarkítja az
embert, a mi szemünkben minden elismerésre méltó s a nyugati embernek
ingere való, de Indiában hatástalan maradt s nem tudta a tetlen
Következésre kijelölés hiányát felvázni. Az a mid pedig, ahogyan a
Bhg. a kötelességstani cselekedés fogalmát megalapozta, a következő:
ameddig a lélek a testhez van kötve, képmutatás volna azt mondani,
hogy az ember ellehet cselekedni nélkül, - még pedig azért, mert az anyagi
gundák (XX. l.) szükségképp cselekedeteket idéznek elő; ha azonban
az ember vágyakozás nélkül cselekszik, akkor a cselekedet (Karma)
nem hoz "gyümölcsöt" (phala), azaz nem jár semmi fele, sem jó, sem rossz
következéssel, nem kényteleníti az embert a világ örök körforgásában
(Szanszara) való megmaradásra, sem jó, sem rossz újra születésre, -
tehát végeredményben épp úgy megváltja az embert, mint a tetlen meg-
ismerés. És a doktrína semmi hatást nem fejtett, mert a Karma
(a halál utáni sorsot alakító cselekedés) taná előtérbe óta meg-
ingathatatlan Indiában s ma oly erős, mint valaha.

A kötelességstani önzetlen cselekedés hangsúlyozásából önként követ-
kerik az a követelés, hogy föl kell hagyni a brahmani rituális szer-
tartásaival és áldozataival, mint amelyek teljesen személetes kivánságok
szolgálatában állnak s tehát merev állentűben állnak a Bhg. erkölcsi
ideáljával. És a követelés az eredeti Bhagavad-gitában költözés
nélkül is van mondván: "Hagyj föl minden vallási szolgálattal (dharma)!",
mondja egy helyen a Bhg. szerzője (XVIII. 66), s másutt leflejtlen gúnnyal
szól a Védá (az ind. Biblia) igéreteiről, amelyek csak az anyagi
világra vannak tekintettel s csak múlt jövőket helyeznek kilátásba

(II. 42-45; v. ö. IX. 20-21). A brahmani rituále szabályai iránt való közigyűség tehát szintén feltétele az üdösség elérésének a Bhagavad-gītában, éppúgy mint a Szdukhja - Jőga rendszerben. Ennek ellenére olyan versek is vannak, ha nem is nagy számban, amelyekben Védánta-tanokkal kapcsolatban vagy egészen önállóan egyes a Mīmāṃsā (a brahmani teológia) rendszeréből való gondolatok, brahmani szertartások és áldozatok vannak ajánlva (III. 9-18. IV. 24, 31-32, 34). Ezek a versek természetesen kisebb interpolációk.

De akár a megismerés, akár az önzetlen hitelességteljesítés útján jár az ember, le kell győznie a természetben rejlő akadályokat: a vele született nem-tudást (a-dyāna), hitetlenséget és kételkedést (V. 15 és IV. 40), illetőleg a vele született vágyakozást (Kāma: III. 37, 43). Igaz ugyan, hogy "a lények a természetet (prakṛiti) követik" (III. 33) s vannak isteni és démoni létre született emberek, mert hiszen az ember sorsa korábbi létében elkövetett cselekedetei (Karma), érdemei és bűnei által előre meg van határozva. De azért predestinációról a Bhagavad-gītában szó sincsen, ellenkezőleg: világosan felismerzik az a lény, hogy az erkolati akarat szabad: mindenkinek szabadságában és módjában van a megvalósítás útjában álló akadályok ellen küzdeni vagy nem küzdeni, alacsonyabb célokra vagy a legfelső célra törekedni. A legfelső cél elérésére nérsékelt jőga-gyakorlatok vannak ajánlva (V. 27-28. VI. 10-15. VIII. 10, 12-13). E gyakorlatok annak is használhatók, aki képtelen az elmélyedés állapotát elérni. Mert ha nem is tudja teljesen koncentrálni, legalább holtan bedrozdóbb létfeltételek között születik újra s utoljára mégis csak eléri a legfőbb célt (II. 40. VI. 41-44).

Ide akár a megismerés, akár az önzetlen hitelességteljesítés útján jár az ember, Iszternek hívó és odaadó szeretete (bhakti) segítségével feltétlenül elérhető. A bhakti valóságban az üdösségnek speciális, harmadik útja. Az egész Bhg. tele van a bhakti eszméjével s egyenesen ennek propagálására készült: "Die Bhagavadgītā

ist des Hohenlied der Bhakti" (Garbe). Isten szeretetéből származik Isten megismerése (XVIII. 55) s az isten szeretet által a hívő minden cselekedését Istenre vonatkoztatja s Istenre bízta a sikert. A bhakti mindenkinek kivétel nélkül megadja a megváltás bizonyosságát, — még gonosztekvének, szűdráknak (a legutolsó, megvetett kátt tagjainak) és nőknak is (IX. 31-33). De nem a szeretet érzetének alkalmi, mielő megnyilvánulásáról van szó, hanem az ember egész valójának tele kell lennie változatlan szeretettel, tal kell drádnia a szeretetből. A jógin erkölcsi cselekedésének és minden erejének is csak a bhakti adja meg a teljes értéket (XII. 13-16): "Minden jóginok között az a legodaadóbb (yuktatama), aki redm irányított belső énjével hívően szeret engem" (VI. 47). A Bhg. erkölcsi tanainak Kóntesszenciája a következő slóka (XI. 55):

Mat-Karma-Krin, mat-paramó, mad-bhaktah, szanga-varasitah,
nirvairah szarva-Bhútesu jah, sa móm éti, Pdndava!

"Aki az én műveimet cselekszi, akinek én vagyok a legfőbb, aki engem szeret, aki nem ragaszkodik (a világhoz), aki egy élőlénynek sem drt, az én hozzám jut, ó Pdndu-fi!"

Az Isten szeretetével elfelt ember gondolatai kelála pillanatában is Istenre irányulnak. Er pedig igen fontos (v. ö. VIII. 5, 9, 10, 13), mert az ember abban a létformában születik újra, amelyre kelála pillanatában gondol (VIII. 6).

A megváltás és a legfőbb üdösség tehát az Istenhez jutás, az Istenrel egyesülés, a lélek felenelkedése Istenhez hasonló létre, személyes, tudatos, maradandó boldogság Isten jelenlétében, — teljes ellentétben a Szdukhja-Jóga tanításával, amely szerint a megváltott lélek állapota a tudattalanság. A megváltásnak illetén fölfogása minden időkre a bhágvata vallás alap tana maradt. Isten tudatos külön létre bocsátotta ki lényéből az egyes lelkeket, amelyek ettől fogva mind-örökre tudatos lényekként léteznek. ha kiszabadultak a lét körforgásából, Istenhez hasonlókká válnak s örök kével üdösséget

előzetek, amely ebben áll, hogy Istennek szolgálnak. Az persze, hogy miképpen fogtathat a lélek az anyaggal való kapcsolatot nélkül tudatos létet, a Szánkhja - Jóga rendszer értelmében megfoghatatlan s a Bhagavad-gítában is homályban marad. A lélek tudatos létezése nyilván a Bhagavaták régi dogmája volt, amelyet nem mertek vagy nem akartak kiküszöbölni, mikor a Szánkhja - Jóga rendszer alapjára helyezkedtek. Ezen a nehézségen a hívő bizalom túlbete magát. De ettől eltérítve az eredeti Bhg. tanai, mint láttuk, egészen világosak; komályt csak a mindjárt említendő interpolációk hoztak beléjük. A régi, eredeti Bhg. nem csupán igazi és nagy költőnek, hanem jámbor és világosfejű filozófusnak műve is volt.

x x x

Az eredeti Bhg. vallásbölcselete kisebb feldolgozások folyamán meg lehetett elhomályosult, bár nem annyira, hogy felismerhetetlenül vált volna. A feldolgozások folyamán legalább is 146 szókörös rögös interpolációk jutottak be a költeménybe, amelyek a Védánta és a Mīmāṃsá rendszeréből vették (XVI. l.).

Az interpolációk zöme a Védánta, illetőleg az upanisadok pantheistikus filozófiájából származik. E filozófiában a dolgok legelső ^(brahman) principiuma a szentélytelen istenség — az egyéni lélekkel (átman) azonos világlelek, amely teljeseen és osztatlanul mindenben és minden-
kiben jelen van. Aki ezt tudja, az minden lényben a maga énjét látja s minden lényt a maga énjében lát, egynek tudja magát a mindenséggel. A mindenség brahman, a brahman pedig átman. Aki e megismerés birtokaiban van, az meg van váltova s halála pillanatában "bemeleg" a brahmauba, azaz brahmané válik.

A Védánta-tartalmú gondolatokkal kapcsolatban vagy önállóan is egyes a Mīmāṃsá (a brahmani teológiai spekuláció) rendszeréből származó gondolatok is akadnak a költeményben, de csak szóvagyosan, úgy hogy jelentésbenyebb szerepet nem játszanak (v. ö. XXIV. l.).

6. A Bhagavad-gítá és a kereszténység.

A Bhg. centralis eszméje, hogy Isten szereti az embert, megbocsátja bűneit és kegyelmes hozzá, aminek fejében hívő, oda adó szeretetet kíván tőle. Ez az alapfelfogás egészen keresztényi. Ehhez járul, hogy a Bhg. kifejezés módja is sokszor emlékeztet az újiszövethégi Szentírás kifejezés módjára. Ezentúlvált hiúdnak európai keresztényekkel szemben szívesen hivatkozunk arra, hogy az újiszövethégi tanok a sokkal régebbi Bhagavad-gítában is megvannak. Másrészt egyes nyugati tudósok úgy vélekedtek, hogy a Bhg. tartalma több-kevesebbé a keresztényiség eszmeköréből van átvéve s hogy egy más ind. műben sincs annyi keresztény befolyás, mint a Bhagavad-gítában.

Legmesszebb ment ebben az irányban Fr. Lorinser nagy tudós, de az indológiában nem eléggé otthonos német theologus Bhg.-fordításának (Breslau, 1869) bevezetésében, jegyzetében és függelékében. A Bhg. szerzője ismerete ismerte és felhasználta az újiszövethégi írásokat, jelesen Jst. Pál leveleit, keresztény eszméket és nézeteket stb. be rend szerébe s ebben legkitűntebb és legdicshíhettebb tanait nagyrészt keresztény fordításokból merítette. Alkítása támogatására több mint 100 párhuzamos helyet gyűjtött össze.

Lorinser feltétele indológus szak körökben nem igen keltezt viihkangot. A. Weber, bár a bhakti tanit maga is keresztény befolyásra vezeti vissza, úgy vélekedett, hogy Lorinser messze túllött a célon s hogy az a kérdés, vajjon a Bhg. szerzője ismerte-e a keresztényiség tanait, még mindig eldöntetlen. ¹⁾ A kompetens indológusok — E. Windisch, John Muir, M. Müller, C. P. Tiele, H. T. Telang stb. — csaknem mind elvetették Lorinser bizonyításait, — legutóbb M. Winteritz,

1) A. Weber, Indische Literaturgeschichte² (Berlin, 1876), 367.

aki úgy vélekedett, hogy Szókratész párhuzamos helyei között legföllebb 25 esetben gondolható a kölcsönvetel, de egyetlen egy esetben sem kétségstent. 1) Leginkább kifejezetten még Lovinset álláspontjához E. W. Hopkins, aki nagyszámú párhuzamokat állított össze s különös jelentőséget tulajdonít annak, hogy a legfőbb s részben meglehetősen párhuzamos János evangéliumában található, — még pedig nézete szerint azért, mert ez misztikus hangjával különösen csatálította a theozófusokat a kölcsönvetésre. 2)

Amde ezeken a párhuzamokra semmit sem lehet adni. Deussen csak három párhuzamos helyet idéz s nem is veszi fontolóra a kölcsönzés lehetőségét. Minden hasonlóságot kielégítően magyaráz a Bhg. és a János-evangélium vallási és filozófiai alapvetésének belső parallelizmusa. E párhuzamokkal éppen úgy áll a dolog, mint a buddhizmus - keresztény párhuzamokkal: ezek is, azok is belső rokonságon, párhuzamos fejlődésen, az egyéni és a néplélek egyetemes törvényein alapulnak, egészen önállóan és egymástól függetlenül keletkeztek. A bhakti, amely leginkább emlékeztet keresztény eszmékre, nem keresztény specialitás: a száfizmusból nem kisebb szerepet játszik, mint a keresztény misztikusoknál. Anonimán kronológiai nehézségek is állanak a kölcsönvetel tézisének útjában. A Bhg. mai szövege (Hopkins és Garbe szerint) a Kr. előtti 2. és a Kr. utáni 2. század közötti időből való, a kereszténység pedig (Garbe szerint) csak a Kr. utáni 3. század elején hatolt be északnyugati Indiába. Egyes tudósok (Lassen, Weber, John Davies) parizse a mai Bhg. korát a 3. századba teszik, amikor a keresztény befolyás, ha nem is nagy valószínűséggel, de mégis feltételezhető volna. Amde a bhakti és a szerető Isten. eszméje kétségtelenül a kereszténység behatolása előtti időből való, amit nem nehéz valószínűsíteni.

1) Winteritz, Geschichte der ind. Litt. I. 370-371.

2) Hopkins, India's old and new, 148-159.

Ami a bhakti képzetét illeti, ez kezdetben és csúcsjában a Kr. előtti 2. évezredbe nyúlik vissza. Már a Rigvéda himnuszaiiban (Kr. e. 1500 körül) az "átya" (pitar), "testvér" (bhratar), "barát" (mitra) neveket adják az isteneknek s nagy gyermeki bizakodással folyamodnak hozzájuk. Ez a gyermeki bizalom a monoteizmus eszméjének kibontakozásával lassankint szükségképp isten szereteté fejlődött s a bhágarata feleketben, amelyből a krisnaizmus kirozott, a vallási élet középpontjává lett, — mikor, nem lehet tudni, de bizonytal a Kr. előtti 3. század előtt. Pānini ind grammatikus nyelvteréből (Kr. e. 4. sz.) kitérűl, hogy a bhakti már a Kr. előtti 4. században vagy még előbb az embernek Istenhez való viszonyára is volt alkalmazható. ¹⁾ Azonfölül a bhakti szó népies bhakti alakban és "szerelem, odaadás" jelentésben a Kr. előtti időkbelől való buddhista páli kéziratokban is előkerül. ²⁾ A bhakti tana tehát krisnaite körökben az eredeti Bhg. létrejötte (Kr. e. 2. sz.) előtt századokkal korábban meglehetősen, — annyirol inkább, mert a legkorosabb kapcsolatokban van az odaadás (jóga) ősrégi tanával.

Ami pedig a szerető Isten képzetét illeti, ez sem lehet újabb a bhakti képzeténél, mert a kétsé feltételezi egymást: csak szerető Isten kioldhat szeretetet. Egy szerető Isten pedig megbocsátja a bűnöket is és kegyelmet (malasztot) is ad az embernek. Az isteni kegyelem (malaszt) kifejezésre szolgáló praśāda szó ugyan csak újabb upanisadokban kerül elő, de eszméje sokkal régebb. E fölfevés nélkül érthetetlen volna a Rigvéda delosainak esedezése mindenféle kegyekért, v. ö. "Akit szeretek, azt hatalmassá teszem, papká, látóvá, bölccsé" (Rigv. X. 125. 5). Az isteni kegyelem képzele letteglivől a szerető Isten képzetével párhuzamosan fejlődött a szerető Isten, a jószágos Átya, eszméjét India mindenestire a bhágarata feleketnek kösönheti.

Ezenint a Bhg. és a kereszténység közt semmi történelmi összefüggés nincs.

1) Pānini IV. 3. 95 és 98: Bēhflingk, Pānini's Gr. 197, 198.

2) Śāstaka V. 340. 3, 6; 352, II; v. ö. Thēra-gāthā, 370. v.

7. Bhagavad-gítá - irodalom.

a) Szövegkiadások:

A. W. v. Schlegel, Bhagavad-Gita, id est δεσποσιον κειδος sive almi Krishnae et Arjunae colloquium de rebus divinis (Bonnae, 1823, 21846) - latin fordítás, amely perze mellett még elvult.

J. C. Thompson, Bhagavad-Gita (Hertford, 1855) - angol fordítás.

E. Burnouf, Bhagavad-Gita, le divin chant de bienheureux (Nancy, 1861) - kitérű francia fordítás.

Beliában az első kiadás (Calcutta, 1808) óta csaknem minden éven új kiadások jelentek meg, amelyek perze kritikai jogára jelentek be.

A kivétel egyike a Pancha-ratra-gítá (Bombay, 1904), az első fordítás alapja.

A szövegkritikához fontos adalékokat szolgáltatott O. Böhtlingk, Bemerkungen zur Bhagavadgítá: Berichte der phil.-hist. Kl. der k. sächs. Ges. der Wiss. (1897)

b) Fordítások (a fellebbiek kivételével).

Az első európai nyelvű fordítás Ch. Wilkins angol fordítása: Bhagavat Gita (London, 1785; újabb: Bombay, 1887).

Azóta körülbelül európai nyelveken vagy két tucet fordítás jelent meg, a legtöbb és legjobb németül és angolul.

Egyen értékű angol fordítást adott Krishnáth Trimbak Telang (Bombay, 1875 és JBE. VIII. Oxford, 1882).

Filológiai és filozófiai szempontból filológusok megírhattak német fordítások:

R. Garbe, Die Bhagavadgítá (Leipzig, 1905; azóta is); nem történelmi költészet.

P. Deussen, Vier philosophische Texte des Makábháratam (Leipzig, 1906; kitérű a Bhg.) és Der Gesang des Heiligen (Leipzig, 1911); melegebb, leendőlete sebb, mint Garbe fordítása.

L. v. Schroeder, Bhagavadgita, des Erhabenen Gesang (Jena, 1912);
 verses fordítás, amely költői igényekkel is megfelel.

E fordítások felkutatásával, de a kezskrit eredeti elepján köztölt
 az eláthi ^{elst} meggyes (kritai) fordítás.

c) Filológiai, filozófiai és vallástörténeti szempontból ide vágó
 művek és értekezések:

R. G. Bhandarkar, Vaisnavism, Jainism and minor religious
 systems: Grundr. der indo-ar. Philologie III. 6. (Strassburg, 1913), p. 14-30.

P. Deussen, Allgemeine Geschichte der Philosophie I. B.: Die nach-
 vedische Philosophie der Indier (Leipzig, 1908), 8-114.

— der Gesang des Erhabenen (Leipzig, 1911): Einleitung, V-XXI.

R. Garbe, Die Bhagavadgītā (Leipzig 1905): Einleitung, 5-64.

— Indien und das Christentum (Tübingen, 1914), 228-254.

E. W. Hopkins, The Religions of India (Boston-New York -
 Chicago-London, 1895), 389-401.

W. v. Humboldt, Über die unter dem Namen Bhagavad-Gītā
 bekannte Episode des Mahā-Bhārata (Berlin, 1826).

Kégl Sándor, A Bhagavadgītā: Akad. Ért. XXI. 5. (Bpest, 1910).

L. v. Schroeder, Bhagavadgita (Jena, 1912): Einleitung, I-XVI.

J. G. Speyer, Die indische Theosophie (Leipzig, 1914), 179-205.

M. Winternitz, Geschichte des ind. Litt. I. (Leipzig, 1908), 365-376.

A Bhagavad-gítá.
"A Magasztosnak éneke"
 (próza fordítás).

Az alábbi kiegészítő fordításokat megjegyzendők a következők:

A Bhg. a Mbh. VI. könyvének 25-42. fejezete (adhjádja), - tehát 18 énekből áll és 3, egyenként 6-6 énekből álló (etikai, metafizikai és pszichológiai) részre osztható, ami azonban a Mbh. szövegében nincs jelezve. Az interpolált slókok hámai meg vannak állagozva. A főlegesen, csupán versföltő oktatások el vannak hagyva. A zárójelbe foglalt magyar szavak és kifejezések mindegyike meg az eredeti szövegben s csak az értelem megvilágítására valók.

Első rész: Ethika (I-VI. ének).

I. ének (Mbh. VI. 25):

Arasuna - visáda, "Arasuna elcsüggedése".

A Bhg. a Mbh. VI. könyvének 25. fejezetevel kezdődik, de nem ennek I. slókjával, mint a hagyomány tartja, hanem a 20. slókjával. A 19. első slóka csak arra való, hogy a Bhagavad-gítát kellőképpen beemelje az eposzba. E 19. slóka tartalma a következő:

Dhrítá-rástra Kaurava király felstílitja Szandszaja börtöt, hogy mondja el a Kuru-küstrá szept földjén össregyülekezett seregek tetteit. Szandszaja ezzel kerdi, hogy Dur-jódhan a Kaurava késsel felsoroltatta a két sereg legnevesebb hőseit. A seregstemplé után Bhísma, a Kauravák fővezére elordítja magát, mint egy oroszlán, és megfújja kürtjét, mire mindenfélé fölhangzanak a kürtök, dobok és trombiták.

20. Mikor aztán a majom-zászlós Pánda-fi (Ardsuna) maga előtt látta Dhríta-rástra hőeit, fölemelte lóját, miközben (már) nyílnak kezdek röpkeidni,

21. s e szavakat intzte Krisnához:

Ardsuna szólt:

Ally meg szekéremmel a két hadsereg között, rendületlen (hős)!

22. Hadd vegyem semmígve ereket, akik (itt) harcra odgyakorva (csatarendben) állanak, (s hadd lássam,) kikkel kell kezelednem ebben a hadi munkában.

23. Hadd tekintsem át azokat, akik itt harcra gyülekedtek össze, hogy szövetséget tegyenek Dhríta-rástra gonosz fiának (Dúr-jódhanának) a háborúban.

Grandisaja szólt:

24. Ardsuna stercsi keltatára Krisna megállott a szekéren a két sereg között,

25. Bhisma (Kaurava fővezér), Drona (Kaurava kős) és az összes királyok előtt, és így szólt: "Nézd hát, Prithá fia (Ardsuna), ereket az itt össze gyülekedett Kauravákat!"

26. Prithá fia (Ardsuna) aztán látta, hogy apák, nagypapák, tanítók, nagybátyák, testvérek, fiúk, unokák, törzsek,

27. apósok, barátok állanak (egymással szemben) a két seregben. Mikor Kunthi fia (Ardsuna) látta, hogy (az egymással szemben állók) mindnyájan rokonok,

28. a legmélyebb réstőlre gerjedve s (egesteni) desüggedve így szólt:

Ardsuna szólt:

Annak látára, hogy tulajdon rokonodgom áll itt harcra készen (velem szemben),

29. elerayednek a tagjaim, kistárad a hájam, reszket a testem, égnek áll a hajam,

30. Kibull a gándíva ij a kezemből, ég a bőröm, alig állok a lábaimon s szinte megszarodik az elmém.

43. A családirtásnak ezen káoszt-keveredést okozó bűnei folytán megsemmisülnek a káoszt és a családra vonatkozó örök kötelességek.

44. Ők pedig megsemmisülnek a családi kötelességek, bizonytalansággal jövelel jutnak az emberek. Így hallottuk (a szent hagyományból).

45. Óh jaj! Nagy bűnt szándékozunk elkövetni (azt), hogy az uralom örömeire veli világunkból meg akarjuk ölni saját rokonságunkat.

46. Kedvem volna a fegyvert letéve ellenélés nélkül tudni, hogy Dhrita-rástra kőci fegyveres kézzel megöljének a harcban.

Izandsaja stólt:

47. E harcok után Ardsuna a (már megkerülő) csatában kiejtette (keséből) az újat a nyílakkal együtt s bűbűnt győztesével leült a kocsiban.

II. ének (Mbh. VI. 26) :

Izdukhja - Doga, "Izdukhja és Doga"

† Izandsaja stólt:

1. Milyen Krisna látna, hogy Ardsuna réstől elkelve s könnyes szemmel szomorodik s el van csüggedve, ezt a beszélgetést intézte hozzá:

A Magasztos stólt:

2. Holnan ez a kislékhűg a vezély pillanatában, Ardsuna? Nem méltó ez a nemeshez, elzárja az égbe vezető utat s nem hoz dicsőséget.

3. Ne légy férfiatlan, Prithá fia (Ardsuna)! Nem illik ez hozzád. Vess el (magadtól) a hív nemtelen gyöngeséget s embereld meg magadat, ellenség szorogató!

Ardsuna így stólt:

4. Hogyan stóljam nyíleimat a tisztelőrenélti Bhísmára és Drónára a csatában, óh ellenségverő?

5. Mitony jobb nekem meg nem ölni tisztelőrenélti tanítványt s kolduskegyeret euni e világban, mint megölni tanítványt, ha javainkra áhítoznak is, és ottrel beszeugetett örömeiket élvezni.

6. Nem is tudjuk, mi jobb nekünk: az-e, ha gyötörünk, vagy az, ha minket gyötörnek le. Mert olyanok állanak velünk szemben, akiknek megölése után sem ekeztünk (további) élei: Dhrita-rástra hívei (kolonaink).

7. Itt van a (részocevi) gyöngeség hibájában leledtek, elnémulás tisztában a hiúsággal. Téged kérdezlek tehát: mond meg határozottan, mi a jobb. Terítodnyod vagyok: taníts két engem, aki hozzád folgamodom.

8. Mert én (magam), úgy látom, képtelen vagyok megsebezni az érzék-sorostól stomorúságtól, - még akkor is, ha vetélytársak nélkül való virágzó királyvágra teszek szert a világon, sőt még ha az Istenek felett való fölényt nyerem is el.

Iszandsaja stólt:

9. Az ellenségei Ardsuna tehát azt mondta a fehérszékelyű Krisnáknak, hogy nem akor kersolai; ottán elhallgatott.

10. Krisna akkor vérszeme mosolyogva pillantott Ardsunára, aki csüggedten állt a két sereg között, s ezt a beszédet intézte hozzá:

A Magasztos stólt:

11. Ha beszédem nem is értelem nélkül való, mégis olyanokon sajnálkozol, akik nem sajnálai valók: bölcsök nem sajnálkoznak sem halton, sem élőkön.

12. Tökérem volt idő, mikor én és te nem voltunk s nem volték ezek a fejedelmek, s etatdu sem lesz idő soha, mikor mi valamennyien nem leszünk.

test hordozója (a szellem)

13. Amint a ~~testtel bíró~~ lény ebben a testben éli át a gyermek-, férfi- és öregkort, úgy (halta után) más testbe is jut. Erre vonatkozólag nincs kétségben a bölcs.

14. Csak az anyaggal való érintkezés okozhat hideget és meleget, gyöngört és fájdalmat. De ezek jönnek-mennek, mulandók. Viteld el őket türelemmel, oh Bháratá-sarjadék!

15. Mert az ez ember, akit ezek nem reudttenek meg, a gyöngör és fájdalom iránt közöngös bölcs, eléri a halhatatlanságot.

16. A nem - létező (a - szat) nem jöhet létre, a létező (szat) nem enyészhetik el. E kettőnek különbségét ismerik azok, akik az igazságot látják.

* 17. Ami ezt a mindenséget kiterjesztette (létrehozta), az elmúlhatatlan, tudd meg, ezt az elmúlhatatlant senki sem tudja megsemmisíteni. 1)

18. Mulandók a testek, de örökkévaló a testet élte (a szellem), elmúlhatatlan, változhatatlan. Ez legyen törekvésed tárgya, Bharata - ivadé! 2)

19. Aki azt hiszi róla (a szellemről), hogy ő, s aki azt hiszi róla, hogy megölhető, egykét nem ismeri: nem ő, s nem is ölhető. 2)

20. Nem születik ő (a szellem), s nem is kel meg soha; nem keletkezett, s a jövőben sem fog keletkezni: születetlen, állandó, örökkévaló ez az Őreg (purána); nem öletik meg a test megöletésekor. 3)

21. Aki tudja róla (a szellemről), hogy elmúlhatatlan, állandó, nem - született, elmúlhatatlan, hogyan ölethet meg valakit, kit ölethet meg, oh Prithk fia (Arjuna)?

22. Amint az ember leveti a kopra ruhákat s más újakat vest föl, úgy veti le a test bordozója (a lélek) a régi testeket s más újakba megy bele.

23. Nem sebtök meg őt (a lelket) a fegyverek, nem égeti meg a tűz, nem nedvesítik meg a vízek, nem szárítja ki a szél.

24. Sebezhetetlen ő (a lélek), elégzhetetlen, megmedvesíthetetlen és kiszáradhatatlan; örökkévaló ő, mindenütt jelen lévő, állandó, mozdulatlan, mindig megmaradó;

1) Védantisztikus ták: az "elmúlhatatlan" a brahman.

2) V. ö. Katha - upanisad II. 19: "Ha az élő azt hiszi, hogy megöli azt (= az átman), s ha a megölt azt hiszi, hogy az (= az átman) megölhető, mind a kettő téved: nem ől amaz, nem ölhető emez."

3) V. ö. Katha - upanisad II. 18: "Nem születik s nem is kel meg ez a bölcs (az átman). Nem lett valamiből, nem oltt valamivől: születetlen, állandó, örökkévaló ez az Őreg (purána); nem öletik meg a test megöletésekor."

25. észrevehetetlen (tkp. nem-nyilvánvaló: a-ujakta) ő, elgondolhatatlan ő, változhatatlan ő, — így nevezik őt (legalább). Ha tehát ilyennek ismered őt, nem szabad rajta sajnálkoznod.

26. De még ha azt hiszed is róla, hogy mindig újra születik s mindig újra meghal, akkor sem szabad rajta sajnálkoznod, oh eróskarú (kő!).

27. Mert bizonyosan meghal az, aki született, s bizonyosan újra születik az, aki meghalt. Oly dolgos tehát, ami kikerülhetetlen, nem szabad sajnálkoznod.

28. Észrevehetetlen a lények kezdete, észrevehető a létük (tkp. a közepük), észrevehetetlen a végük, mit kell ezen siratkoznia?

29. Az egyik úgy néz rá ^(a lélekre), mint a csodára, a másik úgy szól róla, mint csodáról, a harmadik úgy kell róla, mint csodáról. De ha hallott is róla valaki, mégsem ismeri senki. ¹⁾

30. De ha csak a te sajátos kötelességedet tartod is szem előtt, akkor sem szabad ingadoznod. Mert semmi sem lehet jobb a Ksatrija (harcos) szemében, mint az igazságos (v. kötelességsterű: dharma) harc.

30. A test hordozója (a lélek) mindenkinek testében mindig sérthetetlen. Ezért nem szabad siratnod a lényeket, — egyet sem, oh Bharata-ivadék!

32. Boldogok azok a Ksatriják, akik oly harcot vívhatnak! Mintha csak a mennyek Kapuja tárulna föl magától előttük!

33. Másrészt ha ilyen igazságos (v. kötelességsterű) harcban nem veszeszt részt, akkor elhanyagolod kötelességedet és dicsőségedet s bűnbe esel,

1) U. ö. Kátha-upaniszad II. 7: "Tökön hallomásból sem ismerik őt (az átmannt), tökén még ha hallanak róla, sem ismerik..."

34. s az emberek örök szegénységről fognak beszélni. Már pedig arra nézve, aki tisztában áll, a szegény rosszabb a halálnál.

35. A nagy harcosok azt fogják hiúzni, hogy féltelemből tartózkodtak a harctól, s kicsiny lényt azok szemében, akik elít nagy volt a becsületed.

36. Roszakarbid pedig sok gúnyos szót fognak mondani rólad, kétségbe vonva ráterméshégedet. I van-e ennek fájdalmasabb?

37. Ha megölnék, az egybe fogsz jutni, s ha győzöl, a földet (a föld uralmát) fogod elvenni. Embereid meg két magadat és század el magadat a harcra, Kunti fia (Arjuna)!

38. Örömmel és fájdalommal, nyereséggel és veszteséggel, diadalal és veszteséggel nem törődve készülsz a harcra! Így nem fogsz bűnbe esni.

39. Ezt a felfogást a *Izánkha* 1) álláspontjád adtam elő neked. — Halld most a *Jóga* 2) alapjád álló felfogást. Ha magadévá teszed ezt a fel fogást, megszabadulsz a *Karma* kötelekeitől. 3)

40. *Ih* (a jóga gyakorlati terén) nem semmitül meg a törekvés, nem is fogathatik meg. E gyakorlatból igen kevés is nagy bejótól boja meg az embert.

41. *Ih* (a jóga-praktikában) csak egyetlen egy, határozottodga által kiváló gondolat van, holott a határozatlan emberek gondolatai elágazók és vég nélküliek.

42. Vanak oktalanok, akik a *Véda* szavában lelnek örömeiket s azt mondogatják, hogy nincs is más (a világon),

43. akik bele vannak vágva kkel s a mennyei üdvösséget tartják legnagyobbra. Virágos beszédük a (jó) cselekedetek gyümölcseiül (jobb) születeket helyez kilátásba s folyton szertartásokat ír elő, amelyekkel élvezeteket és hatalmat lehet elérni.

1) *Izánkha* itt a *Izánkha* taná; mások szerint "számitó megfontolás, reflexió".
2) *Jóga* itt a *Jóga* taná; mások szerint "odaadás, dhítat".
3) *Karma-bandha*, t.é. "a *Karma* által való kötietség", a jó és rossz cselekedetek uti hatása.

44. Azok, akik erre a ("virágos") beszédre hallgatnak s élezetekhez és hatalomhoz ragaszkodnak, nem érik el azt a kátrorottség által kivált gondolatot az elmélyedés (szamddhi) állapotában.

45. A Védák a három guna (az anyagi világ) körére szorítkoznak. Szabadulj meg, Ardsuna, attól, aminek köze van a három gunához! Légy közönyös az (empirikus) ellenfelek (öröm és fájdalom stb.) iránt, a megmaradó vallást (szatva) tartsd szemed előtt, ne törekedj nagyon szerzéssel és megtartással, uralkodjél magadon!

46. Amennyi hasznot egy oly út tartó nyújt, amelybe mindenfelől összefolynek a erők, annyi hasznot hoz egy tudós bráhmna a Védákból.

47. Te azonban csak a cselekedetet (karma) törekedjél, gyümölcsivel (phala) soha! Ne törekedjél a cselekedet gyümölcsére, de tétlenségbe se essél!

48. Odaadásban (jóga) szilárdan cselekedd a cselekedeteket, mellőzve a ("gyümölcsökhez") való ragaszkodást (szanga), sikerben és balsikerben maradj egykedvű! Az odaadás (jóga) annyi, mint egykedvűség.

49. Mert sokkal kevesebbet ér a cselekedet (karma), mint a megismerés odaadása (buddhi-jóga).¹⁾ A megismerésben keress menedéket! Nyomorultak azok, akik a cselekedet gyümölcsei után indulnak.

50. Akiben nagyon a megismerés odaadása, az mind a jó, mind a rossz cselekedetek fölött áll. Törekedjél tehát az odaadásra (jóga)! Az odaadás dereklásság a cselekedetekben.

51. Mert a bölcs, akiben nagyon a megismerés odaadása, lemondanak a cselekedetek gyümölcseiről s megszabadulva az újraszületés kötelekeitől szenvedés nélküli helyre jutnak.

1) Buddhi tkp. a. m. "megismerés" (Böhtlingk, deussen: "Erkenntnis", Schroeder: "Geist"); de itt és a 49-53. felektben a "sziv" szívd is volna fordítható (Gerbe: "Herz").

52. Ha megismereted túl lent az elvokultság zűrtavardu, akkor rá fogsz unni arra, amit az bráhból (a Védákbból) tanulhattál és tanultál.

53. Ha megismereted elfordul a (szent) hagyománytól s vilárd és rendületlen lesz az elmélyedésben (szamádhi), akkor előred az odaadást (jóga).

Ardsuna stílt:

54. Mit lehet mondani arról, aki megszilárdult a bölcseségben és az elmélyedésben? Hogyan beszél az, kinek elméje (v. belátása) megszilárdult, hogyan ül, hogyan jár?

Krisna stílt:

55. Ha ez ember elhagyja a szíóiben leközö ösmes vágyakat, ha (csak) önmagában (átman) és önmaga (átman) által találja örömet, ¹⁾ akkor azt mondják róla, hogy megszilárdult a bölcseségben (szthita-pradnya).

56. Aki rendületlen a sznocdásban és vágytól ment az örömeiben, aki megszabadult a sznocdályektól, a felelemtől és a keragtól, az bölcs (mani), az megszilárdult a belátásban (szthita-dhi).

57. Aki mindennel szemben egykedvűen áll, aki bármi jót vagy rosszat éljen is meg, sem nem örül, sem nem gyűlöl, annak megismerete (v. bölcsesége: pradnya) meg van szilárdulva.

58. I ha egy ilyen ember mindenünnen vissravonja érzékeit az érzékek tárgyaitól, mint a tekvésbéka (magába visszaközta) tagjait, akkor megismerete (v. bölcsesége: pradnya) meg van szilárdulva.

59. Az érzékek tárgyai eltűnnek, ha a test koruorója (a lélek) nem táplálkzik (belölük), ²⁾ csak ízük (rasza, azaz: az érzékelésre való képesség) marad meg; de et is eltűnik, ha ő (a lélek) a legfőbbet látja.

1) V. ö. Csikándógya-apanisad VII. 25. 2: átma-rati, "önmagának örvendő", átma-ánanda, "önmagában gyönyörködő".

2) Kisok: ha az ember bűjtől (Garbei v. önmegtartóztatól) (Schroeder).

60. Mert még a (megoldásra) törekvő és belátós ember elméjét is erőszakkal megakadályozzák a felitgató érzékek.

61. Mindazeket (az érzékeket) megfékerve s csak én rdm gondolat 1) maradjon (v. üljön) az ember az odaadás állapotában (juktá). Mert aki kitalálásban tartja érzékeit, annak megismerése (v. bölcsesége: pradnya) még van szilárdulva.

62. Ha (ellenben) az ember az érzékek tárgyaira gondol, akkor korrájuk való ragaszkodás (szanga) támad benne; a ragaszkodásból vágy születik, a vágyból harag (kródha) keletkezik, 2)

63. a haragból elvakultság lesz, az elvakultságból az emlékezet megzavarodása, az emlékezet megzavarodásából a megismerés (belátás, ezt: buddhi) elvész, a megismerés elvészéséből magának az embernek veszte.

64. Aki azonban rokon- és ellenfeleitől ment és megfékerett érzékekkel, megérve az alkodva közeledik az érzékek tárgyaihoz, az elnyeri a (lelki) békeséget (praszada).

65. A békeség állapotában megszabadul minden fájdalomtól. Mert akinek szíve elérte a békeséget, annak megismerése (belátása: buddhi) hamarosan megszilárdul.

66. Aki ^{new}odaad (juktá), ~~HI~~ annak nincs megismerése (belátása: buddhi), aki nem odaad, annak nincs elmélyedése (bhávand); akinek nincs elmélyedése, annak nincs (lelki) békesége (santi). Akinek meg nincs (lelki) békesége, honnan volna annak boldogsága (szukha).

67. Mert ha az elne (manasz) a kőszta érzékek után indul, akkor megövele ragadja a megismerést (v. belátást: pradnya) is, mint a szél a hajót a vízen.

1) Krisna már úgy beszél, mintha már kiugyilathortatta volna isteni voltát.

2) Kródha kétségtelenül "harag" (Böhtlingk, Gerbe, Jaussen, Schroeder, Cappeller: "Zorn", Wilkins, Macdonell: "anger" etc.); de itt olyasmi volna várható, mint "szenvedély".

68. Ezért ha valaki mindenünne visszatartja értekeit az értekek tárgyától, annak megismerése (bölcselete, belátása: pradnya) meg van stírdulva.

69. Ami minden lény számára éjjel, abban ében van az "üfekerő" (a magán uralkodó); a miben ében vannak a lények, az éjjel a megismerő bölc (muni) számára.

70. Valamint az ócedu, amelyben a (folyó) vizek nyugalmába jönnek, folyton belik, de nem változik, így (változatlan) bekesseben (santi) él az, akiben minden vágy nyugalmába jő; de nem az, aki vágyalokik. 1)

71. Az az ember, aki minden vágyról lemond, aki kívánságok nélkül, köztöngösen, önzéstől menten él, az elér a bekesseget (santi).

* 72. Ez a brahman állapota. Ha az ember ezt elérte, nem zavodik meg többé, s ha a kál pillanetában ebben az állapotban van, elér a brahmanban való kialodást (brahma-nirodha).

III. ének (Mbh. VI. 27) :

Karma-jóga, " Idaads a cselekedésben."

Ardsuna stólt:

1. Ha azt véled, óh Krisna, hogy a megismerés (v. belátás: buddhi) többet ér a cselekedetnél (Karma), akkor miért nyugatsz engem ily stórujú cselekedetre (t. i. véroudsra)?

2. Kegelehetősen kétértelmű stóruddal stíte megtavord értelmemet. 2) Mond meg nekem határozottan azt az egyet, hogy mivel érhetem el az üdőt!

A Magasztos stólt:

3. Kár előbb kijelentésem neked, óh Ardsuna, hogy két álláspont (v. két üdösségre vezető út: nisthá) van a világon: a gondolkodók (szánkhja) megismerése (dnyána-jóga) és a jámborok (jógin) cselekedése (Karma-jóga).

1) A fordítás itt az eredetiben lévő képzavar miatt nem stebatos.

2) Ezt körülbelül az egész költeményről ol lehet mondani.

4. A cselekedetek kerülése által (aróban) az ember nem nyeri el a cselekedet-nélküliséget (naiskarmja) és (pustán) a világtól való elfordulás (szau-njaszana) által nem éri el a tikeletességet (sziddhi).

5. Mert egyetlen pillanatra sem lehet szerbi cselekedet-nélkül- való (a-karna-krit): mert az anyagból (prakriti) keletkezett aleptulaj-dosságok (guna) folytató mindenki akaratát ellendre is (avasasz) kényszerű cselekedni.

6. Aki feben tartja a cselekedés érzékeit (karna-indrija)¹⁾, de (egyúttal) belső érzékével (elméjével: manasz) az érzékek tárgyaira gondol, az balga ember és tévúton jár.

7. Aki aróban a belső érzéket (manasz) feben tartja a külső érzékeket (indrija) és (a sikerhez való) ragaszkodás nélkül estkerli a cselekedés érzékével a cselekedet végrehozását (karna-jöga), az jó úton jár.

8. Hajtsa végre a szüköszes (nijata) cselekedetet (v. ö. XVIII. 7, 9 és 23). Mert jobb a tevékenység (karmán), mint a tétlenség (a-karmán): a test fönntartása sem sikerül, ha tétlen vagy.²⁾

* 9. A cselekedet (karmán) a kötöttségnek (a tapasztalati lét fönntmaradásának) állapotában tartja ezt a világot, — az áldozatot (jadnya) / szolgálatában álló cselekedet kivételével. Az e cél szolgálatában álló cselekedetet hajtja végre (tehát, óh Ardsuna, de (a világi dolgokhoz való) ragaszkodás nélkül.³⁾

* 10. Mikw Pradsápati ("a terebítés ura") valamikor a teremtményeket az áldozattal együtt megteremtette, így szilt: "Ez által (t. i. az áldozat által) szaporodjatok! Ez legyen a ti minden kívánságot teljesítő ctodabeneitek (káma-duh)!"

1) Ezek a követkerék: beszélés, fogás, járás, kiürítés, nemzés.

2) Az itt fölvetett gondolat a iq. slikaiban folytatódik.

3) A 9-18. slika Mimánuszá-eredetű interpóldció, amelyben a cselekedet az áldozatra van vonatkoztatva.

- * 11. Ezzel elégtételt ki az isteneket, az istenek is elégtételt ki benneteket!
 Ha (kölcsonösen) kielegítitek egymást, el fogjátok érni a legfőbb boldogságot.
- * 12. Mert ha az istenek ki vannak elégtve az áldozat által, meg fogják nektek adni a kívánt élvezeteket. Aki (azonban) úgy élvezi az általa adott élvezeteket, hogy nem ad nekik vissza (valamit belőlük), az tolvaj."
- * 13. A jók, akik az áldozati maradékokat eszik, mentek minden bűntől, a gonoszok ellenben, akik csak meguknak főznek, bajt hoznak megukra. 1)
- * 14. A lények a táplálékból erednek, a táplálék az esőből, az eső az áldozatból, az áldozat a csalékedetből (Karmán).
- * 15. A csalékedet (Karmán) a brahmanból ered, a brahman (pedig) az elmulthatatlanból (akáśa). Ezért a mindenütt jelenlevő, örök brahman az áldozaton alapul. 2)
- * 16. Aki az így forgásba kötött kereket nem forgatja tovább itt (a földön), 3)
 — a gonosz, az értekel eadnye, az hiába él.
- * 17. Annak az embernek azonban, aki önmagában leli örömet (ātma-rati) aki ki van elégtve önmaga által és meg van elégedve önmagával, 4) nincs (többi) teniszalója (v. kötelessége: Kārjya). 5)

1) Minden ételt előbb a vendégekül meghívott isteneknek kell felajánlani. Így aztán minden étel "áldozati maradék" (jādnya-sista) lesz.

2) A brahman itt semmi esetre sem a védántisztikus brahman (az egyéni lélekkel azonos világlélek, ill. mindenség), hanem valószínűleg a Védá (deussen), esetleg a prakriti, a természet, az őanyag (Jacobi, Garbe) mint alább (XIV. 3 és 4), ami nagy visszaélés.

3) Azaz: aki csalékedésével nem mozdítja elő a dolgok rendjét.

4) Így más előbb (II. 55), V. ő. Chāndogya-upanishad VII. 25. 2 (10. l.) és Mundaka-up. III. i. 4: a bölcs ātma-rati, "önmagának örövendő."

5) A 17. és a 18. szloka kézzelfogható ellenmondásban van az alábbi következőkkel.

* 18. Az ilyen ember semmiféle célt sem követ itt (a földön), akár cselekszik, akár nem cselekszik; egyetlen lényben sem keres célok számára támpontot.

19. Hajtsd két mindig végre, (még pedig) ragastkodás nélkül, a megteendő (v. kötelességsterü) cselekedetet (Karjam Karma). Mert az az ember, aki ragastkodás nélkül hajtsa végre a cselekedetet, eléri a legfőbbet (a legfőbb célt).

20. Mert csak a cselekedet (Karma) által jutnak tökéletesre Isanaka¹⁾ és mások. A világ rendjére való tekintettel is cselekedni kell.

21. Amit (ugyanis) a legkíválóbb (ember) cselekszik, azt (cselekszik) a többi emberek is, amit az Istenmértékével tesz, akkor igazodik a világ is.

22. Semmi sincs a három világon, amit (még) cselekednem kellene, semmi sincs, amit (még) el kellene érnem; és én mégis működésben vagyok.²⁾

* 23. Mert ha én nem volnék mindig fáradhatatlanul működésben, az emberek mindenütt az én nyomomban lépnének (azaz: nem cselekednének).

24. Mégse misülkénének ezek a világok, ha én nem cselekedném a cselekedetet, Zűrtavart okoznék s elvezíteném a teremtményeket.

25. Amit a tudatlanok a cselekedethez (és gyűmölcséhez) ragastkodva cselekszenek, úgy a tudó ragastkodás nélkül cselekedjék, - (csak) azzal az óhajtsással, hogy a világ rendjének fűntestétán körműködjék.

26. Ne zavarja meg a tudó a cselekedethez (és gyűmölcséhez) ragastkodó tudatlanoknak meggyőződését: helyeseljen minden cselekedetet, maga azonban odaadással (azaz: csak kötelességtudásból) cselekedjék.

27. A cselekedetek mindenütt a prakti (a terméket, az anyag) tulajdonságai (guna) által létesülnek. Akinak szellemét elvekitották az cham-kára³⁾ az azt követi, hogy ő a cselekvő (Kartar).

1) Bölcsességéről híres király, aki sokat szerepel az upanisádokban.

2) Krisna itt megint úgy beszél, mintha még kijelentette volna istenségét.

3) Az cham-kára (ön tudat, tén. "én-csinaló") az a belső orgánus, amely az én lététet kelti s e végből az anyag tulajdonságait átörvizi a lélekre.

28. Aki azonban tudja, hogy igari/mivolta (tattva) különbözik az anyagi aleptulajdonságoktól (guna) és a cselekedettől, az tudja, hogy hogy az aleptulajdonságokban az aleptulajdonságok működnek (az anyagban az anyag működik, nem az ember igari sálja), és nem tapad (az érzelmi világhoz).

29. A prakriti (a természet v. anyag) aleptulajdonságai által elocálítottak ragaszkodnak az aleptulajdonságok által előidézett cselekedetekhez. Az ilyen néhét felfogási embereket, akik nem tudják a teljes igazságot, ne hozza zavarba az, aki az egészt igazságot tudja (v. ö. 26.).

30. Minden cselekedetet Én redm vezetkeztetve, (csak) a Legfőbb lélekre (adhi-átman) gondosva, reménykedések nélkül, egykedvűen, aggódalmak nélkül harcolj! ¹⁾

31. Azok az emberek, akik mindig hívő lélekkel és Függelődés nélkül követik ezt a tanítást, még a cselekedetek által is megváltják magukat. ¹⁾

32. Azok az értelenek ellenben, akik nem követik ezt a tanítást és Függelődés ellen, egyáltalában kiértenek tisztában a megismeréssel és elveznek veszőre. ¹⁾

33. A tudó (v. belső) is a maga természetének (prakriti) megfelelő módon cselekszik. A bölgyek természetüket (prakriti) követik. Mit használ itt a földlős (nigrahá)?

34. Minden egyes értekeknek megvan a maga sajátos rokon- és ellensteve a tárgyak iránt. Ne engedjük át magunkat ertekek (az értelemeknek)! Mert ezek ellenségeink.

35. Jóbb saját kötelességünket (dharma) frgyatekosen teljesíteni, mint portosan a másét (v. ö. XVIII. 47); (sőt) jóbb meghalni is saját kötelességünk teljesítése közben. Másnak kötelességét teljesíteni veszedelmes.

Ardsuna stótt:

1) Krisna itt is úgy beszél, mintha már közvilágosított volna isteniséget.

36. De mi az, ami arra készteti az embert, hogy rosszat cselekedjék, még ha nem akar is, - miutka erőszakkal kényszerítenek rá?

A Magasztos szót:

37. Ez a vágy, ^(Kama) és a kerag, amely a ^(Krodha) radsasz (szencsedély) nevű alaktulajdonosgból (guna) ered, - a nagyetkü, a nagyon gonosz. Ez az (igazi nagy) elleniség itt (e földön), tudd meg!

38. Amint a früst beburkolja a türet, a macsok a tikröt, a hártya a magzatot (embriót), úgy burkolja be az (t. i. a vágy) ezt (idam, t. i. a otligot).

39. A megismerést is beburkolja az (t. i. a vágy), a megismerének örök ellenisége, a tetszés szerint minden alakot fölcsöv, a felkettlen tűz.

40. Izékhelye, úgy mondják, a külső értékek (indrija), a belső érték (manasz) és az értelem szerce (buddhi): ezekkel zavarja meg a szellemet, mikor beburkolja a megismerést.

41. Ezért mindenekelőtt az értékeket tartad feken, óh Ardsuna, s gyűrd le azt a gonoszt, aki megsemmisíti a megismerést és a tudást.

42. Hatalmosok az értékek, úgy mondják; hatalmasabb az értékeknel a belső érték (manasz), hatalmasabb a belső értéknél az értelem szerce (buddhi), az értelem szercenél is hatalmasabb ő (szatva, t. i. a lélek, az dtman).¹⁾

43. Ha felismerted azt, ami hatalmasabb az értelem szercenél, erősítad meg a lelket (dtman) a lélek által (dtman) által és ved le a vágy (Kama) alakjában föllépő, neheren hozzáférhető elleniséget!

i) V. ö. Katha-upanisad, III. 10, ahol a sorrend ugyanaz, de egy teggel több van: az értékek (indrija), az értékek tárgyai (artha), a manasz, a buddhi és az dtman.

IV. ének (Mbh. VI. 28) :

Dnyána-jóga, "Ódaadás a megismerésben"

A Magasztos stólt :

1. Az ódaadásnak (jóga) ezt az elmulhatatlan tanít én nyilatkoztattam ki Vivasvatnak, Vivasvat Manuvól körölte, Manu elmondta Iksvákukak.¹⁾
2. Ekéért ismertek meg haggomány útján a királyi bölcsék (rádsarszi). De idők folyamán az ódaadás (e tanak) elcseszt itt (a földön).
3. Ugyanezt az ősrégi jóga-tant köröltem én ma veled, mivel szeretett engem és barátom vagy. Mert ez a legfőbb misztérium (rahaszja).

Ardsura stólt :

4. Későbbi a te születeted, uram, korábbi Vivasvat születete. Hogyan érttem azt, hogy te nyilatkoztattad ki legelőször (ett a tant)? 2)

A Magasztos stólt :

5. Naeg az én ~~szület~~ elmúlt születéim stóma s a tieid is, óh Ardsura. Csak hogy én valamennyit ismerem, te meg nem.
6. Noha születetlen és elmulhatatlan mi voltú vagyok s noka a lények ura (isvara) vagyok, (mégis) természetem (prakriti) folytán (újra meg újra) a világra jövök sejt csodaerőm (májá) által.
7. Mert valékánykor meggyőzőgül az igazság s megerősödök az igazság-telenség, (miedig) megteremttem megamit.

8.

1) Vivasvat a népisten; Manu Vivasvat fia, az emberiség törzsetyja; Iksvákka Manu fia, a Nap-dinasztia alapítója.

2) V. i. János evang. VIII. 57 - 58: Mondának azért neki a zsidók: "Őtön est fennél kikreu meg, és Abrahámot látted?" Mondánakik Jézus: "Bizony bizony mondom nektek: Minelölte Abrahám volna, én vagyok".

8. Az igazság megismerésére vezet minden világkorstokban (júga) létre jövőik ¹⁾ — a jóknek boldogságra s a gonoszoknak romlására.

9. Akik igazán ismerik az én isteni születésemet és műveimet, az testemmel elhagyása után nem születik újra, az hozzám jut, éh Ardszuka.

10. A vágytól, féltelmentől és kéregtől megszabadulva, velem eltelve, bennem bízva, a megismerés töredelme által megkristálva sokan jöttek be (már) az én lényembe.

11. Mondd inkább kisélednek hozzám az emberek, a nélkül inkább szeretem őket. Mindenkint az én ösvedyemen járunk ök. ²⁾

12. Cselekedeteik eredményére áhítoznak ök s (estét) áldotnak itt (a földön) az isteneknek. Mert a cselekedeteikből származó eredmény gyorsan jelenik meg az emberek világában.

13. Én teremtettem a négy kasztot az alap tulajdonságok és a kötelességek elosztására szerint. ³⁾ Noha én vagyok (a praktiki erők által) az alkotójuk (Kartar), még sem vagyok cselekvő (Kartar) és oditorhatatlan vagyok. ⁴⁾

1) Négy júga van: Krita-, tréta-, dvápara- és Kali-júga, amelyeknek tartama: 4800, 3600, 2400, 1200 isteni év vagy (mivel 1 isteni év = 360 emberi év) 1.720.000, 1.296.000, 864.000, 432.000 emberi év. A 4 júga együtt egy mahá-júga (nagy júga), amelyek tartama 12.000 isteni év vagy 4.320.000 emberi év. 1000 mahá-júga egy Kalpa, amelynek tartama 12.000.000 isteni év vagy 4.320.000.000 emberi év.

2) Itt: bárhol is tisztelik is az emberek Istent, az egy Istent tisztelik.

3) Az alap tulajdonságok a szattva, radzsasz és tamasz (lásd XX. l.). A bráhmána kasttban túlyomó a szattva; a ksatrija (harcos, vemesi) kasttban túlyomó a radzsasz, de némi szattva is van; a vaisja (földművelő, kereskedő, iparos) kasttban túlyomó a radzsasz, de némi tamasz is van; a súdra (rab-szolgá) kasttban túlyomó a tamasz, de némi radzsasz is van. Ért a bráhmána kötelessége a igazság, önzetlenség, vezeklés stb.; a ksatrijaé a hősiesség, energia; a vaisjaé a földművelés stb.; a súdraé az engedelmesség.

4) Mert a cselekvés feltétele belső affekció, tehát változás.

14. Engem nem szorongatnak be a cselekedetek, (mert) én nem bolygok a cselekedetek gyümölcsét (Karma-phala), az nem kerül a cselekedetek által a kötöttség állapotába.

15. É megismerésnek megfelelően cselekedtek a cselekedetet a régiék is, akik megdőltsora törekedtek. Cselekedek tehát a cselekedetet te is úgy, ahogyan a régiék hajdanában cselekedtek.

16. Mi a tevékenység (v. cselekedet: Karma) ? Mi a tetlenség (a-Karma) ? Értel a bölcsel tudásnak tisztában. Értel meg akarom neked magyarázni a tevékenységet, hogy ennek megismerése által megszabadulhass a rossztól.

17. Ügyelni kell a (helyes) tevékenységre (Karma), ügyelni kell a helytelen tevékenységre (vi-Karma) s ügyelni kell a tetlenségre (a-Karma) is. Titokzatos a tevékenység mivolta.

18. Aki a tevékenységben meglátja a tetlenséget s a tetlenségben a tevékenységet (v. ö. III. 27-28), az bölcs az emberek közt, az mint odaad (juktá) végez minden tevékenységet.

19. Akinél minden tevékenysége ment a vágyaktól és kioldódásoktól, kinek cselekedeteit a megismerés (gyána) tüze megsemmisítette, azt bölcsnek (pandita) nevezik a hozzáértők.

20. Az ilyen (ember) ment a cselekedetek gyümölcsére velle vágyakozástól, mindig elégtelt s nem szorul hámasztra, s így, ha tevékenységben van, sem cselekszik (vaktakiben) semmit.

21. Semmiben sem reménykedve, a gondolkodás szertvét (csitta) és önmagát megfeleltve, minden földi dologtól lemondva csak testi (fizikai) tevékenységet végez s így ment marad a büntől.

22. Megelégedve arról, amihez odletlenül jut hozzá, nem tördve az ellenséteket (ami vök pl. öröm és fájdalom, meleg és hideg stb.), szabadon az öntéstől sikerben és kudarcban megirtve egykedvűséget nem jut a kötöttség állapotába, ha cselekszik sem.

23. Aki megszabadult a (földi dolgokhoz velle) ragaszkodástól, aki ment a szenvedélyektől, aki a megismerésre irányozta elméjét és (szellemi) áldozattal foglalkozik, annak cselekedete teljesen megsemmisül (nem hoz többé gyümölcsöt).

*24. A brahman az áldozat bemutatása, a brahman az áldozati étel, a brahman van az áldozati tűzben, a brahman az áldozt, és a brahmanba fog bemenni az, aki az áldozatnál elmélyed a brahmanba. 1)

25. Az ocsadók (jóga) körül némelyek (t. i. a rituáléval foglalkozók) az isteneknek kijáró áldozattal foglalkoznak; mások (t. i. a megismerésre törekvők) (gondolatban végrehajtott) áldozattal mutatják be az áldozatot a brahman (a Véda, a teológiai tűzben);

26. mások (t. i. a megátnyban vezeklők) a hallást és a többi érzékeket áldozták föl az önfekezési tűzben; mások (t. i. a világi életben önuralomra törekvők) a hangokat és a többi érzékek tárgyait áldozták föl érzékek tűzében (amennyiben t. i. nem engedik meg érzékeiknek, hogy kedvüket lelják a tárgyakban);

27. mások (t. i. a voltbékéi jóga-praktikus hívei) az érzékszervek minden tevékenységét s a lélekzés tevékenységét áldozták föl az elmélyedésnek (jóga) a megismerés által gyűjtött tűzben, a gondolkodásnak önmagukra való korlátozásában;

28. mások, akik mint vezeklők szigorú fogadalmat teljesítenek, birtokot, vezeklést (tapasz), elmélyedést (jóga), tanulmányt és megismerést mutatnak be áldozattal;

29. mások a kilélekzést áldozták föl a belélekzésben s a belélekzést a kilélekzésben (azaz: a belélekzés folyamán gátolják a kilélekzést és megfordítva) — a kilélekzés és a belélekzés útjait eltorlaszolva, magukat egészen a lélekzés stabilizálásának szentelve;

30. mások lecsikkentik táplálékukat s az életstellemeket (prána) áldozták föl az életstellemekben.

Mind ezek az emberek áldozathoz értek s az áldozattal megsemmisítik bűneiket.

1) Védanta- és Mīmāṃsā- jellegű interpoláció.

* 31. Akik az áldozati maradványok rektádját élvezik, bemennek az örök Brahmanba. Aki nem mutat be áldozatot, (még) ezt a világot sem éri el, arról kevesebb a másikkal. 1)

* 32. Ennyi mindenféle áldozat kerül a Brahman szájába. 2) Ezek mind a cselekedetből (Karma) erednek. Ha ezt tudod, meglesz váltva.

33. De a birtok áldozatánál (az anyagi természetű áldozatnál) jobb a megismerés áldozata (az isten-megismerésben álló áldozat). Minden (áldozati) tevékenység végre van hajtva a megismerésben (dnyána).

* 34. Ezt (a megismerést) (papi tanulmány módjára) tisztelő-nyilatkoztató, kérdés-válasz és vizsgálás útján sajátítsd el. Tudók, akik látják az igazságot, meg fognak téged tanítani a megismerésre. 3)

* 35. Nem fogsz megint (mint az inért) megzavarodni, oh Árdzsuna, ha megszerzed azt a megismerést, amely által (először) önmagadban, aztán én bennem fogsz minden leírt meglátni. 4)

36. Még ha minden bűnösnel bűnösebb volnál is, pusztán a megismerés (dnyána) hajtja minden bűnön átkelve (azaz: a megismerés által megszüntetve) minden bűn követhetőségétől.

37. Amint a meggyújtott tűz hamuod égeti a tüzfát, úgy a megismerés (dnyána) tüze is hamuod éget minden cselekedetet (Karma).

38. Mert nincs itt (a világon) a megismeréshet fogható tisztító-estköz (pavitra). Ezt pedig az, aki az odaadás (jóga) által tökéletessegre jutott, előrel maga megtalálja magában.

1) A 31. és 32. slika Védánta- és Mīmāṃsā-jellegű interpoláció.

2) Azaz: ennyi sokféle áldozat van előadva a Védában (Telang, Deussen), vagy: ennyi sokféle áldozattal lehet Istennek szolgálni.

3) Interpoláció a Brahmani (papi) tanulmányi rend ajánlására.

4) Védántistikus interpoláció. V. ö. János ev. XIV. 20: "Aton a napon megtudjátok ti, hogy én az én Atyámban vagyok és ti én bennem, én is ti bennetek."

39. A hívő, aki csak a megismerésre gondol s fehére tartja érteket, eléri a megismerést. Ha (pedig) elérte a megismerést, hamarosan eléri a legfőbb békeséget.

40. A tudatlan, hitetlen és kételkedő (ellentben) elvész. Sem ez a világ, sem a másik világ nem a kételkedő.

41. Azt, aki az odaadásban (jóga) elfordult a cselekedetektől, aki a megismerés (dnyána) által megsemmisíti a kételkedést, aki ura önmagának, az nem kerül (több) a cselekedetek által a kötöttség állapotába.

42. Ezzel semmisítod meg a megismerés kardjával azt a tudatlanságból eredt kételkedést szivedben s szenteld magadat a jógának (itt: a tevékenység gyakorlásának)! Emberséged meg magadat, Bharata - irodék.

V. ének (Mbh. VI. 29):

Karma - szannjásza - jóga:

"Lemondás a cselekedetéről és odaadás a cselekedésben".

Ardsuna szólt:

1. A cselekedetektől való lemondást s aztán megint a cselekedetek gyakorlását dicőtled, óh Krisna. Melyik jobb a kettő közül? Ezt az egyet mond meg határozottan!

A Magasztos szólt:

2. A cselekedetektől való lemondás és a cselekedetek gyakorlása egyaránt üdvösségre vezető, de a kettő közül a cselekedetek gyakorlása (v. az odaadás a cselekedésben: Karma - jóga) többet ér, mint a cselekedetektől való lemondás (Karma - szannjásza).

3. Az állandó szannjászin (a világtól állandóan elforduló, a folyton lemondó) nevet az érdemli, aki nem gyűlöli és nem szereti. Mert aki nem törődik az ellentétekkel (v. ö. IV. 22), az könnyen megszabadul a kötöttségtől (bandha).

4. Csak balgák állítják, hogy a szánkhja és a jóga különbözök, ¹⁾ bölcsék nem. Aki az egyiknek szentelte magát helyesen, mind a kettőnek gyümölcsét elnyeri.

5. Az az állapot (tsh. hely: szthána), amelyet a szánkhja hívei élnek (t. i. a megváltás), a jóga hívei által is elérhető. Aki egynek látja a szánkhját és a jógát, az lát.

* 6. De a cselekedetekről való lemondás nehezen érhető el a jóga nélkül. (ellenben) az a bölcs, aki a jógának szentelte magát, csakhamar eléri a brahmant. ²⁾

* 7. Aki a jógának szentelte magát, aki megfektette magát (testét), aki megfektette magát (testét), megfektette érzelkeit s chinak én-je (átman) minden lények én-jévé (átman) vált, az nem szenvedődik be, ha cselekszik is. ²⁾

8. Aki odaadással eltelve (juktá) ismeri az igazságot, az tudatában van annak, hogy semmit sem cselekszik, mikor lát, hall, tapint, szagol, eszik, jár, alszik, lélekszik,

9. beszél, kiűrit, fog, kinyitja és behúnyja szemét, s tudatában van annak, hogy (csak) érzéksteroei foglalkoznak az érzékek tárgyival.

* 10. Aki úgy cselekszik, hogy a brahmanra vonatkoztatja cselekedeteit s levetkőzi a (földi dolgokhoz való) ragaszkodást, arról leperreg a bűn, mint vízcsépe a lötuszléletről.

11. Csak a testtel, a belső érzékekkel (manasz), az értelem steroéval (buddhi) és a (minden önzéstől) szabad érzékekkel cselekszik a jóga hívei (jógin) a cselekedeteket, — a (jutalomhoz) ragaszkodást levetkőztve, hogy tisztán tartassák dujüket.

1) A szánkhja itt a megismerésben való elmélyedés, a reflexió; a jóga a Karma-jóga, a kötelezettségsterő cselekvés (v. ö. III. 3. XIII. 24), misok stert a befelé irányuló kontempláció, a koncentráció (Deussen, Schroeder).

2) Véddantisztikus interpoláció.

12. Az odaadi (juktá), aki nem törődik a cselekedet gyümölcsével, élén a teljes nyugalmat (sdanti); a nem-odaadi (a-juktá), aki ragaszkodik a gyümölcshöz, őrző cselekedete folytán a kötöttség állapotába kerül.

13. A belső dzsík (menasz) által minden cselekedetéről lemondva boldogan mint uralkodó lakozik a test kordozója (déhin: a szellem) a kilenc kapus városban (: a kilencnyílású testben): nem cselekszik, sem nem iradit cselekedésre.

14. Nem a világ ura (a szellem) teremti a cselekvőiséget (khartritva), sem a cselekedeteket, sem a cselekedet és a gyümölcs közötti összefüggést, hanem (csak) a természet tevékenykedik.

15. Senkinek bűnét vagy érdemét nem vállalja a fejedelem (a szellem); hanem a megismerés (t. i. az ő mivoltának megismerése) el von homályosítja a tudatlanságtól: ezért tévednek a teremtmények.

* 16. De ahikben az átman (az én, a lélek) megismerése megsemmisítette ezt a tudatlanságot (a-dyána), azok számára a megismerés (v. tudás: dyána) uszként világítja meg a legfőbbet (t. i. a világ principiumát). 1)

* 17. Erre gondolva, ebben elmerülve, erre támaszkodva, csak ezzel foglalkozva távozunk (a világból) (a bölcsék), hogy többé ne térjünk vissza, mert a megismerés (dyána) által levetkőzték bűneiket.

* 18. A tudás és művelt bráhmána (kapl, a marká, az elefánt, sőt a kutya és a kutyaús-fűz) (a legnegyesekebb kasszák egyikének tagja) is egyformák a bölcsék (penditá) szemében.

* 19. Azok, akiknek elneje (erre) az egyenlőségre támaszkodik, már itt (a földön) elnyerték az eget. Mert a bráhmán hibánélkül való és (minden ednyben) ugyanaz. Azok tehát (mind) a bráhmánban vannak.

* 20. Nem örül, ha kedvesben van része, s nem bánul, ha nem-kedvesben van része, az, aki erős lélekkel, meg nem zavartatva, a bráhmánt ismerve a bráhmánban van.

A 16-22. slika vedántisztítás interpoláció.

* 21. Akinek elméje nem ragaszkodik a [külvilággal való] kapcsolatokhoz, az megéli az átmanban (a lélekben) lévő boldogságot s a brahmannak való odaadásban elmerülve elmúlhatatlan boldogsághoz jut.

* 22. Azt az élvezeteket, amelyek a kapcsolatokból (az érzékeknek a külvilág tárgyival való kapcsolataiból) erednek, a fájdalom forrásai. Kezdetük van és végük. Nem leli bennük kedvét a bölcs.

23. Aki már itt (e földön) a testtől való szabadulás előtt képes a odgytól és haragtól tárnadi itgalmat legyítui, az odaadi (jukta), az boldog ember.

* 24. Az az odaadi (jugin), aki beltejében (önmagában) hordotta a boldogságot, az örömet és a világosságot (a megismerés világosságát), az brahmanná lesz és eléri a brahmanban való kiálvást (v. elmúlást: brahma-nirodha).¹⁾

* 25. Azok a bölcsök (nisi), akiknek bűnei megsemmisültek, akik megsemmisítették a megkésoulást (szívükben) s megfektették magukat, akik örömeinek minden lény javának, azok eléri a brahmanban való kiálvást (elmúlást).

* 26. Azok a vezeklők (jatín), akik vágytól és haragtól mentek, akik megfektették gondolataikat s megismerték a lelket (átman), azok egészen közel vannak a brahmanban való kiálváshoz (elmúláshoz).

27. Az a bölcs (muni), aki a külti (: a külvilággal való) kapcsolatoktól vol tartja (magától), a látást a szemöldökök köztire korlátozza, az ott üregében mozgó ki- és belélekezést szabályozza,

28. aki a külti érzékeket, a belti érzéket (manasz) és az érfelem szervét (buddhi) feken tartja s kívánságoktól, félelemtől és haragtól menten csak a megváltásra törekszik, az mindenkorra meg van váltva.

29. Amennyiben felismeri, hogy én vagyok az áldozatok és vezeklések átvoje (thh. élvezője: bhóktar), minden világoknak nagy ura s minden lénynek barátja, eléri a békesseget (sdanti).

1) A 24-26. slika védántisztikas interpoláció.

Vt. ének (Mbh. VI. 30) :

Atma - szanjama - jógá,
"Oda add az önfékezésben".

A Megasztos szolt:

1. Aki a cselekedet gyümölcsével nem törődve megteszi a kötelestegyszerű cselekedetet, az az (igazi) lemondó (szan-njászín) és az (igazi) oda adó (jógin), - nem pedig az, aki nem rak (áldozati) tiszteletet s nem törekvekedik

2. Amit úgy hívunk, hogy szan-njászín (lemondás, elfordulás a világtól), az az (igazi) jógá, tud meg, óh Ardsuna! ¹⁾ Mert senkiből sem lesz jógin, aki nem mond le vágyairól.

3. A jógá állapotába fölemelkedni törekvő bölcsnek eszköze (a föl-emelkedéshez) a cselekedet (kerman), - így mondják. A jógá állapotába fölemelkedett bölcsnek eszköze (a nyugvó megismerés eléréséhez) a nyugalom (sama, t. i. a cselekedetekről való elfordulás, - így mondják.

4. Mert ha valaki nem csügg sem az érzékek tárgyain, sem a cselekedeteiken, (kénem) minden kioldásról lemond, akkor mondják róla, hogy "fölemelkedett a jógá állapotába" (jógá-drúdhá).

5. Ön maga által emelje fel az ember magát! Ne elcsönnyíttra le az ember magát! Mert az átman (az én, a lélek) az átman barátja, (de) az átman az átmannak ellensége (is). ²⁾

6. Anél, aki az átman által legyőzte az átmant, az átman az átmannak barátja; anél azonban, aki nem ura önmagának (átman), az átman az átmannak ellensége.

1) Ebben az énekben a jógá az, mint a gondolkodás módszeres koncentrációja, az érzékek módszeres elfordítása a külvilágtól és befelé irányításra, - ekképp úgy, mint a Jógá rendszerben. Ekkor képes a jógin is az, aki módszeresen koncentrálna gondolkodását.

2) Azaz: mindenki barátja önmagának, de ellensége is.

7. Aki megfekerte magát (átman) és lecsillapodott, annak belsejében a legfőbb lélek (a világlélek: perana-átman) lakozik, — hidegben és melegben, örömben és fájdalomban, tiszteltben és megvetésben.

8. Az a jógin érdemli meg az odaadi (jukta) nevet, aki a megismerésben és a tudásban tel. Kielegülést, aki változatlan, aki megfekerte érzeit, akinek stében rög, Kó és arany egyforma értékű.

9. Aki egyforma érzi letet viseltetik jóindulatúak, barátok, ellenségek, kizsugások, réstótlének, gyűlöletetek, kottátartottak, jők és rosszak iránt, az kimagaslik (az emberek közül).

10. A jógin mindig gyakorolja magát az elmélyedésben, — (még pedig) magányos helyen tartózkodva, egymagában, a gondolkodás szorot (csitta) és én-jét (testét) feken tartva, várekorások (reménykedések) nélkül, birtok nélkül.

11. Tiszta helyen kistitren megőnek állandi ülőhelyet, amely ne legyen túlságosan magas, se túlságosan alacsony, s rakdool, bórrel és kusa-füvel legyen letakarva.

12. Erre az ülőhelyre letelepelve egy pontra irányítja (koncentrálja) belső érzeit (manasz), a gondolkodás szorot (csitta) és az értekeknek tevékenységét feken tartva gyakorolja a jógát (elmélyedést) a maga én-jének megtisztítására.

13. Törzset, fejet és nyakát egyenesen és mozdulatlanul tartva, moccandás nélkül az orra hegyére nézzen és ne pillantson félre.

14. Nyugodt kedélyhangulatban, fölelem nélkül, a stüteség fogadalmát megtartva, elméjét (manasz) feken tartva, gondolatait én róm irányozva, csak én velem foglalkozva üljön elmélyedve (jukta).

15. Az a jógin, aki ily módon mindig gyakorolja magát az elmélyedésben és feken tartja elméjét, az elér a fölem stármazd békességét (sánti), amelynek vége a kialvás (v. elmúlás: nirvána).

16. De nem sikerül a jóga annak, aki sokat eszik, sem annak, aki semmit sem eszik, sem annak, aki igen sokáig alszik vagy igen sokáig ébren van.

17. Aki kellőképpen eszik és pihen, kellőképpen buzgálkodik a cselekedetekben, kellőképpen alszik és virraszt, az részeseül a fájdalom - megsemmisítési jogában.

18. Ha gondolkozást (csitta) feleken tartva csupán önmagára (átman) irányítja, akkor minden vágytól megszabadulva az odaadói (vagy elmélyedésben lévő) : yukta | nevet kapja.

19. Az a jogin, aki gondolkozást (csitta) megfigyelt és az önmagába mélyedést (jóga) gyakorolja, olyan, mint a szeltől védett helyen nem lobogó mécse (dipa).

20. Az az állapot, amelyben a gondolkodás (csitta) az elmélyedés (jóga | gyakorlása által elnyomva pihen) és amelyben az ember az átman-t (a lelket) az átman által látva az átman-ban örvendez,

21. (az az állapot,) amelyben az ember értékeken túli és csupán az értelem szerűvel (buddhi) felfogható végtelen boldogságot (szukha) érez és amelyben időzve nem távozik az igazság ösvényéről,

22. (az az állapot,) amelynek elérése után az ember semmi más birtokot nem becsül többre ennél ¹⁾ és amelyben időzve nagy fájdalom hatása alatt sem jő ki nyugalmából,

23. ez (az állapot), ez az elszakadás a fájdalommal való kapcsolattól, ez a jóga (elmélyedés, koncentráció), tudd meg! Ezt a jógát kell eltökélten és lankadatlanul gyakorolni.

1) V. ö. Máté XIII. 44-46: Ismét hasonl a mennyeknek országa a mezőben elrejtett kincshez, melyet minekutánna megtalál az ember, elrejté azt, és a talált kincsen való örömben elmegyen titkon és minden maradványát eladva megveszi azt a mezőt. Ismét hasonl a mennyeknek országa a kereskedő emberhez, aki szép drágaköveket keres. Ki minekutánna találja az orlémi drágakövet, elmegyen és minden maradványát eladva megveszi azt.

24. Az akaratból eredő vágyakat maradék nélkül mint levetkőzve s az érzékek seregét a belső érzék (manasz) által teljesen megfélelve

25. fokozatosan le kell csillapítani s a belső érzéket szilárd elhatározással a lélekre (átman) irányítva semmire sem kell gondolni.

26. Bármerre akarna is a (természetből) ingatag és állhatatlan belső érzék (manasz) eltevelyegni, visse kell tartani és a lélek (átman) hatalma elé kell helyezni.

* 27. Mert az olyan jögin, akinek belső érzéke (manasz) lecsillapult, akiben a szentvidégy (tadsasz) elcsitult, aki brahmanusá vált és büntetlen, a legfőbb boldogságot élvezi. 1)

* 28. Az olyan jögin, aki mindig így módon gyakorolja magát és büntetlen, könnyen élni a brahmanussal egyesülés végfelen üdvösségét.

* 29. Aki a jögának szenteli magát s mindent egyforma szemmel néz, az minden lényben magát látja s minden lényt magában lát.

* 30. Aki mindenben engem lát s mindent én bennem lát, az nem veszít el engem s én sem veszítem el őt.

* 31. Az a jögin, aki az egység tanát vallva minden lényben engem szeret, az bennem él, akárhol is él.

* 32. Az a legjobb jögin, aki magát odve nélkülül mindenben, legyen őnm vagy fájdalom, ugyanazt látja.

Ardsuna stb-t:

33. Nem értem, hogyan lehet ez az elmélyedés (jög), amelyet egykedvűségnek magyaráz föl, az (emberi) állhatatlanság folytán állandó.

34. Mert állhatatlan a belső érzék (manasz), irgékony, erőszakos és dacos, oly nehezen felelhető, mint a szél.

A Magantos stb-t:

1) A 27-32. slíka védántisztikus interpoláció. A 26. slíkában fölvetett gondolat a 33. slíkában folytatódik.

35. A belső erő (manasz) kétségkívül nehezen felelhető és állhatatlan, de kitartó gyakorlattal és (a világotól való) elfordulással mégis megfelelhető.

36. Aki (perse) nem felelte meg magát, az nehezen éri el a jógát, úgy hiszem, de aki hatalmában tartja magát és (kitartóan) törekszik, okkal-móddal elérheti.

Arsuna szólt:

37. Ha valaki hisz ugyan, (de) nem törekszik (eléggé), és mivel belső erő (manasz) lefűvöd a joga útjáról, nem éri el a tökéletes jógát, vajjon miféle útra (más világi sorsra) jut az, óh Krisna?

38. Vajjon nem téveszti-e el mind a két (a cselekedés és a megismerés útján elérhető) célt s nem semmisül-e meg, mint egy tehét felkő, - támaszt hiján, lesűvödve a brahmanhoz vezető útról?

39. Ötlesd el egészen ezt az én kétséget, óh Krisna! Mert rajtad kívül senki sincs, aki el tudná ötletelni ezt a kétséget.

A Megasztos stílt:

40. Nem vészt el az ilyen sem ezen, sem a másik világon. Mert senki sem jut rossz útra (más világi sorsra), aki jót cselekszik.

41. Ha elhibázta is a jógát, a jámborok világába jut, s miután sok évig élt (ott), tisztá és elkelő emberek családjában fog újraszületni,

42. vagy éppen bölcs jóginok nemzettségében születik a világra. Mert ilyen születés ugyancsak nehezen érhető el a világon.

43. Aztán ott (a jóginok nemzettségében) megkapja előbbi életében (már) megvolt értelmességét s (még) inkább törekszik a bölcseségre, mint előbb.

44. Mert éppen ama korábbi gyakorlattal folytán kereste előzőre is előbbre halad, s még ha nem is akar többet, mint csak megismeri a jógát, akkor is több az, amit elér, mint a stevekbe foglalható brahman (t. i. a Védé, illetőleg az a jutelom, amelyet a Védé a jámbor cselekedeteként kilátásba helyez).

45. Az a jógin pedig, aki erejét megfeszítően törekszik, aki megpróbált a bűntől és ~~hisz~~ sok születés után elérte a tökéletességet, a legmegasabb úton jár.

46. A jógin az aszteták fölött áll, sőt a megismerők fölött is áll; a jógin a csellekvtk (a jánabon művek csellekvti, az áldozók) fölött is áll. Légy két jógin, óh Ardsuna!

47. De ez öttes jóginok között az a legodaadibb (juktatama), aki redm irányított belső én-jével (antar-atman) hívően szeret engem.

Második rész: Metafizika (VII-XII. ének).

VII. ének (Mbh. VI. 31):

Dnyána-jóga, "Ódaadás a megismerésben".

A Magasztos stólt:

1. Én stóbtól ragaszkodol hozzám, ha gyakorlod az elmélyedést (jóga) s ha redm hámszkodol, akkor bizonytal egészen meg fogsz engem ismerni, óh Ardsuna! Halld (most), hogyan.
2. Elejétől végig közölké fogom veled ezt a megismerést (dnyána) és tudást (vidnyána). Én megismered ezt, nem marad ott (e földön) hátra egyéb megismerésváló.
3. Az emberek ezrei közt (csak) egyik-másik törekszik tökéletességre, (de) még azok között is, akik törekstének és tökéletességre jutnak, (csak) egyik-másik ismer meg engem igazán.
4. Föld, víz, tűz, levegő, éter; belső érzék (manast), az értelem stóbt (buddhi) és az öntudat stóbt (csham-Kára) - ez az én (anyag) természetem (prakriti) nyolc része.
5. Ez az én alsóbb természetem. De ezen kívül van még egy másik magasabb természetem (prakriti) is: az élő lélek (atma), amely ezt a világot fenntartja.

6. Ezekből (e két természetből) származnak a lények mind, tudd meg. Én vagyok a világnak kezdete és a vége is.

* 7. Semmi sincs, ami magasabb volna, mint én. Én redm van fejfűrve a mindenség, mint a göngyfüter a Zsinórné. 1)

* 8. Én vagyok a nedvesség a vízben, én vagyok a fény a holdban és a napban, a szent dm ("amen!") szótag valamenyji Véd'ában, a hang az éterben, a férfisság a férfiakban.

* 9. Én vagyok a jó illat a földben, a zsarótok a tűzben, az élet minden lényben, a vereklés here (tápaszt) a vereklőkben.

* 10. Én vagyok az összes lények örök erője (Bidsa), az értelmesek értelme, az érdemesek érdeme.

* 11. Én vagyok az erősek ereje, amennyiben ez ment a vágytól és a szenvedélytől. Én vagyok a szeretet az élőlényekben, amennyiben ez nem ellenkezik az erúnnyel.

12. A szattva-, radsast- és tamast-jellegű állapotok (bháva: lásd XX. l.) minden csak én belőlem erednek, tudd meg! De nem én vagyok ő bennük, hanem ők vannak én bennem.

13. Ezen az alapfajdonságokban (guna) gyökeres állapotok által elcsúszva nem ismeri föl ez az egész világ, hogy én fölöttük (az alapfajdonságok fölött) állok és elmulthatatlan vagyok.

* 14. Mert neked áthetelni ezen a guna-eredetű isteni csalképeken (májá), (de) akik én nálam keresztek menedéket, azok túlhatolnak ezen a csalképen (májá).

* 15. Nem jutnak hozzám a gonosztervek, a bulgák, a leghitványabb emberek, akik a májá folytán elvesztették a megismerést s akik démoni érzületet táplálnak.

16. Négy fajta jó ember tisztel engem: a szerencsétlen, a megismerésre törekvő, a jóindatra törekvő és a megismerő.

1) A 7-ii. és 14-15. slóka védanta-eredetű ták.

17. Legkülönbözőbb köztük a megismerő (dnyánin), aki mindig gyakorolja az odaadást (juktai) s csak engem tisztel. Más felette kedves vagyok én a megismerőnek s ő is kedves nekem.

18. Mind (a négyen) feuerkölték ugyan, de a megismerő az én saját valóm (dtman), mert ez odaadással eltelve felel, a legfőbb cél felé, közeledik.

*19. Sok újrászületés után a megismerő én közöttöm jüt - (eltelve) az a gondolat, hogy Vá'szu dé'va (= Visna-Krisna) a mindenség. Hyea feuerkölt (ember) nem igen akad. ⁱ⁾

20. Azok, akik különböző dolgok folytán hívővel vannak a megismerésnek, más istenségekhez folyamodnak, amennyiben természetükből (prakriti) folyólag más-más kötelezettségeket vállalnak.

21. De bármely (isteni) megjelenési alakot kivánn is valaki hívő odaadással (bhakti) tisztelni, én testem neki rendületlenül ott a hitet. ²⁾

22. Ézzel a hittel eltelve büszkélkedik annak (az ő istenének) tiszteletében s megkapja tőle a kívánt javakat, amelyeket (pedig oltárképen) én adományozok. ²⁾

23. De ezeknek a csekély belátású embereknek jutalma véges: az istenük tisztelői az istenekhez jutnak, az én hívőim azonban én közöttöm jutnak.

24. A tudatlanok (a-buddhi), akik nem ismerik igazi változhatatlan és legfőbb lényemet (bháva), azt hiszik, hogy én, az észrevehetetlen, észrevehetővé lettem.

*25. A mdjád leple alatt, amely a (gyanakkal való) kapcsolat(om)on alapul, nem vagyok mindenkinek nyitva ^(o. s. VII. 14-15)való. Ez a belga világ nem ismer engem születetlennek is elmelehetatlannak. ⁱ⁾

i) Védántisztifikas interpoláció.

2) Nem sok isten érte ennyi jókarakterrel társainak kultuszát!

* 26. Én ismerem az elmúlt, a jelenvaló és jövőendő dolgokat, de engem senki sem ismer. ¹⁾

27. A rokon- és ellenstenektől eredő kétség megzavarodás (móha) folytán az élőlények születésük alkalmával mint elvakultságba esnek.

28. Azok az emberek ellenben, akik levetették a bűnt és jót cselekednek, megszabadulva a kétség megzavarodástól engem szeretnek rendületlen odaadással.

* 29. Aki bennem bizakodva birkoszenek az öregsegtől és a haláltól való megváltásra, azok ismerik a brahmet, az egész legfőbb lelket (adhi-dtma) és az egész Karman. ¹⁾

* 30. Aki tudják, hogy én egy vagyok a legfőbb létel (adhi-bhúta), a legfőbb istenséggel és a legfőbb áldozattal, azok az elköltözés (a halál) idejében is felismernek engem hívő odaadással. ¹⁾

VIII. ének (Mbh. VI. 32):

Makápurusa-jóga, "Odaadás a nagy szellem tiszteletében".

Ardsuna szól:

* 1. Mi az a brahmen? Mi a legfőbb lélek (adhi-dtma)? Mi a Karman? É mi az, amit úgy hívnak, hogy legfőbb lét (adhi-bhúta)?

É mi az, amit úgy neveznek, hogy a legfőbb istenség (adhi-daiwa)? ²⁾

* 2. Mi az, ami e testben a legfőbb áldozat (adhi-jadnya), s miképpen az? É hogyan ismernek meg téged az elköltözés (a halál) idejében azok, akik urai megválnak?

A Magasztos szól:

* 3. A brahman az elválhatatlan legfőbb (para), lényege a legfőbb lélek (adhi-dtma) nevet viseli. A lények létrejöttét és keletkezését előidéző tevékenység (teremtés: visarga) a Karman.

1) Védán tiszti kus interpoláció.

2) ~~Az~~ Az i-4. slika interpoláció a Védánta és a brahmani theológia álláspontján.

* 4. A legfőbb lét (adhi - bháta) az (egy) elmúlt lét (a létrejött dolgok összessége). A legfőbb istenség (adhi - daivata) a purusa (a keret-
 nélküli világszellem). A legfőbb áldozat pedig ebben a testben én vagyok. ¹⁾

5. I ahi halála pillanatában redm gondolva hagyja el a testet és költözik el, az benne az én világomba. Erőiben nincs semmi kétség.

6. I ha valaki egy más létformába (bháva) gondolva hagyja el a testet halála idején, az ebbe a létformába megy bele, - alkalmazkodva hozzá.

7. Ért mindenképpen én redm gondolj és küzdj (beljessz kötelességedet)! Ha én redm irányítod a belső erőket (manasz / és az értelem szert (buddhi), kétségtelesen eljutasz hozzá.

8. Ahi testét elmélyedése (jóga) merült s egybevé a nem köztáli elmével (csétasz) a legfőbb isteni szellemre (purusa) gondol, az el (is) jut hozzá.

9-10. Ha valaki az elkötözés pillanatában alkalmas belső értéket (manasz / szeretettel (bhakti) és az elmélyedés (jóga) erejével eltelve, az elszelleket (prána) héli midon a szemlélők köze gyűjtve rdgondol arra az öreg bölcsre (Navi), az irányítóra, arra, aki kisebb a legkisebbnél, a mindenség teremtőjére, arra, akinek alakja elképzelhetetlen, arra, aki túl van a sötéttegen és nepszerű, akkor eljut akkor a legfőbb isteni szellemhez (purusa).

¹⁾ A legérdekesebb párhuzamok egyiké a Bhagavad-gítá és a kereszténység között: ha Krisna, a megtestesült Visnu isten, azt mondja magáról, hogy ő az én emberi testben a legfőbb áldozat, akkor ez valóban bámulatosan emlékeztet a keresztény Isten-ember tanára. Ennek ellenére kölönözésről szó sincsen. A Bhagavad-gítá terének gyökere az a régi ind pápi felfogás, hogy "az áldozat valóban Visnu" (jádnyó vai Visnuh), amely kifejezés a bráhmáná nevé tbeológiai értekezéseiben állandó fordulót.

11. Le fogom neked röviden írni azt a helyet (páda), amelynek a védetek az "elmondhatatlan" (a-kšara) nevet adják, amelyet a szenvedélyektől ment rezeklek elörek s amely után kiváncsi az emberek önmegtartóztató életet folytatnak.

12. Aki a kapukat (az érzékek kapuit) mind bezárja s a belső érzéket (manasz) visszatartja szivében, az életstelletet fejébe gyűjti (azaz: a lélekzetet az orr felső üregében tartja) és az elmélyedés (jógá) gyakorlását tartósan folytatja.

13. (aki) az óm ("amen!") szót (aksara), a brahman egytagú nevet, mormolja, én rédm gondol s így kiltitik el a testet elhagyva, — az a legmagasabb úton jár.

14. Könnyen elérhető vagyok az olyan jógin számára, aki mindig (csak) rédm gondol, aki soha semmi másra sem irányítja elméjét, aki folyton a jógát gyakorolja.

15. Azok a felekültek, akik elérték a legfőbb tikeletességet, hirtelen jutásuk után nem vesztesülnek (több) újraszületésben (punar-dsanman), amely a fájdalom és a mulandóság helye.

16. A világok (a személyes) Brahman (isten) világáig (fölfele) (mind) visszatérnek. de aki hozzám jutott, annak számára miacsen (több) újraszületés (punar-dsanman).

17. Azok az emberek, akik tudják, hogy Brahman (isten) egy napjának tartama 1000 világkorok (juga: ig. l.) s egy éjjelének tartama (szintén) 1000 világkorok, azok (igazán) ismerik a napkeltés az éjjelt.

18. Az észrevehetetlenből (avjaktá: az észrevehetetlen anyagból) kelesketnek az észrevehető dolgok mind a nappal beültakor; az éjjel beültakor megint csak abban ostonak föl, ami az észrevehetetlen nevet viteli.

19. A dolgok összessége, miután újra meg újra létre jött feloszlak az éj beültakor, s anélkül hogy akarna, megint létre jő a nappal beültakor.

* 20. De ezen az észrevehetetlenül túl van még egy másik észrevehetetlen örökkévaló lét (Brahma), amely nem múlik el, mikor minden lény elmúlik. ¹⁾

* 21. Az "észrevehetetlen" (a-vjaktá), "elmúlhatatlan" (a-kvara) nevet adják neki. Azt mondják róla, hogy a legmagasabb út (gati, a legfőbb cél). Akik ide jutnak, nem térnek többé vissza (a világba). Ez az én legfőbb helyem (dharma).

* 22. A legfőbb világszemlem (purusa) (fedig), amelyben a dolgok (mind) vannak s amely ezt a mindenséget kiterjesztette, (csak) szeretettel (bhakti) érkezik el, amely semmi egyéb felé nem fordul.

* 23. Le fogom (most) neked írni azt az időt, amikor a (világból) elköltözött jóginok nem térnek vissza, és azt, amikor visszatérnek.

* 24. Az az idő, amikor tűt és világosság van, amikor napkel van, amikor a hold felkelt s amikor a nap két hónapokon át a nyári napforduló felé közeledt, — ezek azok az idők, amikor a brahman-ismerő emberek elköltöztetik után bemennek a brahmanba.

* 25. Az az idő, amikor fiút van, amikor éjjel van, amikor a hold fogy s amikor a nap két hónapokon át a téli napforduló felé közeledt, — ezek azok az idők, amikor a jógin (kelés után) a hold világosságába megy bele s (aztán megint) visszatér (erre a világra).

* 26. Mert ez a két út (gati), a világos és a sötét, köztudomás szerint az (egész) világnak két örök útja: az egyikben nem tér vissza az ember, a másikon megint visszatér. ²⁾

1) A 20-28. slika interpoláció a Védánta és a brahmani teológia alapján.

2) A két út az upanisadokból (Cshándogja-up. V. 10. 1-7. Brihad-aranyaka-up. VI. 2. 15-16) van véve, de elaposan febre van érve: az első úton, "az istenek útján" (deva-jána) azok járnak, akik az erdőben laknak s ismerik a megölti igazságot (: a lélek a mindentől); a második úton, "az ősi útján" (pitri-jána) azok járnak, akik a felületen laknak, élnek és jól cselekednek. Lásd Schmidt, Az indiai filozófia, 30-31.

* 27. Amely jögin ezt a két utat ismeri, az nem jó zavarba. Azt minden időben gyakorold a jöget, óh Ardsuna.

* 28. Az a jögin, aki ezt mind tudja, többet ér el, mint annnyi a jámbor ketteket, a Védá- tanulást, áldást, vereklést és elemizskálkodást, jutalmul kelétsbe van helyezve s elnyeri a legmagasabb, a legelő helyet (szthána).

IX. ének (Mbh. VI. 33):

Rddsa-vidjá- rddsa-guhjá-jöga,

"Ódaadás a királyi tudás, a királyi titok titketeleiben".

A Magasztos szölt:

* 1. Most pedig ki fogom neked nyilatkoztatni, mivel büzt vagy, a leprejettebb (bölcséleti) megismerést a (tapasztalati) tudással együtt. Ha ezt megismerted, meg lést változ a bajtöl. 1)

* 2. Ez a királyi tudás, a királyi titok, a legfőbb titköt estöt (kavitra), kiötekleenül felismerhetö, szétsziges, igen könnyen alkalmazható, elmulkhatatlan.

* 3. Azok az emberek, akik nem hiszik ezt a tant, nem jutnak el hozzám, hanem visszaternek (a világba) a kelét és a lét körforgása (szansztra) ösodnyén.

* 4. Én sejtettem ki ezt az egész világot estrevehetetlen alakjában. Én bennem vannak a dolgok (v. lények: bhüta) mind, de én nem vagyok bennük. (Mert szellem és anyag közt nincs belti kapcsolat.)

* 5. De (völtaképen) a dolgok (v. lények) sincsenek én bennem. Nézd az én isteni csodacserömet! Az én valóm (atman) a dolgok (v. lények) hordozója és alakítója, s még sincsen bennük.

1) Az 1-6. slóka vedántisztiikus interpoldció.

* 6. Miként a mindenüvé elhatoló nagy szél (v. levegő) mindig a térben (akársa) van, úgy vannak a dolgok (v. lények) én bennem is, jegyezd meg!

7. A dolgok (v. lények: bhūta) egy világperiódus (kalpa: 19. l.) végén mind visszatérnek a tolem függő őanyagba (prakriti); egy új világperiódus kezdetén újra kibocsátom őket magamból.

8. Természetemből (prakriti) folyólag mindig újra meg újra teremtem a természet (prakriti) ereje által a dolgok (v. lények) egész sorát, anélkül hogy ők maguk akarnák.

9. De mind ezek a cselekedetek (Karma) nem kötnek meg engem, mert amellet bizonyos maradok s nem csüggek e cselekedeteken.

10. Az én felügyeletem alatt szüli (hozza létre) az őanyag (prakriti) azt, ami mozog és nem mozog (embert, állatot, növényt). Ebből az okból (t. i. az én felügyeletem miatt) forog körben a világ.

11. Megvetek engem, a lények nagy urát, azért hogy emberi alakot öltöttem, — a balgák, akik nem ismerik legfőbb mivoltomat (bhāva), az oktalanosok,

12. akiknek hiú a reménykedésük, hiú a tevékenységük, hiú a megismerésük, akik az elvakító kitérteties és ördögi természetben (prakriti) csüggenek.

13. A fenn közt gondolkozásúak ellenben, akik az isteni természetben (prakriti) csüggenek, engem tisztelnek, semmi másra sem irányítva elméjüket, mert felismerték, hogy én vagyok a lények (v. dolgok: bhūta) elválaszthatatlan kistfeje.

14. Szüntelen engem dicsőítve, örös fogadással felém törekedve, odaadott szeretettel (bhakti) engem tisztelve kitartó odaadással szolgálnak nekem.

15. Ismét mások a megismerés áldozatával áldozva (v. ö. IV. 25. 33. XV III. 70) szolgálnak nekem, mivel egy vagyok, mivel (a jelenség világától) különböző vagyok, mivel sokféle alakban mindenütt jelenlévő vagyok.

* 16. Én vagyok az áldozat, én az áldozati szertartás, én az ősi áldozati itala, én az (ennivaló) nővény, én az áldozati mondas, én az áldozati vaj, én az áldozati tűz, én a feláldozott. ¹⁾

* 17. Én vagyok e világ atyja, anyja, teremője, ősatyja, (én vagyok) a megismerendő (tan), a tisztító eszköz, az öm szóttag (VIII. 13), a Rigvéda, a Száma-veda és a Jadsur-veda (a himnuszok, az énekek és az áldozati formulák gyűjteménye).

* 18. (én vagyok) az út (v. cél: gati), a finntartó, az út, a tanú, a lakóhely, a menedék, a barát, az eredet, a vég, a helyi hely (szthána), a tartó (v. edény: nidhána), az elmulhatatlan csira (bdsa).

* 19. Én melegítek, én tartom vissza és cserélem meg az esőt. Én vagyok a kelketlenység és a kelál, én a lét és a nem-lét.

20. A három véda (l. 17. slóka) ismerői, akik szöveget (áldozati italt) isznak és megkóstolták a büntől, áldozatokkal tisztelnek engem s a legnagyobb menetelt kérik tőlem. Ezek az istenek királya (Indra) szent világába jutnak s az istenek égi örömeit élvezik az égben.

21. Ők (aztán) kiléptek a nagy égi világot, érdemük elfogyásával (megint) visszatérnek a helandék világába. Azok tehát, akik odgyakat tápláló a három véda töredékeit követik, menésben és jövesben részeseülnek (azaz az égbe mennek s megint a földre jönnek).

22. Azoknak az embereknek arában, akik semmi egyebbel sem törődve (csak) engem tisztelnek, én nyújtok hitartó odaadásuk fejében (örökkévaló) földet.

23. Akik más isteneket tisztelnek s ezeknek áldoznak hívő lélekkel, azok, ha forma szerint nem is, (de valójában) szüntő (csak) nekem áldoznak.

24. Mert én vagyok minden áldozatnak élvezője és ura is. De am azok nem ismernek engem igazán; ezért süllyednek le (megint a földi létezésbe).

1) A 16-19. slóka pentheisztikus interpoláció.

25. Az istenek tisztelői az istenekhez jutnak, az ősök (atyák: pitav) tisztelői az ősekköz jutnak; akik a démonoknak áldoznak, a démonokhoz jutnak; akik nekem áldoznak, hozzám jutnak.

26. Ha veled: (csak) egy levelet, egy virágot, egy gyümölcsöt, egy (kóty) vizet nyújt nekem szeretettel (bhakti), elfogadom a jámbornak ezt a szeretettel felajánlott adományát.

27. Amit cselekszel, amit eszel, amit áldozol, amit adományozol, ami vezeklést végsz, azt (mind) nekem ajándékozd föl áldozatul, óh Ardsuna!

28. Ekéént meg fogsz szabadulni a cselekedeteknek (Narman) mind jó, mind rossz gyümölcsöt hozó pitelék Keitől, s akár a cselekedetekről való lemondásnak, akár a cselekedetek gyakorlásának tényled magadat, meg léssz váltva és hozzám jutsz.

* 29. Én minden lénygel szemben egyforma vagyok: senki sem gyűlöletes nekem, senki sem kedves. De akik szeretettel (bhakti) csiggnak rajtam, azok én bennem vannak és én is bennük. ¹⁾

30. Jót (még) egy igen gonosz ember is, ha engem szeret s csak engem szeret, jó embernek tekintendő, mert helyesen határozta el magát;

31. csakhamar jámbor örzületű lesz s mindörökké a békeség (santi) állapotába jut. Tudd meg, Ardsuna: aki engem szeret, nem veszt el (na me bhaktah prekasjati).

32. Isten még az electum stármattának, a nőh, a vaisják (földművesek, iparosok, kereskedők), a szidrák (rabstolgák) is a legmagasabb úton járnak, ha hozzám folyamodnak; ²⁾

1) Védántisztikus interpoláció. V. ö. János ev. XIV. 20: "Aton a napon meg-tudjátok ti, hogy én at én Atyámban vagyok, és ti én bennem, én is ti bennetek."

2) Pál apostol levele a galatáknak III. 28: "Nincsen sem zsidó, sem görög, nincsen sem szolga, sem szabados, nincsen sem férfiú, sem a szociális állapot: mert ti mindnyájan egy vagytok a Jézus Krisztusban."

33. mennyivel inkább az (engem) szereti mint bráhmaanak és királyi bölcsék! Mivel ebbe a mulandó, örömtelen világba juttattál, nekem stoltgály!

34. Én csak irigységed dnyédet, engem szeress, én nekem áldozt, én nekem kídolj! Ha így az odaadónak szenteled magadat csak én velem foglalkozol, el fogsz jutni én hozzám.

X. ének (Mbh. VI. 34):

Vibhakti - jóga,

"Odaadás az (isten) hatalom megismerésében"

A Magasztos stólt:

1. Halld most, Arjuna, tovább legmagasztosabb szavamot, amelyet, mivel örömedet találod benne, hitélmi fogok veled, - ardd az bhaktissal, hogy jót tegyek veled!

2. Sem az istenek seregei, sem a nagy bölcsék nem tudnak az én keletkezéséről, mert én vagyok minden kiben az isteneknek és a nagy bölcséknek kezdete (ādi: kútfeje).

3. Amely kelandó meg nem zavarodva a világ születés és kerdet nélküli nagy urának ismer meg engem, az minden bűntől megstabadul.

4-5. Értelem, megismerés, meg-nem-zavarodás, türelem, igazság - szeretet, inuralom, nyugalom, öröm és fájdalom, Keletkezés és pusztulás, félelem és felelmetlenség,

5. nem-bűntés (kínélet: a-hinztá), egykedvőség, elégtelenség, vezeklés (tapaszt), bűkezűség, dicstettség és dicstelenység, - a lényeknek ezen különböző állapottai mind csakis én tőlem valók.

6. A hét hajdankori nagy bölcs és a négy Manu, akikből e világ teremtményei valók, (mind) az én lényemből és stellememből stülettek.

1) Mindegyik egy-egy világhoztak elején lép föl mint teremto és rendezo.

7. Aki igazán ismeri ezt az én hatalmamot (vibhūti) és varázserőmet (jōga), az megingathatatlan odaadás (jōga) birtokába jut.

8. Abban a meggyőződésben, hogy én vagyok mindennek a kútfeje s én tölem indul ki minden, engem tisztelnek az értelmesebb szeretettel elkölc.

9. Én velem gondolva, én bennem élve, egymást filozófusok s én rólam beszélgetve mindig meg vannak elégedve és örvendeznek.

10. Ezeknek a mindig odaadói és szeretettel kidolgozó embereknek megadom azt a megismerésbeli elmélyedést (buddhi-jōga), amellyel eljutnak hozzám.

11. Ugyancsak ezeknél, megmaradva mi voltomban, könyörületből megsemmisítem a tudatlanságból eredő sötétséget a megismerés világossá tételével.

Ardsana stb: 1)

* 12-13. Te vagy a legfőbb brahman, a legfőbb hely (dhāman), a legfőbb tisztító erőt (pevitra). A bölcsök (risi), épp úgy Nārada, az isteni bölcs (dēvarsi), Astita, Devala és Vjāsza, mind azt mondják, hogy te vagy az örök isteni stellem (purusa). I te is ezt mondod nekem.

* 14-15. Mind igaznak tartom, amit velem közölst, óh Krisna! Mert hiszen sem az istenek, sem a démonok nem ismerik keletkezésedet (megnyilvánulásodat: vjakti), óh Megasztos! Csak te magad ismered magad által magadat, óh legfőbb stellem (purusa-uttama), aki létre hozod a lényeket, óh lények ura, óh istenek istene, óh világ ura!

* 16. Jelentsd ki tehát isteni hatalmad megnyilvánulásait, amelyekkel folyton átterjed ezeket a világokat!

* 17. Hogyan ismerjélek meg téged, óh jōgin, folyton felőled elmélkedve? É miféle alakokban gondoljalak el téged, óh Megasztos?

1) A 12-42. slika az isteni hatalomnak békát, sokszor izléstelen ségig menő részletezése a Védānta álláspontján.

* 18. Vázzold tovább részletesen varázserődöt (jigá) és hatalmédat, oh Krisna, mert (meg) nem felttem be steroid nektárodnak kelgatóddal.

A Magasztos stílt:

* 19. Hí van! Le fogom neked írni isteni hatalmam megnyilvánulóvat, oh Aridura, - (de csak) nagyjában, mert kiterjedésemnek nincs határa.

* 20. Én vagyok az átman (az egyéni lélekkel azonos világlelek), amely minden lény szívében lakozik. Én vagyok a lények kezdete és közepe és vége is.

* 21. Én vagyok az Aditják (igen magas rangú istenek) közt Visna, a világgóságok közt a sugdros nap; én vagyok a Marutok (vihar-istenek) közt Martesi, a csillagok közt a hold.

* 22. Én vagyok a Védák közt a Idma-véda. 1) Én vagyok a dévák (istenek) közt Vdszava (Indra, az istenek királya). Én vagyok az érzékek (indrija) közt a belső érzék (manasz). Én vagyok a lényeknek tudata (csétana).

* 23. Én vagyok a Rudrák (felig félelmes, felig jószágos istenek) közt Jankara (a nagy Iiva), a jakák (tündérek) és raksasok (démonok) közt a kícsok ura (Kubdra). Én vagyok a Vaszuk (bit. fajta istenek) közt a Táz (istene: Agni), én a hegyek közt a Méru (a világhegy).

* 24. Én vagyok a héri papok közt a legdső: Brikast-pati (az istenek papja). Én vagyok a hadvezérek közt Iskanda (a hadisten), a vizek közt a tenger.

* 25. Én vagyok a nagy bölcsök (maharsi) közt Bhrigu. Én vagyok a staoch közt az egytagú (a stent dm stotag). Én vagyok az áldozatok közt az ima-áldozat, a kegysegek közt a Himálaja.

1) Hogy miért éppen a Idma-véda, "az énekek védája" és nem a sokkal fontosabb Rig-véda vagy Jadsur-véda (a himnuszok, ill. az áldozati mondások védája), az egészen homályos. Talán mert ezt a védát énekelni kell?

* 26. Én vagyok a fák közt az asvattha (a szent fügefa), az isteni bölcsék (devarszi) közt Nārada, a gandharvák (félisteni muzsikusok) közt Csitra-ratha, a szentek (üdvöztültek) közt a bölcs Kapila (a Szdnkhja rendszer alapítója!).

* 27. Én vagyok, tudd meg, a lovak közt Uccsaih-sravasz (a lovak királya), aki a kelketastlanság iteléből (amrita) keleskerett (tőlh. a tengerből, mikor az istenek ezt az amrita meggyereke végett kiköpülték). Én vagyok a nagy elefántok közt Airdvata (Indra isten elefántja), és a férfiek közt a fejedelem.

* 28. Én vagyok a fegyverek közt a mennykő, a teherek közt Kāma-duh (a minden kívánságot teljesítő csoda tehen). Én vagyok a uemző sterelen, a kígyók közt Vászuki (a kígyók királya).

* 29. Én vagyok a Nágák (kígyódémonok) közt Ananta (Visnu kígyója), a vízi lények közt Varuna (a tenger istene). Én vagyok az ösök szellemei (pitarah) közt Arjaman, én vagyok a kényurak közt Jama (a pokol királya, a held istene).

* 30. Én vagyok a deitják (biz. fajta démonok) közt Vrahldáda (a gonosz Hiranya-kasipa jámbor fia, Visnu nagy tisztelője). Én vagyok a hajtberek közt az idő (Kála). Én vagyok a vadállatok közt az állatok királya (az oroszlán) s a madarak közt Vinatá fia (Geruda, a madarak királya, Visnu barátja).

* 31. Én vagyok a tisztogatók közt a szél, a harcosok közt Rāma (a legnagyobb és legnépszerűbb hind hős, Visnu egyik inkarnációja). Én vagyok a halak közt a delfin, a folyamok közt Dsdhnari (Dsdhnu lény, a Gange).

* 32. Én vagyok a teremtmények kezdete, közepe és vége. Én vagyok a tudományok közt a legfőbb lélekkel (adhi-átma) foglalkozó tudomány, én vagyok a vitathozók vitathozója (tézise).

* 33. Én vagyok a betűk közt az A (az ind alfabéta első betűje) s a szóösszetételek közt a dvandva (a "kapsold" összetétel, pl. jövedel-menés, a régebbi összetételek sorában a legelső az ind nyelvotában). Én vagyok az elmúlhatatlan idő (Kála), én a mindent szemmel tartó teremtmény.

* 34. Én vagyok a mindent elragadó hatalmú és az eljövendő lények eredete. Én vagyok a nélkül (a női géniuszok) közt a dicshír, a szerencse, a bőség, az emlékezet, a bölcsesség, a kitartás, a türelem.

* 35. Én vagyok a szómanok (a szent áldozati énekek) közt a Briket-szóman, a metrumok közt a Gajatri¹⁾, a hókások közt a Marga-sírta (az év első hónapja), az évszakok közt a tavaszt.

* 36. Én vagyok a csillók kockázása, én a ragyogók ragyogása, én vagyok a győzelem, én vagyok az elhatározás, én a jók jósdaga (szatva).

* 37. Én vagyok a Vrisni-fiak közt Vástudéva (Krisna!), a Pándu-fiak közt Dhanam-dsaja (Ardsuna!). Én vagyok a vezeklők közt Vjásza (a Mahábhárata míticas szerzője), a látók közt Usanasz.

* ~~38~~ 38. Én vagyok a büntetők bójja, én vagyok a győzelemre áhítottok okosságja (niti). Én vagyok a rejtett dolgok titokzatossága, én a megismerők megismerése.

* 39. I bármi is a lények (v. dolgok: bhüta) célja, az én vagyok. Nincsen lény (dolog), sem mozgó, sem mozdulatlan, ami nélkül nem lehetne.

* 40. Se vege, se korra nincs az én isteni hatalmam meggyőzővé válásainak. Ja (csak éppen hogy) jeleztem hatalmam nagyságát.

* 41. Minden, ami hatalmas, jó, szép vagy erőteljes durradó, erőmnek egy részéből keletkezett, tudd meg!

* 42. Se mi szikszéd van ná, hogy (mind) ezt részletesen tudjad, óh Ardsuna? Én (már) (lényemnek) egy részével is áthatom ezt az egész világot.

1) A Gajatri a régióli poézisben a legkedveltebb szóta; három sorból áll; egy sor székendje: $\underline{\quad} \underline{\quad} \underline{\quad} \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \underline{\quad} \underline{\quad}$.

XI. ének (Mbh. VI. 35):

Visva-rūpa-darsanam, "A mindenalakúság látása"

Ardsuna szolt:

1. É magasztos és kitökzatos, a legfőbb lélekről (adhi-dtma) szóló beszéd után, amelyet az én üdvömré mondál, Zavarom eltűnt.

2. Mert részletes filozófusitást hallottam tőled a lények keletkezéséről és pusztulásáról (a IX. énekben!) és a te elmulthatatlan nagyságról is.

3. Úgy van, ahogy leírtad magadot, óh legfőbb isten! De most látai szeretném a te isteni alakodat, óh legfőbb szellem (purusa-uttama)!

4. Ha úgy véled, hogy láthatom, akkor mutasd meg elmulthatatlan lényedet, ó csodaeörnek ura (joga-Isvara)!

A Magasztos szolt:

5. Lásd tehát, óh Ardsuna, különbözni, mindeféle színi és formájú isteni alakjaimnak (rūpa) sztruktúráit és ezreit!

6. Lásd az Aditjákat, a Vastukat, a Rudrákat, a Marutokat (X. 21 és 23) és az Asvinokat (az égi iker lovasokat)! Lásd stámtalan, eddig még nem látott csodás jelenséget, óh Bharata-ivadék!

* 7. Lásd most itt az én testemben az egészt minden séget, — mindent, ami mozgó és mozdulatlan s ami egyebet látai elkész. ¹⁾

8. De saját szemeddel nem léssz képes ezt látai: Isteni szemet adok (teht) neked. Lásd most isteni csodaeörömet (joga)!

Isandsaja (az elbestelő Bard) szolt:

9. Miután így szolt Hari (Visnu-Krisna), a csodaeörnek nagy ura, megmutatta Ardsunának az ő legfőbb isteni alakját:

10. Stámtalan stájjal és stemmel tűnt elő, stámtalan csodás dologgal ellátva jelent meg, stámtalan égi ékserrel ékeskedett, stámtalan égi fegyvert forgatott;

1) Pantheistikus interpoláció.

11. égi kossorúkat és ruhákat viselt, égi állatoktól és kenőcsöktől illatozott, felidestele volt csodákkal és mindenfeli fordult arccal a végtelen isteni alak.

12. Ha egyidejűleg ez a nap fénye ragyogna az égen, ehhez volna hasonl a megasztos istennek ragyogása.

* 13. Ardsuna aztán az egész rendkívül változatos világot együtt látta az istenek isteneinek testében. ¹⁾

14. Ardsuna aztán megdöbbenne és (félelemtől) égnek meredő hajjal fejet kejtő az isten előtt s kezeit összecélova így szól:

Ardsuna szól:

* 15. Látom testedben, oh isten, az isteneket, a különböző lények seregeit, a lótusz-ülésen ülő Brahma istent, a bölcséket (risi) és az égi királyokat mind. ¹⁾

* 16. Látom, hogy szímtalan karod, hasad, szájad és szemed van s hogy alakod minden irányban határtalan. Látom, hogy nincs véged, nincs közeled, nincs kezdeted, oh minden alakú (visva-rüpa) ura a mindenségnek! ¹⁾

17. Száddal, buzogánnyal és díszkossal vagy ellátva, minden irányban sugárzó fényözön vagy. Így látlak. Nehéz rád tekinteni: mindenfelől olyan vagy, mint egy végtelen lobogó lángtenger, mint a ragyogó nap.

* 18. Elmúlhatatlan vagy, a legfőbb megismerés tárgya vagy, te vagy e mindenségnek legfőbb edénye (tartója: nidhāna), te vagy a megváltoztathatatlan törvények elmúlhatatlan őre, te vagy az örökkévaló szellem (karusa). Így látlak. ¹⁾

* 19. Nincs kezdeted, közeled és véged; etéd végtelen; karjaidnak se szára, se száma; szemeid a nap és a hold; szájad lobogó tűz, amely kezeddel melegíti e mindenséget. Így látlak. ¹⁾

20. Egyregeged kitöltöd a tért az ég és a föld között s az égtájakat mind. E csodás és szörnyűséges alakod láttára a három világ nem tud tovább lenni félelemben, oh hatalmas isten!

i) Pantheisztikus interpoláció.

21. Mert amott isteni seregek közelednek feléd (Kegyelmest eredetű). Némelyek felelmükben ösztent keresket előre nyújtva dicőítő dőkeket dőkelnek. A nagy bölcsék és szentek csapatai üdökidőltások közt hangos dicőítő dőkekkel magasztalnak téged.

22. A Rudrák, Adityák, Vaszuk, Izádhják, Visvadevák (isteni seregei), az Asvínok (az égi iker lovasok), a Marutok (viharistenek), a gözt belehellők (a halott dődotatok göztől élő mánések), a Gandharvák (isteni muzsikusok), a Takshák (tündérek), ^{az}Aszurák (démónok) és a Sziddhák (szentek) mind bódulva néznek téged.

23. Véghetetlen dőköd tele van szájakkal és szemekkel, Karokkal, combokkal, lábakkal, hasakkal, rezzentő fogakkal. Láttára meg vannak dőbbenve a világok és én is.

24. Mert ha éjig dő, sugártó, sok szemű alakodot, kitátott szájadat s izgó nagy szemidet nézem, rezzent a szívem s nem talál bátorságot és nyugalmat, óh Úrunk!

25. Rezzentes fogakkal teli szájaid olyanok, mint a világot megsemmisítő tűz. Ezek láttára nem tudom, hol a fejem (vagy nem ismerem a világ-tájakat), s nem tudom, hová meneküljek. Légy kegyelmes, óh istenek ura, a világunk támasza!

26-27. S amott közelednek dhrita-rástra fiai és a királyok seregei, Bhísma, Drona és Karna, valamint a mi legkiválóbb harcossaink is és bérohannak rezzentő fogaktól meredező szörnyű szájaidba. Némelyek (már) a fogak közötti kőtagokba vannak beszorulva östentő láttára fejjel.

28. Amint a folyamok drójai a tenger felé hűmpölyögnek, úgy östentenek az emberek világának e hősei hűröskönül lángoló szájaidba.

29. Mikint a molypok nagy sebességgel a lobogó lángba röpülnek oest fűkre, úgy rohannak az emberek is nagy sebességgel szájaidba oest fűkre.

30. Lángoló szájjával körülkötöl nyalogatod és nyelddesd az embereket. Hatalmos sugaraid betöltik felnyúló s melegítik az egész világot, oh Visnu!

31. Felentsd ki nekem, ki vagy ebben a szörnyű alakban! Hődolet neked, istenek legnagyobbika! Légy kegyelmes! Szeretkelek megismerni téged, aki első voltál (a világon), mert nem értem cselleködöt.

A Magasztos stólt:

32. Én vagyok a hatalmas Kála (végzet, idő, halál), aki megsemmisíti a világokat. Az emberek elpusztítása veget jöttem ide. Nélküled (a te kötőműködésed nélkül) sem fogok életben maradni azok a harcosh, akik csatarendben egymással szemben állanak.

33. Azzal embereld meg magadat, szeress magadnak dicőstéget s elleneidet leolvasd elvord az uralom boldogságát! Én már előbb megöltem őket. Légy te csak esztűz (a kezemből), - te, aki balkezreddel is ügyes vagy!

34. Öld meg Arundát, Bhismat, Asjad-rathát, Karnát s a többi hős harcoshokat is, akiket én (már) megöltem! Ne habozdál! Harcolj! De fogod vetni elleneidet a csatában.

Izandzaja (az elbeszéli bard) stólt:

35. Mintda Ardsuna Krisnának e stórait hallotta, keszit összehéve és restketve kifejezest adott kidolátának s előre hajolva, nagy felelmeben dadogva így stólt Krisnakhoz:

Ardsuna stólt:

36. Méltán örvend a világ a te dicőstégednek és leli benne kedvét, oh Krisna! Méltán menekülnek (előled) a démonok ijedtségben szensztét s hajolnak meg (előted) a szentek seregei.

* 37. Hogy is ne hajolnának meg előtted, oh Magasztos, - (előted) az első feremtő eltt, aki nagyobb vagy Brahmannd (a stemélyes Brahman istennél) is? Ő végtelen ura az isteneknek, ő támasta a világnak, te vagy az elmúlhatatlan, a létető és a nem-létető s ami e kettőn túl van. ¹⁾

1) A 37-40. slika védántisztikus interpoláció.

* 38. Te vagy a legelső isten, az örököt fogva való világszellem (parusa), te vagy e mindenségnek legfőbb edénye (tartója: midhna). Te vagy a megismerő és a megismerendő, a legfőbb hely (dhdman). Te terjesztetted ki a mindenséget, ő végtelen alakú.

* 39. Te vagy Vajru (a szelisten), Jama (a keldisten), Agni (a tűristen), Varuna (a tengeristen) és a Hold, te vagy Bradsá-kati (isten, "a teremtmények ura") és a dédős (Brahman isten). Hódolat, hódolat neked egyszerűen! Megint és mindig hódolat, hódolat neked!

* 40. Hódolat neked alulról és kitalról! Hódolat neked minden oldalról, te minden (stava)! Erő végtelen s erejed mérhetetlen! Mindent betöltesz, ezért minden (stava) vagy.

41. Ha abban a hitemben, hogy (hosszám hasonló ember) barát vagy, s erről a nagyságról nem tudva közbekedésből vagy szeretetből (csak úgy) kurtán oda álltam: "hej Krisna! hej Idava (Jadu ivadéka)! hej Barátom!",

42. avagy ha járás, fekvés, ülés és eols körben magunk közt vagy társaink jelenlétében tréfából tisztfeletlenül bántam veled, - (mind) ezért bocsánatot kérek tőled, ő mérhetetlen!

43. Te vagy a világnak, a mozgónak és a mozdulatlanak, atyja, imádat és leg tisztfeletlenebb tanítója. Hogyan lehetne más velük nagyobb te nálad, akinek hatalma páratlan mind a három világon?

44. Ezért meghajolva és leborulva bocsánatot kérem, ő tisztfeletlenebb uram! Bocsáss meg nekem, ő isten, mint az atya a fiának, mint a barát a barátjának, mint a szerető a szeretőjének!

45. Örülök, hogy láttam, amit még soha senki sem látott, de szívem restket a feleletből. Vedd fel tehát (előbbi) alakodat, ő isten! Légy kegyelmes, ő istenek ura, világ támastá.

46. Ugy szeretnék látni (mint előbb) : diadémmal, burgánnyal és distinkcióval a Keredben. Vedd fel megint (előbbi) nygykaru alakodat, ó ceterkaru, ó mindenekelő! 1)

A Magasztos stólt:

47. Ittanted való kegyességből mutatam meg neked saját csodaerőmmel (átma-jóga) az én legfőbb, ragyogó, miudentátfogó, végtelen, eredeti alakomat, amelyet rajtad kívül soha senki sem látott.

48. Sem a szentírás és az áldozatok tanulmányá, sem alamizsnadokadás, sem jámbor cselekedés, sem szörnyűséges vereklés nem teszi lehetővé azt, hogy valaki rajtad kívül ilyen alakban lásson engem az emberek világában, ó Ardsuna!

49. Ne rettegj, ne légy megdöbbenve e szörnyű alakom láttára! Felelem nélkül, öremlőző kedvvel lásd megint előbbi alakomat!

Itzsasaja (az elbészlő bard) stólt:

50. Miatán Krisna így stólt Ardsunához, megint saját alakjában mutatkozott neki, s azzal, hogy megint barátoságos külsőt vet fel, megnyagattatta a remegőt a Magasztos.

Ardsuna stólt:

51. E barátoságos emberi alakod láttára megint meg vagyok nyugodva s visztangostem természetes kedélyállapotomat.

A Magasztos stólt:

52. Igen neked meglátui ezt az alakomat, amelyet te láttál. Az istenek is folyton kíváncsiak ezt az alakomat meglátui.

53. Sem szentírás-tanulmány, sem vereklés, sem alamizsnadokadás, sem áldozás által nem lehet engem oly alakban látni, amilyenben te láttál.

54. De hívő szeretet (bhakti) útján, amely semmi másra nem irányul, lehetséges engem oly alakban megismerni s valósággal meglátui s velem egyesülni.

1) Itzsakozótságyból eredő kocsintás: Krisna kirinséges Kéthkaru emberi hős alakjában volt előbb Ardsuna mellett.

55. Aki az én műveimet cselekszi, ahinek én vagyok a legfőbb, aki engem szeret (mad-bhaktá), aki nem ragaszkodik (a világhoz), aki egy élőlénynek sem dró, az én hozzám jut, ő Óndu-fi! (v. ö. xxv. l.).

XII. ének (Mbh. VI. 36):

Bhakti-jóga, "Ódaadás a szeretetben".

Arsuna stílt:

1. Kik ismerik jobban az ódaadást (jóga): azok-e, akik folytonos odaadással és szeretettel szolgálnek nekem, vagy azok, akik az elmúlhatatlant, a megismerhetetlent (azaz a Brahmant) szolgálják?

A Magasztos stílt:

2. Azok, akik én velem irigyorokk elméjüket és én nekem szolgálunk folytonos odaadással, a legfőbb hittel eltelve, azok szememben a legodaadóbbak (juktatama).

3-4. Azok, akik az élővilágtalant, a létátlalant, a megismerhetetlent, a mindemitt jelen létöt, az elgondolhatatlant, a legmagasabbat, a mindalatlant, az állandót (= a Brahmant) szolgálják - érteik seregét felel tartva, minden irtat egyforma érzülettel viteltetve s minden lény jávának örövendve, azok ugyan szintén hozzám jutnak.

5. Csak hogy azok, akik a megismerhetetlenen (= a Brahmanon) csüggnék elméjükkel, többet fáradoznak: mert kesztel bíró lények (csak) neheren érik el a megismerhetetlenek útját (gati).

6-7. Azokat ellenben, akik egészen én nekem adva oda megukat minden cselekedetüket én velem vonatkoztatják és semmi másra nem irányuló odaadással (csak) én nekem szolgálunk s (csak) én nekem szentelik gondolatukat, azokat hamarosan kimentem a kélél és a lét körforgása (szanszara) tengeréből.

8. Én nekem add (hát) szívedet, én velem irigyord elmédet! Akkor nálam fogsz lakni a jövőben. Ez nem kétszeges.

9. Ha nem vagy képes folyton redm irányítani elmédet, akkor a jóga (meditáció, koncentráció) kitartó gyakorlással igyekezzél engem elérni.

10. Ha ezt (t. i. a jóga) sem vagy képes kitartóan gyakorolni, akkor az legyen a legfőbb gondod, hogy cselekedeteiddel (Karma) szolgálj nekem!

Tökéleteségre fogsz jutni akkor is, ha én értem cselekszed a cselekedeteidet.

11. Ha pedig ezt sem vagy képes megtenni a nekem való odaadásnak szentelve magadat, akkor mondj le (legalább) minden cselekedet gyümölcséről (juttalmáról: phala), megfelve magadat. Mert

12. Mert a kitartó gyakorlathal többet ér a megismerés, a megismerésnél a szemléltetés (elmélyedés: dhjána), a szemléltetésnél a lemondás a cselekedetek gyümölcséről. A lemondást nyomán követi a belkeség (santi).

13-14. Aki egy előlényt sem gyűlöl, aki szeretettel és resztvel teljes, aki egykedvű (nirmama) és önzetlen, aki fájdalomban és örömben egyforma, aki türelmes, elégtelt, folyton odaadó, önmagának ura és erőtse el van tökelve, aki én redm irányítja belső érzékét (manasz) és értelmét (buddhi) és engem szeret (~~mad~~^{me} bhakti), az kedves nekem.

15. Akitől nem félnek az emberek s aki nem fél az emberektől, aki örömtől, kedvetlenségtől, félelemtől és felindulástól ment, az kedves nekem.

16. Aki nem törődik (a világ dolgaival), aki tiszta, erélyes, partatlan és független csüggedetlen, aki minden (külső sikerrel kecsgettű) vállalkozásról lemond és engem szeret, az kedves nekem.

17. Aki nem örül és nem gyűlöl, aki nem bisul és nem odgyakozik, aki elfordul a kellemestől és a kellemetlenről és tele van (iradutam való) szeretettel (bhakti), az kedves nekem.

18-19. Aki egyforma ellenséggel és barátal szemben, (aki egyforma) a megbecsültetésben és lebecsültetésben, aki egyforma hidegben és melegben, örömben és fájdalomban, aki ment a (világhoz való) ragaszkodástól, aki egyformán (semnibe) veszi a gducsot és a dicstéretet, aki

hallgatag és mindennel meg van elégedve, aki otthonosan, állkötös és szeretettel (bhakti) teljes, az az ember kedves nekem.

20. Akik pedig szavaim e szent nektárájának szentül megukat - hívő lélekkel, egészen nekem adva megukat és szeretettel (bhakti) eltelve, azok fölébe kedvesek nekem.

Harmadik rész: Tellektan (Mbh. XIII - XV III. ének).

XIII. ének (Mbh. VI. 371):

Kséttra - Kséttra dnya - vibhédga - j'oga,
"Óda a föld és a földismerő megkülönböztetésében".

A Magasztos szót:

1. Ez a test a "föld" (v. "hely": Kséttra) nevet viseli; aki ezt ismeri, annak a "föld-ismerő" (v. "hely-ismerő": Kséttra-dnya) nevet adják a beavatottak. 1)

* 2. I én vagyok a földismerő az összes földeken, tud meg. A földnek és a földismerőnek megismerése szememben az (igazi) megismerés. 2)

3. Halld (most) röviden tőlem, hogy mi az és milyen nemű ez a föld, hogy miféle változásoknak van alávetve és honnan való, valamint hogy ki ez (a földismerő) és miféle hatalma van.

* 4. Ezt (a földismerőt) különböző bölcsék (risi) különböző dalokban (cshandasz) sokféle és tajátos módon énekelték meg s a Brahma-szútra föl megalapított szavaiban állapították meg. 3)

i) A "föld" az anyagi elv, a természet (prakriti); a "földismerő" a megismerő elv, a szellem v. lélek (purusa).

2) Védánta-jellegű ták.

3) A "dalok" az upanisad nevű theosofikus értekezések; a Brahma-szútra az upanisadok tartalmának rendszeres összefoglalása, Bódardjana műve (Kv. u. 200-450).

5-6. A nagy elemek (: lég, föld, tűz, víz, éther), az aham-kára ("én-csinált", az öntudat), a Buddhi (az értelem szerve), a megismerhetetlen v. észrevehetetlen (tör. nem-nyilvánvaló: a-objakta, az ésszanyag), a Hé indrja (külső érzék, még pedig 5 észrevehető érzék, ú. m. a látás, hallás, szaglás, ízles, tapintás, és 5 "écselhető" érzék, ú. m. beszéd, fogás, járás, kiürités, remzés) és az egy (a manasz, a belső érzék, a io érzéket irányító centralis szerv) és az érzékek öt területe (az érzékek tárgyaiak öt osztálya), továbbá a vágyakozás, a gyűlölet, az öröm és a fájdalom, a testi alkotórészek összessége, a tudat (csétana) és a sziládrit (v. kitartás: dhriti), — ez röviden a "föld" (kséta), amely (csupa) változás (azaz: folytonos változásnak van aldoctve).

7-11. Aldzatosság, tisztesség, kímélet (elő lények nem-bántása: ahimsza), türelem, becsületesség, a tanít megbecsülése, tisztaság, alkhatatosság, önuralom, közönyösség az érzékek tárgyai iránt, önzetlenség, a születés, halál, öregség, betegség és fájdalom bajainak megfontolása, mentesség a (világ dolgaikoz való) ragaszkodástól, mentesség a gyermekek, feleségen, hitven és egyebeken való csüggéstől, illandó egykedvűség kívánatos és nem kívánatos események alkalmával, irántam való változatlan szeretet (bhakti) semmi másra nem irányuló odaadással (jóga) párosulva, megdnyos helyeken való tartózkodás, ember-tömegek kerülése, alkhatatosság a legfőbb lélek (adhi-dtma) megismerésében, az igazság megismerése céljának értése, — ez az, amit úgy hívunk, hogy tudás (megismerés: duyána). Ami ettől különbözik, az tudatlanság (nem-ismerés: a-duyána).

* 12. Most (pedig) le fogom írni azt, amit meg kell ismerni, ami nek megismerése által az ember elérni a kalkhatatlanságot. Ez a kerdet nélküli legfőbb brahman, amelyről azt mondják, hogy (egyidejűleg) létező (stat) és nem-létező (a-stat).¹⁾

1) A 12-18. slóka vedántisztikus interpoláció.

* 13-14. Mindenütt kezekkel és lábakkal, mindenütt szemekkel, fejekkel és szájakkal, mindenütt fülekkel ellátva lakozik az (a brahman) a világban, betöltve a mindenséget, ¹⁾ látszólag az összes érzékek tulajdonságait (guna) birtokolva, (tényleg) az összes érzékektől megfosztva, ²⁾ semmire sem támaszkodva s mégis mindent fenntartva, menten a tulajdonságoktól s (mégis) elozve a tulajdonságokat.

* 15. A lényeken kívül és belül van az (a brahman), mozdulatlan és mozgó, fixitása miatt észrevesztetlen; távol is van, közel is van.

* 16. Ösztönként jelen van a lényekben s mégis mintha lét volna osztva. Ő a lények kordozója, tudd meg, aki (újra meg újra) elnyeli és teremti őket.

* 17. Ő, a mint mondják, a világosságok világossága, ³⁾ amely túl van a sötétségen (azaz: el nem homályosítható). Ő a tudás (megismerés: dnyána), a megismerendő, a megismerés által elérhető, a mindenkinek szívében lakozó.

* 18. Ezzel röviden le van írva a "föld" (hely: ksétra), valamint a megismerés és a megismerendő. Aki ezt tudja és engem szeret, az belejut az én mivoltomba (lényembe: bhédra).

19. A prakriti (a természet, az anyagvilág) és a purusa (a szellem) egymádot kezdet nélkül való, tudd meg. Az átalakulások (vikátra) és az alaptulajdonságok (guna: XX. l.) a prakriti-től származnak (azaz: anyagi természetűek).

20. A termék (kárya, a test) tevékenységének és a (testet alkotó) hűvezők (káryana, t. i. a belső orgánusok, az érzékek és az elemek) tevékenységének oka a prakriti (természet, anyag) nevet viseli. Az öröm és fájdalom élvezésének (érzetének) oka a purusa (szellem) nevet viseli.

1) Ugyanigy Soltásvatara-upanised III. 16.

2) Ugyanigy Soltásvatara-upanised III. 17.

3) Ugyanigy Brihad-branjaka-upanised IV. 4. 16.

21. Mert az anyagban lakó szellem elvezi (érzi) az anyagi eredetű alap-tulajdonságokat (guna, tsh. csak ezeknek nyilvánulásait, aminek pl. az öröm és a fájdalom). Kapcsolata az alap-tulajdonságokkal az oka jó vagy rossz anyagából való születésének.

22. A "néző", "megadó" (teljesítő), "fenntartó" (hordozó), "elvező" (érző), "nagy úr", "legfőbb lélek" (parama-átman) neveket viseli: a legfőbb szellem (purusa para) ebben a testben.

23. Aki így ismeri a szellemet, a természetet és az alap-tulajdonságokat, az bárhol él is, nem születik újra többé. 1)

24. Egyesek az elmélyedés (elmélyedés: dhyaná) útján önmagukban önmaguk által látják meg a legfőbb lelket (átman), mások a gondolkodásban (reflexív) való elmélyedés (szdukhjá-jóga) útján, (mely) mások a (kötelességstenni) cselekedetek végrehajtása (karma-jóga) útján (v. ö. III. 3. V. 4).

25. Némelyek pedig, akik ilyen úton nem ismerik fel őt (az átmant), másoktól nyert hallomástól tisztelik őt. Ezek is legyűrik a halált, ha egészen a halott tanításnak szentelik magukat.

26. Valaképp bizonyos egy lény keletkezik, akár mozdulatlan (pl. fa, növény), akár mozgó, mindannyiszor a "föld" és a "földismerő" (azaz a test és a szellem) egyesülésétől áll elő, tudd meg, ó Ardsuna!

* 27. Aki látja, hogy minden lényben ugyanaz a legfőbb úr lakozik, aki nem mülköl el, ha azok elmúlnak, - az (igazán) ldt.

* 28. Mert aki látja, hogy mindenben ugyanaz az úr lakozik, az (bizonyos) nem bántja magát maga által (az átmant az átman által), s így a legmagasabb úton (gati) jár. 2)

1) A megismerés erkölcsiség nélkül is megtájtja az embert!

2) A 27. és 28. slika klasszikus kifejezete az upanisadok pantheistikus bölcsességének, amely az altruistikus moralnak egyetlen lehetséges alapja. Schopenhauer is idézi (A. W. v. Schlegel latin fordításában) a "Grundlage der Moral" végén.

29. Aki látja, hogy mindenütt csak a praktici (a természet, anyag) cselekszi a cselekedeteket (Karma) s hogy az átman (a lélek, a szellem) nem-cselekvő (a-karta), az (igazán) lát.

* 30. Ez az elmulhatatlan legfőbb lélek (parama-átman)

* 30. Ha valaki felismeri, hogy a lények külön létezése az Egyen alapul s hogy kialakulásuk csak ebből való, akkor déri a brahmant. ¹⁾

* 31. Ez az elmulhatatlan legfőbb lélek (parama-átman) kezdet és tulajdonosság (guna) nélkül valódsága folytán nem cselekszik és nem szennyeződik be, ha a testben lakozik is.

* 32. Mivel a mindenütt jelenlévő őtér (átma) finomsága folytán nem szennyeződik be, úgy a minden testben lakozó átman (világlélek) sem szennyeződik be.

* 33. Mivel a Nap egymagában megvilágítja ezt az egész világot, úgy világítja meg "a föld ura" (ksétin, a fölébbi "föld-ismerő") az egész "földet" (ksétra).

34. Aki a megismerés szénével látja a különbséget a "föld" és a "föld-ismerő" közt s a lények megváltását (megszabadulását) a természetétől, azok eljutnak a legfőbbköz (para).

XIV. ének (Mbh. VI. 38):

Guna-traja-vibhāga-jōga,

"Odaadás a három guna megkülönböztetésében".

A Magasztos szólt:

1. Ki akarom továbbá jelenteni a legfőbb megismerést (dnjana), a megismerések legkiválóbbikat, amelyek ismerete által a bölcsök innen (ebből a világból) eljutnak a legfőbb tökéletességhez.

i) A 30-33. slóka vedántisztikus interpoláció.

2. Akik a megismerés által elérték az én lényemmel való egyenlőséget (akik ezzel lettek velem), azok az újraterevés idején sem születnek újra s a világmegjelenés idején sem múlnak el.

3. Az én anyaméhem (jóni) a nagy Brahman ⁱ⁾; én testem ebbe bele a csirát (megot: garbha); ebből ered minden lény.

4. Bármiféle alakok (testek) keletkeznek is az összes anyaméhekben, (igazi) anyaméhek (jóni) a nagy Brahman, ⁱ⁾ s a megot (b'idsa) adó atyjuk én vagyok.

5. Az anyagi alettulajdonosságok (guna), amelyek a szattva, radzsasz és tamasz neveket viselik (xx. l.), a testhez (déha) kötik az elmulthatatlan testhordozót (a szellemet: déhin).

6. Kötik a szattva, amely tisztasága folytán világító és fájdalomtalan, az örömláz való ragaszkodás és a megismeréssel való ragaszkodás által köt meg (köt meg a szellemet).

7. A radzsasz, amely szenvedély-teremtő s vágyakozást és ragaszkodást (szanga) teremt, a tevékenységgel való ragaszkodás (karma-szanga) által köti meg a szellemet.

8. A tamasz pedig, amely a tudatlanságból ered s minden szellemet megzavar, hanyagság, tungság és alvás által köt meg (köt meg a szellemet).

9. A szattva az örömmel hozza a szellemet kapcsolatba, a radzsasz a tevékenységgel, a megismerést elkomályosítja tamasz pedig a hanyagsággal.

10. A szattva abban jelentkezik, hogy elnyomja a radzsaszt és a tamaszt; a radzsasz abban, hogy elnyomja a szattvát és a tamaszt; a tamasz abban, hogy elnyomja a szattvát és a radzsaszt.

i) A 3. és 4. slókában a Brahman a praktiki értelmében van használva, ami nagy visszaélés. V.ö. még fellebb III. 15.

11. Ha a testbe minden kapun át (t. i. az érzékeken és a belső szerveken át) a megismerés világossága hatol be, akkor megerősödik a szattva.

12. Ha a radsaszt megerősödik, akkor kapzsiság, törekvés, cselekedetekre való vállalkozás, nyugtalanság és vágyakozás jö létre.

13. Ha a tamaszt megerősödik, akkor komály (tudatlanság), létlenség, meggondolatlanság és elvakultság jö létre.

14. Ha egy testtel bíró lény a szattva megerősödése idején működik, akkor a legfőbb megismerés birtokában lévőnek tiszta világába jut.

15. Aki a radsasz (uralma) idején működik el, az a cselekedetekhez tapadó (t. i. az emberek) között születik (újra); a tamasz (uralma) idejében elkünyt pedig eszelen anyaméhek ből (ész nélküli teremtesek anyamékeiből) születik (újra).

16. A jámbor cselekedet gyümölcse, úgy mondják, szattva-szerű és tiszta, a radsasz gyümölcse a fájdalom, a tapaszt gyümölcse a tudatlanság.

17. A szattvából keletkezik a megismerés (tudás: dnyána), a radsaszból a vágyakozás, a tamaszból a meggondolatlanság, az elvakultság és a tudatlanság (a-dnyána).

18. A szattva (befolyás) alatt állók fölfelé mennek (t. i. az istenek világába); a radsasz-szerűek a közepben maradnak (t. i. az emberek világában); a tamasz-szerűek, a leghitványabb guna uralma alatt állók, lefelé mennek (t. i. az állatok és a növények világába).

19. Ha egy belső (ember) észre veszi, hogy a gunákon kívül nincs más cselekvő (Kartar), s ha fölismeri a gunák fölött állót (a szellemet), akkor belejut az én lényembe (bháva).

20. Ha valaki legyűri ezt a három gunát, amelyekből a testek keletkeznek, akkor születéstől, haláltól, öregsegtől és fájdalomtól megszabadulva elnyeri a halhatatlanságot.

Arasuna szílt:

21. Kifele jegekről ismerheti fel az, aki e három gunát legyűrté? Mire az életmódja? És hogyan gyűri le e három gunát?

A Magasztos stólt:

22. Aki nem gyűlöli a világot (a megismerés világságát), a tevékenységet és az elvakultságot (tehát a három guna leglényesebb megnyilvánulásait), ha megvannak, s nem kívánja, ha eltűnnek,

23. aki a guna hatása alatt közöngös marad s nem jön ki nyugalmából, aki abban a meggyőződésben, hogy a guna tevékenykednek (éremnek azonban semmi kité kottájuk), nyugodtan marad és nem mozdul;

24. aki egyformán (semmibe sem) vesz örömet és fájdalmat, aki utat megárvak, aki egyformán (semmibe sem) vesz göröngyöt, követ és aranyat, aki egyformán (semmire sem) becsül kellenest és kellenetlent, aki belátó, aki egyformán (nem) törődik gúccsal és dicsőréttel;

25. aki egyforma a megbecsültetésben és a lebecsültetésben, aki egyforma barátok és ellenségek pártjaival szemben, aki minden vállalkozással felhagy, — ez az, akitől azt mondják, hogy legyűrtte a gunákat.

* 26. I aki odhozhatatlan szerető odaadással (bhakti-jóga) szolgál nekem, az legyűri ezeket a gunákat és részeseül a brahman létében. 1)

* 27. Mert én vagyok a brahmannak és az elmulthatatlan halhatatlanságának, az örökkévaló törvénynek (dharma) és a tökéletes boldogságának az alapja.

XV. ének (Mbh. VI. 39):

Purusa - utama - jóga,

"Odaadás a legfőbb stellem tisztelésében".

A Magasztos stólt:

1. Elmulthatatlannak mondják az asvattha-fát, ²⁾ amelyek gyökerei fűt vannak s ágai lent, amelyek levelei a stent delok. Aki ezt ismeri, az oda-tudó

1) A 26. és 27. stika odanta-jöllegü interpoláció.

2) A Ficus indica, amelyek ágai megint a földbe gyökeresnek, itt a világ egészének képe.

2. Felfelé és felfelé nyúlóak ágai (t.i. a lények), amelyeket a gondok táplálnak s amelyeknek hajtásai az érzékek törzsei, s alant ágaznak el gyökerei (t.i. a vágyak), amelyek erekedetekre vezetnek az emberek világában.

3-4. Ez az (imént leírt) alakja nem vehető ugyanerre itt (e világban), sem vége, sem kezdete, sem főállása. De ezt a jól kifejtett gyökérvetű asvattha-fét le kell vágni az egykedvűség erős fejtejtéjével s aztán arra a helyre (pada) kell törekedni, ahová eljutva nem tér vissza az ember, — abban a meggyőző dásban, hogy ebbe a kezdet nélküli szellembe (purusa) megy bele, amelyből valamikor az dradac (a lét dradata) kiözönlött.

5. Akik mentek a dolyfától és az elvakultságtól, akik legyőzték a (világhoz) ragaszkodás hibáját, akik mindig a legfőbb lélekre (adhi-dtma) gondolnak, akiknek vágyai kialudtak, akik megszabadultak az öröm és fájdalom nevezetű ellentétektől, azok elvakultságtól szabadon eljutnak arra az elmúlhatatlan helyre (pada).

6. Ezt (a helyet) nem világítja meg a nap, sem a hold, sem a tűz. (Mert ez a hely csak a fényesség.) 1) Az a hely, ahová eljutva nem tér vissza az ember, az én legfőbb helyem (dharma).

7. Énemnek örökkelvőli része, amely külön (egyedi) lélekbe (dšvara) lett az élő lények világában, magához vonja az anyagban (prakriti) nyugodt érzékeket, amelyeknek hatodik a manasz (a belső érzék).

8. Ha az dr (dšvara = a szellem, a lélek) birtokába oest egy testet s ha (aztán megint) elhagyja ezt, magával viszi ezeket (az érzékeket), miként a szél a szagokat helyükről.

1) V.ö. Katha-upanišad V. 15: Nem világít ott nap, sem hold, sem csillagok, sem villámok, annak kevesebb (földi) tűz: ő tüle, az egyedül fénylőtől, oesti fényét minden, az ő fényétől fénylik ez az egész (mindenség).

9. Mint a hallásnak, a látásnak, a tapintásnak, a szaglásnak, az ízlésnek és a belső érzéknek (manasz) ura (erekenek közöttisével) élvezi (érzi) ő (a szellem) a tárgyat (t. i. az érzékek tárgyait).

10. A balgák nem veszik észre, hogy ő (a szellem) az, aki (a testből) kiönül vagy (a testben) lakozik s aki a ganákkal kapcsolatban élvezi (érez, t. i. érzi az érzékek tárgyait). Azok (ellenben), akik törékstének a megismerés szemével látják, látják őt.

11. Olyan jóginok, akik törékstének, látják, hogy ő (a szellem) ő bennük lakozik; olyanok (ellenben), akik műveletlen szelleműek és belátás nélkül vették, nem látják őt, ha törékstének is.

* 12. Az a fény, amely a napban van s az eget világosítja megvilágítja, és az, amely a hidegben és a tűzben van, — ez a fény az enyém, tudd meg! ¹⁾

* 13. A földbe behatolva fűntartom eszimmel a lényeket s leveles sztemdőt valóra táplálom a növényeket. ²⁾

* 14. Tűzzé valóra behatoltam az élőlények testébe s a ki- és be-
lélekzettel egyesülve megemészttem a négyféle táplálékot (t. i. azt, amit ráadás nélkül lenyelünk, amit megrágunk, megiszunk és felnyalunk).

* 15. J mindenkinél szívében lakozom. Tölem való az emlékezés, a megismerés és a kétségbevonás. Minden ottábot felismerhető vagyok, a Védánta (= az upanisadok) szerzője (védánta-krit) vagyok (v. ö. XIII. l.), a védák ismerője (veda-vid) vagyok.

16. Két szellem (purusa) van a világon: egy elmúlt és egy elmúl-
hatatlan. Az elmúlt a lények (v. dolgok) összessége, az elmúlhatatlan a "kiragasztó" (kūta-sztha) nevet viseli.

1) A 12-15. slóka interpoláció a Védánta és a brahmani theológia álláspon tján.

2) A sztema, amelynek kiséjtolt nedve áldozati ital, a növények királyja.

17. De van (meg) egy más: a legfőbb szellem (uttama purusa), aki a "legfőbb lélek" (parama-átman) nevet viseli s aki a három világba behatolva mint örök uralkodó fenntartja azokat.

18. Mivel én meghaladom az elmúlt és nagyobb vagyok az elmúlhatatlannál, azért én a "legfőbb szellem" (purusa-uttama) néven vagyok ismeretes a közönséges életben és a szentírásban.

19. Aki elként meg nem zavarodva a legfőbb szellemnek ismer meg engem, az mint mindentudó szívvel szeret engem.

20. A föllebbiekben eladtam ezt a legbitartatosabb tant (sásztra). Aki ezt megérti, az bölcs és elérte a célját.

XVI. ének (Mbh. VI. 40):

Daiva-aszura-stampad-vibhanga,
"Az isteni és démoni sors különbözősége".

A Magasztos stólt:

1-3. Felületlenség, szobeli tisztaság, alkhatatosság a megismerésre törekvésben (dnyatna-jóga), bízottság, önuralom, áldozat és tanulmány (a szentírás tanulmánya), vezeklés, becsületesség, kinevet (elbűnynek nem-bántása: a-hinsza), igazságosság, nem-haragadás (szelídtség), lemondás, nyugalom, nem-rajgalmazás, réstolt az elbűnyek iránt, vgy-talanság, szelídtség, szemérmesség, alkhatatosság, erély, türelem, elhőköltség, tisztaság, jókivet, alázatosság, — ezek (a tulajdonságok) vannak meg abban, aki isteni létre (v. sorsra) született.

4. Képmutatás, büszkeség, dolyf, harag, nyersség és tudatlanság — ezek (a tulajdonságok) vannak meg abban, aki démoni létre (v. sorsra) született.

5. Az isteni lét (v. sors), úgy tudjuk, megóáltásra vezet, a démoni lét (v. sors) köföttégre (ni-bandha). Ne búsulj, Ardsuna, te isteni létre (v. sorsra) születél.

6. Két fajtdja van a teremtt lényeknek e világon: az isteni és a démoni. Az isteni (már) részletesen le van írva. Halld (most) tölem a démonit!

7. A démoni emberek nem értik a (helyes) tevékenységet és tétlenséget (v. ö. XVIII. 30). Nincsen bennük sem tisztaság, sem jámborság, sem igazságosság.

8. Azt mondják ezek, hogy a világ igazság, támasz és úr (isten) nélkül való, hogy nem (stabil) szerű fejlődés útján keletkezett, hanem csak a vadgy (szerelem: Káma) által jött létre.

9. Ebben a felfogásban megrogzódva s lelküket elcsúsztatva e kevéssé esztü emberek a világnak (is) hatalmas elleneségeivé lesznek s romlásra vannak.

10. Teljesetben vadgyrak (Káma) engedve át magukat s képmutatással, büszkeséggel és elbizakodottsággal eltelve elvakultságukban rossz gondolatokat eszelnek ki és tisztátalan életet folytatnak.

11. Eltűnik végéig tisztátalan törtétesnek engedve át magukat a gyönyörök élvezetét tekintik a fűdolognak, — ebben a hisztében, hogy nincs egyéb.

12. A reménykedés esernyi bilincseiben vergődve s váratkozással és haraggal eltelve azon vannak, hogy jogtalanul kiucsket kelnozzanak föl vadgyaik kielégítésére.

13-15. "Ma ezt káparítottam meg s ezt a kivátságomat fogom elvinni! Ez a birtok az enyém s az is enyém lesz! Megöltém ezt az elleneséget, s a többieket is meg fogom ölni! Úr vagyok, élvezek, sikert aratok, erős vagyok, boldog vagyok, gazdag vagyok, nemes vagyok! Ki más fogható én hoztam? Alasztatot fogok bemutatattatni (különben, mint mások), ajándékokot fogok osztogatni (hogy ennek fejében magasztaljanak és mulattassanak), vigadozui fogok!" — így gondolkodnak a tudatlanságtól elvakultak.

16. Mindenfélé (hasznos) gondolatoktól megköttyagosodva, az elvakultság (moha) hálójában vergődve, érzelmi vágyaik kielégítése nélkül csüggve, lezuhannak a tisztátalan pokolba.

17-18. Csak magukat becsültetve, föltűzve, kéntükben és tekintélyükben elbitavodva áldozatokat mutatnak be, amelyek csak névleg áldozatok, - kímélettel minden és szabályellenesen, magukat önzésnek, erőszakosságnak, dögnek, vágyak és haragok átvezetői, engem (mint gondolataik és tetteik tanúját) a maguk és mások testében gyűlöltetve (a jók iránt) gonosz indulattal eltelve.

19. Ezeket a gyűlölködő, durva és gonosz embereket, akik a legkínzóbbak az élet örök körforgásában (Samszara), szakadatlanul démoni anyaméhbe hajszolom.

20. Démoni anyaméhbe jutva, valószínűleg (újra) születésükben elvakulva, hozzám soha el nem jutva a legalsó útra kerülnek (t. i. rovarokká, férgekkel stb. válnak).

21. Három Kapuja van a léleknek (átman) az az öregzetes pokolnak: a vágy (Kama), a harag és a Kapzsiság. Ezért ezt a háromat kerülje az ember!

22. Amely ember kikerüli a sötétsejnek ezt a három Kapuját, az a maga üdvösségén munkálkodik s aztán eléri a legmagasabb utat (gati).

23. Aki a töredék parancsait elhanyagolva kényesen steriut test-vest, az nem éri el a bölcseséget, nem a boldogságot, nem a legfőbb utat.

24. Ezért annak megállapításánál, hogy mit kell és nem kell cselekedni, a töredék legyen a Szinór-mértéked. Amit a töredék szabályában kimondva találsz, azt cselekedd itt (a földön)!

XVII. ének (Mbh. XVI. 41):

Graddhá - traja - vibhāga - jōga,

„A hit három felosztása”.

Ardvuna szölt:

1. De milyen azoknak állapota (nisthá), akik a törvény szabványaiól nem tárdnak és (négis) hivó lélelkel öldöznek? Szatva-e, radaszt-e vagy tamasz?

A Magasztos szölt:

2. Hdromféle a hit (szaddhá), amely az emberek (egyéni) természetéből keletkezik: szatva-sterü, radaszt-sterü és tamasz-sterü. Halld (most) ezt!

3. Mindenkinék hite összkangban van az ő mioltárol (belü lényével). Hitből él az ember, s amilyen a hite, olyan ő maga.

4. A szatva-sterü emberek az istenelet tisztelik, a radaszt-sterüek a jeksdket (tündereket) és radasztokat (démonoket), a tamasz-sterüek az elkdnytt lélekek és kisírtetek seregeit. 1)

5-6. Azok az emberek, akik szönyüses, de a törvényben elnem rendelt vezeklést gyakorolnak, de (anellett) fele vannak kékmutatással és önzéssel, vágygal, szenvedéllyel és erőszakossággal, akik öktelenül gyítik önkínzdsukkal az demeknek a testet alkotó sereget és engem is, aki a testben leközom, azok demoni érzületek, tudd meg.

7. De a kinek-kinek kellemes étel is hdromféle, ugyisintén az öldözöt, a vezeklés és az edony is. Halld a (köztük lévő) különbéget!

8. Azok az ételek, amelyek gyarapítják az életet (életérőt), az erőt, az egészséget, a boldogságot és az örömet, amelyek izlesek, enyhék, táplálók és üdítők, - azok a szatva-sterü embereknek kellemesek.

9. Azok az ételek, amelyek csípősek, savanyúk, sósak, hevtők, erősek, marók, égetők, amelyek fájdalomat, bajt és betegséget okoznak, azok a radaszt-sterü embereknek kírdnatosak.

1) A szatva-, radaszt- és tamasz-sterü hit modern megfelelő a politheizmus, a poli démonizmus és az animizmus (Garbe).

10. Az olyan étel, amely állott, izetlen, roszszagú és romlott, amely maradványokból áll és tisztátalan, tamaszt-szerü embereknek kedves. ¹⁾

11. Az olyan áldozat, amelyet szabály szerint mutat be az ember - meg pedig úgy, hogy nem vár (érte) semmi jutalmat s (csak) arra gondol, hogy áldozni kell, - (az ilyen áldozat) statva-szerü.

12. De ha jutalom reményében vagy (csak) képnyutatástól áldoz valaki, az ilyen áldozat radaszt-szerü, tudd meg!

13. Az olyan áldozat, amely nem szabályszerü, amely étel nélkül való (amelynél nem osztogatnak ételt), amely áldozati mondások nélkül való, amely áldozati díj (papi koronárium: daksina) nélkül való, hit nélkül való, (az olyan áldozat) tamaszt-szerü, - így mondják.

14. Az isteneknek, a bráhmanáknak (papoknak), tanítóknak és bölcsöknek tisztelete, a tisztaság, a nyíltság, a stüries élet és a kinélet (előlény nem-bántása: a-kinsza), - ez "a fest özekeése", úgy mondják.

15. Az olyan beszéd, amely nem kell izgalmat, amely igaz, barátságos és jóindulatú, valamint a Védá (szentírás) recitálásának gyakorlása "a stü aszkézise", úgy mondják.

16. A kedély derültsége, a szelidség, a halgatagság, az önuralom, az észület tisztasága "a stü (elne) aszkézise" nevet viseli.

17. Ez a háromféle aszkézis, amelyet odaadó emberek jutalom reménye nélkül a legfeljesebb hitel gyakorolnak, a statva-szerü, úgy mondják.

18. Az olyan aszkézis, amelyet megbámultatás, megbecsültetés és megkiszéltetés végett és képnyutatástól gyakorolnak s amely ingatag és állhatatlan, az radaszt-szerü, úgy mondják.

19. Az olyan aszkézis, amelyet valga módon önkínzódással vagy másnak megrontásával gyakorolnak, (az olyan aszkézis) tamaszt-szerü, úgy mondják.

1) Ez a képtelenség az embereknek annyira kedvelt rendszeresítő kördög szüleménye.

20. Ha valamely adományt ezzel a gondolatkal adnak, hogy adni kell, és pedig olyan valakinek, aki nem mivel sem vírtorzotta, ha (kellő) helyen és időben és érdemes személynek adnak, ez az adomány sztova-szerű.

21. Az olyan adomány ellenben, amelyet ellenszolgáltatás fejében vagy csak jutalom reményében (is) adnak, és az olyan, amelyet nem szívesen adnak, (az olyan adomány) radaszt-szerű.

22. Az olyan adomány, amelyet nem kellő időben és helyen és nem érdemes személynek, nem szívesen és megőccsével adnak, (az olyan adomány) tamaszt-szerű.

* 23. Az bm, tad és szat (szavak) tudvalevőleg a brahman megjelölései. Ezek által (t. i. az által, hogy a Teremtő e szavakat gondolta v. kiejtette) jöttek létre valamikor a brahmanok (kapok), a Védák (szentírások) és az áldozatok. ¹⁾

* 24. Érett az áldozásnak, adakozásnak és vereklésnek az Irás rendelkezésében megstapott művei mindig az bm ("amen") szó kiejtésével kezdődnek azoknál, akik a brahmant ismerik.

* 25. Azok, akik jutalom reménye nélkül a megváltásra törekstének, azok a tad ("ez", t. i. a brahman) szóval hajtják végre az áldozatnak, vereklésnek és adakozásnak különféle műveit.

* 26. A szat ("létező") szó a valóság és jószág (t. i. a brahman valósága és jósága) jelölésére van alkalmazva, s így a szat szót használják egy dicsegetrendelti cselekedet jelölésére (is).

* 27. Az áldozásban, vereklésben és adakozásban való állhatatosság szintén a szat ("létező", "jó") nevet viseli, úgy szintén az ilyen célok szolgálataiban állt cselekedet (Karmán) is.

* 28. Amit azonban hit nélkül áldoznak és adnak, gyakorolnak és cselektstének, az a-szat ("nem-létező" és "nem-jó"). Ez értéktelen a halál után, értéktelen itt (e világon) is.

1) A 24-28. slika vedántisztikus függelék.

XVIII. évek (MBh. VI. 42):

lebhá - szannjásza - jága,

"A megoldásra vezető lemondás."

Ardsuna szílt:

1. A világtól elfordulás (szan-njásza) és a lemondás (tjága) miveltséget szeretném külön-külön megismerni, óh Krisna!

A Magasztos szílt:

2. A világtól elfordulás (szan-njásza) a bölcsék szerint elfordulás (njásza) a kiadásokkal kapcsolatos cselekedetéről; a lemondás (tjága) pedig a belátók szerint lemondás (tjága) minden cselekedet gyümölcséről (karma-phala).

3. Némely bölcsék szerint (teljesen) le kell mondani a cselekedetről (karman), mert bűnös; mások szerint az áldozás, adekzés és vezeklés cselekedeteiről nem szabad lemondani.

4. Gondold most (döntő) utóéletet a lemondásról, óh Ardsuna! A lemondásnak három neve különbözhetendő meg (t. i. a tamasz-, a radzsasz- és a szattvaszerü, l. 7-9. slika).

5. Az áldozás, adekzés és vezeklés cselekedetéről nem szabad lemondani; (ellenkezőleg:) ezt cselekedni kell, mert az áldozás, adekzés és ~~az~~ vezeklés az emberek tisztulási eszközei (navana);

6. Amde ezeket a cselekedeteket is úgy kell cselekedni, hogy lemondunk a (korrójuk való) ragasztódásról és gyümölcseikről. Ez az én kétározott és végérvényes véleményem.

7. Nem szabad lemondani a stültségserü (nijata) cselekedetről (v. ö. III. 8. XVIII. 9 és 23). Ha valaki elvakultságból lemond erről, ez (a lemondás) tamasz-szerü.

8. Ha valaki csak azért mond le a cselekedetről, mert ez fájdalmas, mert fél a testi fáradtságtól, ekkor a radzsasz-szerü lemondást gyakorolja s nem éri el a lemondás gyümölcsét (t. i. a megoldást).

9. Ha valaki végrehajtja a stükozes (nij'ata) cselekedetet (v. ö. III. 8. XVIII. 7 és 23), de csak azért, mert végre kell hajtani, s lemond a (hozott való) ragaszkodásról és gyümölcséről, akkor ez a lemondás szattva - szett.

10. A szattvától ^{beléti} dthetott, lemondás és kebelkedéstől ment lemondó (tj'ágin) nem gyűlöli a kellemetlen cselekedetet s nem ragaszkodik a kellemes cselekedethez.

11. Ment festtel bíró lények nem mondhatnák le teljesen a cselekedetektől. Aki pedig lemond a cselekedetek gyümölcseiről, az a "lemondó" (tj'ágin) nevet viseli.

12. A le-nem-mondó (a-tj'ágin) halta után részről a cselekedeteknek háromféle, (t. i.) nem-kiórtatos, kiórtatos és elegyes gyümölcsében, de a lemondó (tj'ágin) sohasem.

13. Helyd (most) tölem, Ardaxa, hogy miféle öt elve (oka: Káraná) van minden cselekedet létrejöttének a stükhjá (reflexio) tanában (!).

14. Ezek (az elvek) a koestherék: az alap (adhishthána, az anyagi alap, a test), a cselekvő (Kartar, a belső organummal összeköttetésben álló egyedi lélek), a mindenféle organumok (Karana), a mindenféle sajátos működések (cséstá) és ötödiknek a sors (daiva).

15. Akármilyen, helyes vagy helytelen, legyen is a cselekedet, amelyet az ember festtel, beszéddel vagy gondolattal létesít, ez az öt (elv) az oka (héta).

16. Minthogy ez így van, azért az, aki belátásának hiányosságát folytán pusztán énjét (dman) nézi cselekvőnek (Kartar), az balga és nem lát.

17. Akinél stive ment az öntestől s értelme tisztá (attól a gondolattól, hogy az ő énje a cselekvő), az nem gyilkos, még ha az egész világot megöli is, és nincs a kötöttség állapotában (micsa a világ kálójába bonyolódva). 1)

1) Ez erős dolog; de mi sem tekinthetjük gyilkosnak a katont, aki a harcban kötelességét teljesítőe őt.

18. Három lényezője (csádaná) van a cselekedetnek (Kármán): a megismerés, a megismerendő (a megismerés tárgya) és a megismerő; három eleme van a cselekedet fogalmának: az eszköz (Karána), a cselekedet (Kármán) és a cselekvő (Kartár).

19. A megismerés (dnyána), a cselekedet (Kármán) és a cselekvő (Kartár) a guák (az anyagi eleptulajdonságok) különbözőségének megfelelően (stítán) három-háromféle "a guák felsorolásában" (guna-szánkha, azaz a Szánkha rendszerben!). Halld azt is, hogyan átket a dolog!

20. Az oly megismerés (dnyána), amely által az ember minden (egymástól) különböző lényben (v. dologban: bháta) ugyanazt az egy, elmúlhatatlan, osztatlan lényezet (bháta, t. i. a természetet, a prakti-t) látja, (az oly megismerés) szatva-szerü.

21. Az oly megismerés ellenben, amely minden lényben (v. dologban: bháta) önálló létezésük folytán (tsh. különbözőségeik folytán) mindenféle külön lényezetet lát, az oly megismerés radsast-szerü, tudd meg!

22. Az oly megismerés pedig, amely egyetlen dologhoz tapad, mintha ez minden volna, amely indokolatlan, hijsával van az igazságnak és korlátolt, (az oly megismerés) tamaszt-szerü.

23. Az oly cselekedet (Kármán), amely szükséges (nijata: v. ö. XIII. 8. XV. 7 és 9) s amelyet ragaszkodás nélkül, nem rokon- és ellen-szenből és semmiféle jatalomra nem számított cselekszik az ember, az olyan (cselekedet) szatva-szerü.

24. Az oly cselekedet ellenben, amelyet kénytelen-kelletlen, a dolgok tárgyaira ahítózva vagy önzésből cselekszik az ember, az olyan (cselekedet) radsaszt-szerü.

25. Az oly cselekedet pedig, amelyet a következőkre, oesteregre, (idegen) káma és (saját) erőre való tekintet nélkül alkalmatlanságból cselekszik az ember, (az oly cselekedet) tamaszt-szerü.

26. Az oly cselekvő (Kartár), aki ment a (világhoz) ragaszkodástól és a dicsélekedéstől, aki tele van szilárdtsággal és akaraterevel s kudarcban és sikerben (egyandrt) változatlan, az szatva-szerü.

27. Az oly cselekvő, aki szenvedélyes, aki a cselekedet gyűlöletre áhítozik, aki kegyesi, hegyetlen természetű, tisztátalan s fele van örömmel és fájdalommal, az radzsasz - szerű.

28. Az oly cselekvő, aki figyelmen, közönséges, felfuvalkodott, ravasz, hisztességtelen, lomha, csüggeteg és késedelmező, az tamasz - szerű.

29. Halld (most), miképen odzólom részletesen az értelemnek (buddhi) és a kitartásnak (dhriti) a gunákon alapuló hároms különbségét.

30. Az oly értelem (buddhi), amely ismeri a (helyes) tevékenységet és képtelenséget (o. ö. XVI. 7), (t. i.) azt, hogy mit kell megtenni és meg nem tenni, és azt, hogy mi veszedelmes és nem-veszedelmes, amely (ismeri) a kötelességet (bandha) és a megóvást (dharma), az (olyan értelem) szattva - szerű.

31. Az oly értelem, amely nem tudja jól megkülönböztetni (egymástól) a jogost és a jogtalanat, a megteendőt és a mellőzendőt, az (oly értelem) radzsasz - szerű.

32. Az oly értelem, amely sötétségbe borulva a jogtalanat jogosnak tartja s minden dolgot fondákol lát, (az oly értelem) tamasz - szerű.

33. Az oly kitartás (dhriti), amely változatlanul elmélyedéssel (jóga) járassal, amellyel megfékeri az ember a manast (belső érzék), a prána (lélekzet) és az indriják (külső érzékek) tevékenységét, (az oly kitartás) szattva - szerű.

34. Az oly kitartás pedig, amellyel az ember a gyűlöletre (jutalomra) mohón áhítozva állhatatosan a jóra, kellemesre és hasznosra törekszik, (az oly kitartás) radzsasz - szerű.

35. Az oly kitartás, amellyel a balga ember az alvást, a félelemhez, szomorúsághoz, csüggetegséghez és dőlőfköz ragaszkodik, (az oly kitartás) tamasz - szerű.

36-37. Most pedig halld tőlem a boldogság (szukha) háromfélejét! — Az a boldogság, amelynek állapotában az ember folyton örül s elérte a fájdalomak odgét, amely eleinte olyan, mint a méreg, s odgül olyan,

mint a nektár, amely az ék megismerésének világosságából ered, (az a boldogság) szatva-szerű.

38. Az a boldogság, amely az értékeknek a társas(i)kkal való érintkezéséből ered, amely eleinte olyan, mint a nektár, és végül olyan, mint a méreg, (az a boldogság) tadasz-szerű.

39. Az oly boldogság, amely kezdetben és folytatólagosan elválik az éntől, amely aloból, lomkeségből és hanyagságból ered, (az oly boldogság) tamasz-szerű.

40. Nincsen sem a földön, sem az égben az istenek körött olyan lény, amely ettől a három, az anyagból (prakriti) keletkezett gundtól ment volna.

41. A bráhmánák (papok), ksatriják (harcosok, nemesek), vaisják (földművelők, iparosok, kereskedők) és sūdtrák (szolgák) kötelességei ama munkáknak megfelelően vannak kistabva, amelyek természetből függenek az ő sajátosságaik.

42. A nyugalom, önuralom, vereklés, tisztaság, türelem, érzékenység, megismerés, tudás és a hívés a bráhmán (pap) természetes kötelessége.

43. A hősiesség, állhatatosság (erély), derékasság és nem-hátrulás a harcban, adakozás és uralkodás a ksatrija (harcos, nemes) természetes kötelessége.

44. A földművelés, borsomtenyésztés és kereskedelem a vaisja természetes kötelessége. A szolgálás (szolgaság) a sūdtra természetes kötelessége.

*45. Az az ember, aki örömet lel a maga kötelességében, eléri a tökéletességet. Halld, miképen!

*46. Ha az ember a maga kötelessége (teljesítése) által azt tiszteli (t. i. a bráhmánt), akitől a lények erednek s aki e mindenséget teremtetett, (akkor) eléri a tökéletességet.

47. Jobb a saját kötelességet fogadtékosan teljesíteni, mint portotán a másét (v. ö. III. 35). Ha az ember a maga természetes kötelességet teljesíti, nem esik bűnbe.

48. Vélelőlegesen kötelességet ne hanyagolja el az ember, még ha ez (vagy része) kétszoros volna is. Mert minden tevékenység bajokkal van körülvéve, mint füsttel a tűz.

49. Akinek szív (vedhékhen) semmi sem csügg, aki legyőzte magát, aki odgyaktól ment, az a lemondás (szan-njásztá) által eléri a legfőbb tökéletességet.

* 50. Halld most röviden, óh Árdzsuna, hogyan éri el a tökéletességre jutott ember a brahmant, ami a megismerésnek legfőbb célja. 1)

* 51-53. Aki tisztán szívű s tisztán felel magát, aki elfordul a hangoktól s az érzékek többi tárgyaitól s a rokon- és ellenszennel (egyaránt) félkegy, aki elhagyaton helyeken tartózkodik, keveset eszik, féken tartja a beszédet, a testet és a belső érzéket, aki mindig csak az elnélyedés gyakorlására (dhyána-jóga) gondol s egykedvűségre (vairádzsja) törekszik, aki elveti magától az önzést, az erőszakoskodást, a dőltyít, a odgyakozást, a haragot és a birtokot, aki közöngös és nyugodt, - az be megy a brahmanba.

* 54. Brahmautó odlova derült kedéllyel nem bíval és nem diltorik, egyforma minden dányel szemben s eltelik a legnagyobb szeretettel és irduam.

55. A szeretet (bhakti) által megismeri, hogy milyen kegy odgyok és ki odgyok voltaképpen, s miután megismert engem, nyomban utána belém jut.

57. Ézést gondolatban minden cselekedetet én rád vonatkoztatva, csak én velem foglalkozva, a szív odgyadását (budhki-jóga) gyakorolva mindig én rád gondolj!

58. Ha én rád gondolsz, (akkor) minden veszélyből ki fogsz kerülni, az én kegyemből; de ha elbizakodottságból nem hallgatst én rád, el fogsz veszni.

~~59.~~

56. Még ha mindig minden cselekedetet odgyrehaszt is, be nem látva az én kegyemből eléri az örök és elválhatatlan helyet (pada).

1) Az 50-54. sbbka védántisztikus interpoláció.

59. Ha elbizakodottságból arra hivatkozol el magadat, hogy nem fogsz hercolni, és a te elhivatottságot hibáztatod (lesz), mert a természet (a te ksatrjá természet) kényesertem: fog rá.

60. A veled született kötelesség által megkötve akaratlanul is meg fogod tenni azt, amit elkövetéségből nem akarsz megtenni.

61. Az isten minden lény fölött lekorik s csodaerejével (medjá) az összes lényeket (bábokként) báb-színpadon táncoltatja.

62. É hozza folyamodjál teljes szívedből, oh Ardsuna! Az é kezéből elered a legfőbb nyugalmat, az örök helyet (szthána).

63. A föllebbiekben közltem veled ezt a megismerést, amely a titkok titka. Vedd alaposan fontolóra, aztán cselekedjél tettséged szerint!

64. Halld meg egyszer a titkok titkát, legmegasztosabb beszédemet! Telesse kedves vagy nekem; azért ki nyilatkoztatom azt, ami üdödre van.

65. Én rád gondolj, engem szeress, én nekem áldozdál, engem tisztelj! Fogy belém fogsz jutni. Ezt ünnepélyesen ígérem neked; mert kedves vagy nekem.

66. Hagyj föl minden (más) törvényet (dharma) s csak én hoztam folyamodjál! Én minden bűntől megszabadítalak téged. Ne aggódjál!

67. Ezt (a beszédemet) senkivel sem szabad közölnöd, aki nem gyakorol vereklést, aki nem szeret (engem), aki nem akar kiünni (én beünnem) s aki ellenem zúgolszik.

68. Aki (aróban) ezt a legfőbb titkot és engemet szeretők körött hirdeti s a legnagyobb szeretettel (bhakti) viseltetik irántam, az bizonytal belém fog jutni.

69. Senki sem tesz nekem az emberek körött ennél (az embernél) nagyobb hírességet és senki sem lesz nekem kedvesebb a földön.

70. É aki elajándítja ezt a mi szent beszélgetésünket, az nekem fog áldozni a megismerés áldozatával (dnyána-ja dnya, v. ö. IV. 25. 33. IX. 15). Ez az én véleményem.

71. Igt ka van valesi, aki hivó lólekket és rorszakarat nélkül csak megkallgatja (elmordani v. felolvasni kellje) is ezt (a beszédet), még az is meg van váltva és a jámborok boldog világra fog jutni.

72. Hálótad-e ezt, óh Ardsuna, ottatlan figyelemmel? Meg van-e semmisítő nem-tudástól eredő zavarod?

Ardsuna stílt:

73. Megsemmisült az elvekultságom). Felébredt bennem a te kegyedből az emlékezés (arra, hogy mi vagyok). Erős vagyok, meg-szabadultam a kételkedéstől. Teljesíteni fogom parancsodot (azaz: harcolni fogok). 1)

1) Errel véget ér a Bhagavad-gítá'. A hátralévő 74-78. slókában Grandajá, az elbeszélő barát kijelenti, hogy így hallotta e beszédet, e legfőbb titkot, s mielőtt fog neki örülni; ahinek pártján Krisna és Ardsuna vannak, ott a diadal és az üdv. Ez az interpoláció közelebbi az átmenet a Mbh. főelbeszélőé sodrába.